

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEMOKRAT PARTİ'NİN MUHALEFETTEN İKTİDARA GEÇİŞ
SÜRECİNDE ZAFER GAZETESİ (1949-1950)

Hazırlayan:
Mustafa ÖZDEMİR

Danışman:
Dr. Öğretim Üyesi
Ahmet DEMİR

Kırıkkale

2018

T.C.

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DEMOKRAT PARTİ'NİN MUHALEFETTEN İKTİDARA GEÇİŞ
SÜRECİNDE ZAFER GAZETESİ (1949-1950)**

Hazırlayan:

Mustafa ÖZDEMİR

Danışman:

Dr. Öğretim Üyesi

Ahmet DEMİR

Kırıkkale

2018

Kabul-Onay Sayfası

KABUL-ONAY

Doktor Öğretim Üyesi Ahmet DEMİR danışmanlığında, Mustafa ÖZDEMİR tarafından hazırlanan “Demokrat Parti’nin Muhalefetten İktidara Geçiş Sürecinde Zafer Gazetesi (1949-1950)” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

... .. / / 2018

(İmza)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

.....

(İmza)

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

(İmza)

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

(İmza)

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

(İmza)

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

... .. / /

Kişisel Kabul Sayfası

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Demokrat Parti’nin Muhalefetten İktidara Geçiş Sürecinde Zafer Gazetesi (1949-1950)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

...../...../2018

Mustafa ÖZDEMİR

İmza

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti'nde siyasi partilerin 1940 ile 1960 yılları arasında meydana gelen gelişmelerde medyayı kullanarak topluma yön verme çabaları, dönemin en etkili iletişim kaynağı olan gazeteleri, siyasetin vazgeçilmez unsuru hâline getirmiştir. Toplumun, birçok konuda olduğu gibi siyasal gelişmelerden haberdar olma isteği de partilerin takip ettiği siyasette önemli bir güç olmuştur. Bu bağlamda, Tek Parti döneminde etkili olan yazılı medya, 1946 yılında çok partili sürece geçilmesiyle birlikte siyasete yön vermeye devam etmiştir. Çalışmamızda, Demokrat Parti'nin muhalefetten iktidara yürüyüşü 1949-1950 yıllarını kapsayan dönem içerisinde Zafer Gazetesi örneği ele alınmıştır. Bu sayede bir siyasi parti tarafından propaganda aracı haline getirilen gazeteden hareketle toplumsal yaşamda meydana gelen gelişmeler izlenmeye çalışılmıştır.

Demokrat Parti'yi muhalefetten iktidara taşıyan sürecin daha iyi anlaşılması için o dönemin şartlarını bilmek çok önemlidir. II. Dünya Savaşı'nın bütün dünyada meydana getirdiği bunalım Türkiye'de de etkili olmuştur. Bu olumsuzluk, hiç şüphe yok ki siyasete de yansımıştır. İktisadi ve toplumsal sorunlara getirdiği çözüm önerilerinin neler olduğu bilinmelidir. Partinin resmi yayın organı haline gelen Zafer Gazetesi'nde bu konuların yansımalarıyla birlikte toplumu yönlendirmesi ve gazetenin DP'yi iktidara taşıyan süreçte üstlendiği rolü izah edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca siyasal yaşamda gazetelerin öneminin anlaşılması için tek parti döneminde, iktidar tarafından gazetelerin nasıl kontrol edildiğinden bahsedilmiştir.

Demokrat Parti, resmi yayın organı Zafer Gazetesi'yle birlikte kolektif kimlik oluştururken kendisini iktidara taşıyan süreçte ne şekilde faydalanmıştır? Ayrıca DP iktidara geçtikten sonra yazılı basınla olan ilişkileri nasıldır? Bu soruların izahı, dönemin daha iyi anlaşılması açısından önemli görülmüştür.

Çalışmamızın her aşamasında desteğini esirgemeyen sevgili babam Eşref Özdemir'e, fikir alışverişinde bulunduğum, yüksek lisans dönem arkadaşım, Murat Başkan'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Mustafa ÖZDEMİR

ÖZET

Bu çalışmada hedefimiz, yazılı basın araçlarından olan gazete ile siyaset arasındaki ilişkiyi temel alarak, Zafer Gazetesi örneğinde iktidara giden süreçte Demokrat Parti'yi değerlendirmektir.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın giriş bölümünde, yazılı medyanın toplumun gelişimine ve dönüşümüne ne derece katkı sağladığı, gazetelerin yazılı medya organları içerisindeki yeri anlatılmıştır.

Birinci Bölümde siyaset ve gazeteler arasındaki ilişkilerin boyutu ele alınmıştır. Gazetelerin, siyasi oluşumlar içerisinde ne şekilde yer aldığı, siyasi iktidarla olan bağı; özellikle, 1940 yılı temel alınarak açıklanmıştır. Ayrıca siyasal iletişimde gazetelerin öneminden bahsedilmiştir. Gazete sahiplerinin ve önemli yazarlarının siyaset içerisinde neden yer aldıkları, siyasi partilerin kendi ideolojilerine yakın gazetelerle yetinmeyip toplumla olan iletişimini daha profesyonel bir zeminde aktarmak için kendi resmi yayın organlarını oluşturma amaçları incelenmiştir. Demokrat Parti'nin Türk siyasi yaşamına girmesiyle gazetecilik anlayışında meydana gelen değişimler de bu bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

İkinci Bölümde, çok partili süreç ve Demokrat Parti'yi iktidara taşıyan faktörler incelenmiştir. Bu bağlamda CHP'nin tek parti döneminde yazılı basına bakışı, gazetelerin kontrol etmesindeki temel amacı, siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelerin yönetilmesinde gazetelerin konumu ele alınmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın siyasi döngüyü işlemez hale getirdiği bu dönemde, iktidarın gazetelerde yer alacak haberleri ne şekilde kontrol etme çabasına girdiği araştırılmıştır. Demokrat Partinin Türk siyasal yaşamına girmesiyle, partinin toplumla iletişim kurma çabaları ve elde etmek istediği hedefleri aktarılmıştır. Yazılı medyanın kolektif kimlik oluşturulurken üslendiği rolün önemine de değinilmiştir. Siyasi partiler tarafından topluma vaat edilen kavramların ve parti politikalarının gazeteler vasıtasıyla daha düzenli hale getirilmesi ve sağladıkları katkılar verilmiştir.

Üçüncü Bölümde Demokrat Parti'nin kendi politikalarını, daha düzenli daha profesyonel şekilde, ilk elden sunmak ve organize etmek için Zafer Gazetesi'ni oluşturması anlatılmıştır. Partinin Zafer Gazetesi aracılığıyla elde etmek istediği hedefler sıralanmıştır.

Ayrıca Demokrat Parti'nin muhalefeti zamanında, basın özgürlüğüne bakışı, iktidarı ele geçirdikten sonra 1950 yılı sonuna kadar geçen süreç ayrıntılı olarak incelenmiştir. Buradaki amaç partinin bulunduğu konumla, yazılı basına bakış açısında meydana gelen değişimleri değerlendirmek için önemli görülmüştür. Demokrat Partiyi iktidara taşıyan, ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmeler Zafer Gazetesi özelinde toplumsal algıyı şekillendirmesi de değerlendirilmiştir. Demokrat Parti'nin, iktidara giden süreçte parti politikalarını kitlelere ulaştırma biçimi ele alınmıştır. Gazetede yöntem olarak haberlerin olumsuz havayı daha da derinleştirecek şekilde düzenlenmesinin arkasında yatan hedefler de analiz edilmiştir.

Çalışmamızın sonuç kısmında ortaya çıkan tablonun genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Zafer Gazetesi başta olmak üzere tek parti iktidarından hoşnut olmayan yazılı basın kaynaklarının toplum üzerindeki etkisi ve önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yazılı Medya, Siyaset, Gazete, Zafer Gazetesi, DP, CHP, İktidar, Muhalefet.

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the contributions of Zafer Newspaper, which is the written media source, to Demokrat Party while it was going to be ruling party on the basis of journals and political relations.

This study contains three chapters and in introduction, it is stated that written media how much contributes to public's progress, transformation and the place of journalism in written media organs.

In first section, it is handled that the relationship's size between the politics and journals. It is explained especially based on 1940 that the newspapers how takes places in the politics, link with the ruling party. Furthermore, it is referred importance of journals in political communication. It is analyzed why newspaper owners and important writers take part in politics, aims of the political parties to create their own official media organs in order to communicate on a more professional platform. It is discussed that the changes that happened journalism outlook with the Demokrat Party's entry in Turkish political life.

In second section, it is discussed the period when the CHP ruled as a single party. It is handled CHP's perspective to written media, the basic aim of controlling journals by ruling party, position of journals under the management of political, social and economic developments. It is researched that in that period, when Second World War makes the political cycle unfit, how the ruling party has stepped in to control the news in the newspapers. It is stated party's efforts to communicate with the society and aims by entering Demokrat Party's to Turkish political life. It is given that the contributing and more regular party politics with newspapers which was promised to society by political parties.

In third section, it is expressed Demokrat Party's own policies to present and organize for more regularly and professional, made Zafer Newspaper. Party's aims who wanted to get by Zafer Newspaper are compiled. Moreover, it is looked into when Demokrat Party was opposition party, it's outlook to freedom of the press, after getting the ruling party duraiton until the mid-1950s. Here, it is seen important to evaluate changes party's outlook about written media when it was that place. Also, it is evaluate Demokrat Party's shaping social perception using economical, political and social developments which were carried Demokrat Party to ruling party. It is approached the way in which the Demokrat Party reaches ruling

party in the process of reaching party politics to the society. It is also analyzed the newspaper's aims to deepen unfavorable conditions under arrangements in the newspaper.

In results section, it is evaluated the emerging general table. The study is completed by emphasizing the effect and importance of the printed media sources which are not pleased about the single party power, especially the Zafer Newspaper.

Key Words: Written Media, Politics, Journal, Zafer Newspaper, DP, CHP, Ruling Party, Opposition Party

KISALTMALAR

Age	Adı geçen eser
<i>Agm.</i>	<i>Adı geçen makale</i>
agy.	Adı geçen yayın
ABD.	Amerika Birleşik Devletleri
C.	Cilt
CHP.	Cumhuriyet Halk Partisi
DP.	Demokrat Parti
D.T.C.F.	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
İİBF.	İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
S.	Sayı
SSCB.	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM.	Türkiye Büyük Millet Meclisi

İÇİNDEKİLER

Kabul-Onay Sayfası.....	I
Kişisel Kabul Sayfası	II
ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR	VIII
İÇİNDEKİLER.....	IX
GİRİŞ.....	1
I.YAZILI MEDYA-SİYASİ PARTİ İLİŞKİSİNE GENEL BİR BAKIŞ	1
A. Yazılı Medya-Siyaset İlişkisini Sağlayan Faktörler	2
1-Siyasal ve Toplumsal İletişim İhtiyacı.....	3
2- Gazetelerin Siyasi Partilerin Resmi Yayın Organları Haline Gelmesi	5
B. Türkiye’de Yazılı Medya-Siyasi Parti İlişkisi (1940-1950)	7

I. BÖLÜM

DEMOKRAT PARTİ VE BASIN YAYIN	14
1.1. Demokrat Parti’nin Türk Siyasal Hayatına Girmesi ve Gazetecilik	14
1.1.1. Demokrat Parti’nin Türk Siyasal Hayatına Girmesi ve Gazetecilik (Muhalefet Dönemi: 1946-1950)	14
1.2. Demokrat Parti ve Yazılı Basın Dayanışması	15
1.3. Çok Partili Süreçte Toplumsal Dönüşümde Gazetelerin Ön Plana Çıkması.....	18
1.4. 1946-1950 Yılları Arasında Gazetelere Yansıyan Haberlerin Olumsuz Sonuçları	21
1.5. Gazeteler Aracılığıyla Demokrat Parti’nin Ön Plana Çıkartılması	22

II. BÖLÜM

DEMOKRAT PARTİ'NİN İKTİDARA YÜRÜYÜŞÜ VE ZAFER GAZETESİ.....	24
2.1. Demokrat Parti Tarafından Zafer Gazetesi'nin Kurulması	24
2.2. Demokrat Parti İle Yazılı Basın İlişkisi.....	28

III. BÖLÜM

1949-1950 YILLARINDA DEMOKRAT PARTİ VE ZAFER GAZETESİ.....	32
3.1. Zafer Gazetesi'nde İktisadi Ve Sosyal Konuların İncelenmesi (1949)	32
3.2. Zafer Gazetesi'nde Siyasi ve Güncel Konuların İncelenmesi (1949)	51
3.3. 1950 Yılı Ekonomik ve Sosyal Gelişmelerin Değerlendirilmesi	58
3.3.1. Ekonomik Gelişmeler ve Zafer Gazetesi.....	58
3.4. Zafer Gazetesi'nde Ekonomik Ve Sosyal Sıkıntıların Seçim Döneminde Gündeme Getirilme Biçimi	60
3.5. 1950 Seçiminde Zafer Gazetesi'nin Siyasi Ve Güncel Konuları Aktarma Yöntemi	62
3.6. Demokrat Parti'nin İktidara Gelmesi ve Zafer Gazetesi'nde Yansımaları	69
3.7. DP İktidarının İlk Yılı: (1950: Zafer Gazetesine Yansımaları)	70
SONUÇ.....	102

KAYNAKÇA	105
I. Kaynak Kitaplar	105
II. Süreli Yayınlar-Makaleler ve Tezler	107
III. İnternet Kaynakları	112

GİRİŞ

“Medya”; siyasetin ve toplumsal yapının içinde yaşam alanı olarak önemli bir kurum haline gelmiştir. Siyasal yaşamı şekillendiren, toplumdaki fertlerin inanışlarını biçimlendiren, onların bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesinde araç olarak kabul edilen bir güç olmuştur. Siyasetle birlikte toplumdaki değişim ve gelişimin izlerini medya sayesinde izlemek mümkün olabilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti’nde de 1960 yılına kadar geçen zaman dilimini bu güç sayesinde takip etmek imkânına sahibiz. Bahsedilen dönem, iki başlık altında incelenebilir. Bunlardan ilki, II. Dünya Savaşı öncesi ile çok partili sürecin başladığı 1946 yılına kadarki; ikincisi de 1946-1950 yılları arasındaki dönemdir. O dönemde Türkiye’de iki etkin medya kaynağı vardı. Biri radyo, diğeri yazılı medya içerisinde yer alan gazete ve dergi idi. Burada genel anlamda gazetenin siyasi hayat içerisinde toplumu etkileme, yönlendirme ve siyasetle oluşturduğu yakın ilişki ele alınacaktır¹.

I. YAZILI MEDYA-SİYASİ PARTİ İLİŞKİSİNE GENEL BİR BAKIŞ

Gazeteler, siyaset-toplum iletişiminin en etkili kaynaklarından biridir. Bu yolla siyasiler, kendi gibi düşünen bir toplumun oluşmasında, gazeteye bir nevi sekretarya vazifesi yüklemiştir. Bu görevi yerine getirirken tıpkı bir pazarlamacı gibi, kendine sadık müşteri grubu oluşturan gazeteler, incelenecek dönemde toplumsal yaşayışa, kişisel inanışlara ve teamüle radikal şekilde yön veren bir güç hâline gelmiştir. Bu gücü siyasiler çok iyi değerlendirmiştir. Örneğin taşradan şehir yaşamına kadar hemen her eve, her kahvehaneye ve hükümetin kontrolü altındaki bütün kurum ve kuruluşlara, siyasi düşüncelerin yayılması sağlanmıştır. Gazeteler bu dönemde, sosyal ve siyasal konularda halkla siyaset arasındaki bağı sağlayıp, bireyleri bir ideoloji altında toplamakla görevlendirilmiştir. Aynı fikir grubunun oluşturulması sağlandıktan sonra farklı yer ve zamandaki kişilerin bir araya gelmesi daha kolay hale gelmiştir. Yani gazete, toplum üzerinde siyasi irade kadar söz sahibi olmuştur².

¹Pınar Sevginer, “Medya ve Siyaset İlişkisi İçerisinde Türkiye’de Gazetecilik ve Sansür”, T.C. Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Yüksek Lisans Programı, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2012, s.7.

² Tolga Yazıcı-İhsan Karlı, *Bilgi Toplumunda Teknoloji, Medya ve Siyaset*, 1. Baskı, Volga Yay, İzmit-Kocaeli, 2016, s.54-55.

Yazılı basın, hükümet ve muhalefet arasındaki iletişimi çok da demokratik bir temele dayandırmamış, gazetecilik tanımının tarifine uygun davranmamıştır. İktidarın sözcülüğünü yapan bazı gazeteler kendilerine sunulan nimetlerden faydalanmışken, bazı gazetelerse iktidarla aynı safta yer almamıştır. Bu durum hükümetin maddi imkânlarından faydalanmak isteyen medya organlarının tercihine kalmıştır. İktidarın yönlendirdiği gibi yaşamak, onların haberleri yansıtma tercihlerine kalmış bir anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır³.

İktidarın sunduğu maddi imkânlardan mahrum kalmak istemeyen gazeteler, ekonomik açıdan kalkınmak için iktidarın sözcülüğünü yapmaya bir şekilde mecbur bırakılmışlardır. Çünkü gazeteci, toplumdaki bîhaber ve toplumdaki bağımsız yaşamamaktadır. Bu noktadan yola çıkarsak, gazetecinin de o toplumun bir ferdi olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir. Gazeteci bir haber yaparken yaşadığı toplumun inançlarını, geçmişten gelen birikimlerini inkâr etmeden, haber metinlerinde bu durumu açıkça yansıtarak yorum kısmını okuyucuya bırakmalıdır. Bu süreç ise sosyal alışkanlıklara, siyasi görüşe, yaşayışa ve habercilik kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalmakla sağlanır⁴.

Medya; beslendiği, hayat bulduğu toplumsal çevreyle ilişki içerisinde olmak zorundadır. Ayrıca, maddi ihtiyaçlarını karşılamak, toplumda söz sahibi olmak, hitap ettiği kitleyle iyi ilişkiler kurabilmek için kendilerine bir taraftar grubu seçmek zorunda bırakılmıştır. Aslında halkın sesini, yönetenlere duyuran bir görevi vardır. Gazeteler, kendisini yakın hissettiği siyasi yapının sözcülüğünü yapacak şekilde organize olmuştur. Bu durum, siyasilerin belirlediği konuları halka iletme mecburiyetini beraberinde getirmiştir⁵.

A. Yazılı Medya-Siyaset İlişisini Sağlayan Faktörler

1940-1950 yılları arasındaki dönemde Türkiye’de İletişim olanakları göz önünde bulundurulduğunda medyanın toplumla iletişimde en önemli araç olduğu ortaya çıkmıştır özellikle siyasi liderlerin fikirlerini ülke geneline hızlı ve verimli şekilde iletmesi açısından medya, siyasiler için olmazsa olmaz kuruluşlar olarak görülmüştür. Bu dönemde medya ile

³ Ayşe Elif Emre Kaya, “Demokrat Parti Döneminde Basın-İktidar İlişkileri”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Fakültesi Dergisi*, S.39, Yıl:1, Ankara,2010, s.93.

⁴ Şengül Özerkan, “Medya, Dil ve İletişim”, *Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S.12, Yıl:1, İstanbul, 2002, s. 63-65.

⁵ Ali Arslan, “Medya- Politika Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Tokat, 1999, s.1.

siyaset arasındaki ilişki yazılı medyanın toplumsal yaşamı yönlendirme gücü nedeniyle yazılı medyayla var olan ilişkiler daha da önem kazanmıştır. Buna medyanın topluma dönük tarafı etkili olmuştur. Ülkemizde çok partili sürece geçilmesiyle birlikte medyanın siyasetle ilişkisinde bir artış gözlemlenmiştir. Özellikle toplumsal desteğe daha çok ihtiyaç duyulduğu bu dönemde kendi siyasi görüşlerini topluma aktarmak için medya siyasiler için vazgeçilmez olarak görülmüştür.

1- Siyasal ve Toplumsal İletişim İhtiyacı

Toplum, sahip olduğu bilginin önemli bir kısmını yazılı basın vasıtasıyla elde etmektedir. Bu, toplumun en önemli demokratik hakları arasında yer almaktadır. Gazetecinin gerçek habercilik anlayışıyla hareket etmesi de toplumun bu hakkı elde etmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Onun, mesleğini ön plana çıkartarak olayları doğru ve eksiksiz aktarması, toplumun kendisine yüklediği rolü bilerek olaylara yaklaşması, gazetecilik sektörünü kamusal alanın bir parçası hâline getirmektedir. Siyasette söz sahibi olmak için medya araçlarından özellikle gazetelerle yakın ilişki kurmak zorunlu hale gelmektedir. Toplumsal alanda etkili olacak manşetler atmak, köşe yazıları yazmak ya da görsel materyaller kullanmak, siyasi erklerin yazılı medyayla kuracağı ilişkinin en önemli enstrümanları arasında yer almaktadır.

Gazeteler genellikle haber manşetlerini düzenlerken siyasi makamla olan ilişkisini daha çok göz önünde bulundurmayı kendilerine temel ölçüt almışlardır. Gazetelerin siyasetle kurmaya çalıştıkları yakınlık, istikbalde iktidar olması muhtemel gücün maddi imkânlarından sürekli faydalanma arzusunu kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu pozisyon, gazetelere kamunun her alanında kendini gösterme imkânı sağlamıştır. Kamunun içinde bu sayede yer bulan gazete sahipleri, ticari hayatlarını daha da büyütme fırsatını elde etmişlerdir. Onlar, ellerinde bulunan bu gücü kullanarak hem kendilerine hem de mensubu oldukları siyasi partilere büyük güç sağlamışlardır. Zaman içerisinde iktidarı kazanan siyasi partilerin istediği şekilde haberler vermeyi, iktidarla kesişen menfaatlerinden ötürü prensip haline getirmişlerdir.

İktidarın sağladığı güç sayesinde ikna gücünü de eline geçiren gazeteler gerçek anlamda olayların topluma aktarılmasında süzgeç görevini yerine getirerek onların haberlere, iktidar gözüyle bakmasını sağlamıştır. Hangi haberlerin gazetelerde yer alıp almayacağı belirlenirken gazetenin siyasi iktidarla ya da diğer siyasi partilerle var olan yakınlığı ya da

uzaklığı olayların sunum şeklini belirlemiştir⁶. Gazeteler; siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik olayları, gündeme dair düşünceleri ne şekilde aktaracağına, hangi haberin ideolojik bir dile çevrileceğine, hangi haberin gündem dışına bırakılacağına karar verirken kıstas olarak siyasetin neresinde olduğu ya da neresinde olmak istediği sorusunun cevabını belirlemiştir. Haberlerin ayıklanması, düzenlenmesi işini, temsil ettiği toplumun değerleriyle biçimlendiren gazeteler, temsil ettiği kitlenin ve kendini yakın hissettiği siyasi kesimin vazgeçilmez gücü olarak siyasetin içerisinde yer almıştır⁷. Bu gücü sürekli hale getirmek için mümkün olduğunca toplumu siyasi konularla iç içe bırakacak şekilde haberlere yer vererek toplumsal iradenin şekillenmesine ve farklılaşmasına da zemin hazırlamıştır. Yani toplumun çok sesli hale gelmesinde yine gazetelerin büyük katkısı olmuştur. Bu farklılaşma, kullanılan siyasal dilin ve ideolojilerin çeşitlenmesini de beraberinde getirmiştir. Bu çeşitlilik siyasal iletişimi çok önemli hale getirerek, toplumsal birlikteliği ve etkileşimi artırmıştır. Bu da siyasi iktidarı ve muhalefeti, toplumu ilgilendiren konularda daha gerçekçi kararlar almaya yöneltmiştir. Böylelikle siyasal iletişim daha etkili, daha verimli hale gelmiştir. Gazete ve medya, demokratik eğilimlerin toplumda daha etkili şekilde var olmaya başlamasıyla toplumsal katılımın sağlanmasında, siyasi konularda halkın nabzını ölçmede bir araç hâline getirilmiştir. Çünkü siyasette olmazsa olmaz tek unsur milli iradedir. Bu belirleyici unsur, yazılı basını daha da önemli hale getirmiştir⁸.

Gazeteler elde ettikleri konumlarını korumak ve daha da büyümek için gündeme dair haberleri toplum hafızasında canlı tutmaya gayret etmiş, toplumsal fikirlerin değişimine ya da radikalleşmesine neden olmuştur. Siyasiler de gazetelerin toplumu değiştirme, topluma yön verme gücünü her fırsatta kullanmayı başarmışlardır. Siyaseti geliştirme gücü gazeteleri, sadece haber veren kurum olmaktan çıkartmış; toplumu kontrol eden, yönlendiren, siyasal düşünceleri ileten bir organ hâline getirmiştir.

Gazeteler, iletmek istediği haberi, kendi dilini oluşturmak suretiyle kamusal alanda kendine stratejik bir güç haline getirmiş, bu şekilde de siyasi fikirlerin düzenlenmesinde etkin bir rol oynamıştır. Üstlenilen rol gazeteler yanlı, abartılı haberlerle, siyasi partinin ideolojisini göz önünde bulundurarak olayları farklı bir dile çevirmek suretiyle gündemdeki konulara ve fikirlere dair yanlı politikalar doğrultusunda habere yön vermeye çalışmıştır. Hitap edilen

⁶Sevginer, ag m, s. 5.

⁷Özerkan, ag m, s. 69-70.

⁸Karaçor, ag m, s. 125-126

toplulukları yönlendirerek hizmet ettiği fikre, kendine sadık kitle oluşturmak suretiyle katkıda bulunmuştur. Birbiriyle uyum içinde bulunmak zorunda olan bu iki kurum böylelikle birbirine daha da muhtaç hale gelmiştir⁹.

Gazeteler, haber üretme yeteneğini kullanarak siyasi partinin güncel olmasına katkı sağlamıştır. Özetle siyasi partiler gazeteler vasıtasıyla daha aktif kurumlar hâline gelmişlerdir. Bu önemin farkında olan iktidar ya da diğer siyasi partiler, parti programlarını ve hedeflerini en verimli şekilde gerçekleştirebilmek için gazeteleri siyasi hegemonyanın içinde yaşatmak zorunda olduğunu bilerek hareket etmişlerdir¹⁰.

Siyasi yöneticiler, gündemi ve yazılı basın ellerinde tutmak ve daha sıkı kontrol etmek için gazete yöneticilerini ya da gazete sahiplerini siyasi yarışın içine sokmakta kendilerini zorunlu hissetmişlerdir. Bu süreç onlara dokunulmazlıkla donatılmış makamın vaat edilmesiyle gerçekleştirilmiştir¹¹. Konuyu bizdeki gelişmeler bağlamında somutlaştırmak gerekirse Türkiye’de demokrasi hareketinin ivme kazandığı çok partili döneme geçiş aşamasında ve daha sonraki süreçte, bu durum daha fazla önem kazanmıştır. 1946 yılı ve sonrasında gerçekleşen siyasi oluşumlara bakıldığında medya patronlarının partilerle münasebet kurdukları görülebilir. Mesela TBMM’de medya patronluğu yapan ve önemli köşe yazarlarından meclis sandalyelerinde kendilerine yer bulanlar arasında Falih Rıfkı Atay, Hüseyin Cahit Yalçın, Yunus Nadi, İzzet Benice, Ahmet Emin Yalman, Cahit Baban, Abidin Daver gibi isimler sayılabilir. Bu durum, medya-siyaset ilişkisini gözler önüne sermesi açısından önem arz etmektedir¹².

2- Gazetelerin Siyasi Partilerin Resmi Yayın Organları Haline Gelmesi

Medya-siyaset birlikteliği, karşılıklı fikir alışverişini de beraberinde getirmiştir. Siyaset makamı, elindeki yazılı basın gücünü sıkı bir şekilde kendine bağlayarak propaganda aracı hâline getirmiştir. Bu aşamada siyasiler, gazeteleri halkla iletişimi sağlayan, siyasi havanın düzenleyicisi; seçim dönemlerinin de en büyük silahı olarak kullanmışlardır.

⁹ Özerkan, agm, s. 72.

¹⁰ Philip Schlesinger, (Çeviren: Mehmet Küçük), *Medya, Devlet ve Ulus Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlikler*, 1. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1994

¹¹ Sevginer, agm, s. 7-8.

¹² [erişim], www.dergipark.gov.tr, Ayşe Azman, “Çok Partili Döneme Geçişte Basın Polemikleri”, C.3, S.12, s.51.

Gazeteler ve siyaset kurumu farklı faaliyet alanlarında bulunmalarına karşın hitap ettikleri kitlelerin birbirine benzerlik gösterdikleri söylenebilir. Bu iki unsur birbirlerinin çalışma alanlarını tamamlamışlardır. Her aşamada karşılıklı ilişki içinde olmuşlardır. Demokrasi yarışında, özgürlüklerin geliştirilmesinde, seçmenin gözünde bir adım öne çıkma çabası içinde olan partiler, kendi resmi yayın organlarını kurarak hedeflerine ulaşma çabası içine girmişlerdir. İktidara gelen ya da iktidarda olan partiler açısından duruma baktığımızda, seçim zaferinin kutlanmasından yapılan icraatlarının meşrulaştırılmasına kadar gazetenin aktif şekilde kullanıldığını görebiliriz. Muhalefet cephesinde de gazeteler, iktidarın eksik yanlarını, yanlış politikalarını gündemde tutmak için yazılı medyayı kullanılmıştır¹³.

Partilerin sözcülüğünü yapan resmi yayın organları, parti ile halk arasındaki mesaj akışını sağlaması, sistematik propaganda gibi faaliyetleri yerine getirmesi, partilerin siyasi alanda etkin olması işlevini yerine getirmiştir. Yayın organlarının her iki partide de aktif şekilde kullanılmaya başlanması yazılı basın ve medyanın daha hızla büyüyen sektör olmasına katkıda bulunmuştur¹⁴. Gazete sahiplerinin aktif olarak siyasetin içinde var olmaya çalışması, gazeteciliğin temel ilkelerinden uzaklaşmalarına neden olmuştur. Bu durum doğru haber alma özgürlüğünün zedelenmesine yol açmıştır. Ortaya çıkan bu yanlış tutum, gazetecilik meslek ideallerinin ve kurallarının yok sayılması anlamına gelmektedir. Buna siyasetin baskısı neden olmuştur¹⁵.

Siyaset baskısının ortaya çıkmasına neden olan faktör elbette siyasi elitler tarafından, özellikle iktidar kanadından kaynaklanmıştır. Gazete, yakın olduğu siyasi görüşe göre bir dil oluşturmuş, bir nevi siyaset adına algı çalışması yürütmüştür. Siyaset adına yaptığı bu çalışma, egemen grubun çatısı altında kalmak, gölgesinde bulunmak arzusunun sonucudur. Halkla iletişimi, siyaset adına sağlayan gazeteler, siyaset adına haberi üretirken, haberin işlenmesi ve anlamlandırması aşamasında da kendisini savunmuş, maddi manevi imkânlarından faydalandığı siyasi oluşumlara ihtiyaç duyduğundan zoraki birlikteliği devam ettirmeye çalışmıştır¹⁶.

¹³Karaçor, agm, s. 126.

¹⁴Arslan, agm, s. 6-7.

¹⁵Sevginer, agm, s. 14.

¹⁶ Emine Kılıçarslan, “Siyasal İletişimde İdeolojik Dil”, *Trakya Üniversitesi Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Edime, 2008, s. 30-35.

B. Türkiye’de Yazılı Medya-Siyasi Parti İlişkisi (1940-1950)

25 Temmuz 1931 yılında kabul edilen matbuat kanununa dayanılarak, basında iktidar tekeli oluşturulmuştur. Kanunun 50. Maddesine göre “*Memleketin umumi siyasetine dokunacak neşriyattan dolayı icra vekilleri kararıyla gazete ve mecmualar kapatılabilecektir.*”1931 yılında kabul edilen kanunu, iktidarın yıllardır değiştirmeden uyguladığı dikkat çekmiştir. İktidar Matbuat Kanunu’na dayanarak 1945 yılına kadar basını kontrol altında tutmayı bu sayede başarmıştır. Bunu neden olan en büyük etken ise II. Dünya Savaşı’nın getirdiği siyasi ve ekonomik çıkmaz olmuştur.

Siyasal çıkmaz içinde bulunan iktidar, kendisine basın aracılığıyla gelecek, muhalif sesleri engellemek için önceden tedbir almıştır. 24 Nisan 1940 yılındaki 3812 sayılı kanunda 1881 sayılı basın kanununun bazı maddeleri, bu kapsamda değiştirilmiştir. Kanunda yapılan değişiklikler sonucunda “*Milli hisleri inciten veya bu maksatla milli tarihi yanlış gösteren yazılan neşredenler elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.*”¹⁷ Şeklinde bir değişiklik yapılmıştır.

Tarihsel süreçte, iktidara gelen her parti, kendi çıkarları doğrultusunda düzenlemeler yapmıştır. Örneğin, çıkarılan yasaların sağladığı güçle çok partili sürecin başına kadar yazılı basın mevcut iktidar tarafından sıkı şekilde kontrol edilmiştir. II. Dünya savaşının getirdiği olumsuzluklar mevcut kanunun sıkı şekilde uygulanmasına neden olmuştur. 1939-1945 yılları arasında “Cumhuriyet, Tan, Vatan, Tasvir-i Efkâr, Vakit, Yeni Sabah, Son Posta...” vb. gazeteler iktidarının düşüncesine ters haber yayınlamaktan dolayı çeşitli gerekçelerle kapatılmıştır. Gazetelerin kapatılma gerekçeleri şöyledir: “*Milli menfaat ve çıkarlara aykırı yayın yapmak gerekçesiyle süreli veya süresiz şekilde kapatılmıştır*”¹⁸.

Siyasi yöneticiler, gazeteleri partilerine ait olmak zorunda olan kuruluşlar olarak görmeleri ideoloji kavramını gazeteler etrafında şekillendirmek istenmişlerinden kaynaklanmıştır. Gazeteler aksi bir durumda iktidarın, çıkarlarına ters gelecek bir yayın yaptıklarında bunun olumsuz sonuçlarına da katlanmak zorunda kalmışlardır. İktidar, kendi politikaları ekseninde yayın yapmayan gazeteleri, toplumsal dengeleri sarsmakla suçlayarak, halkın gözünde güç elde etmek istemiştir. Dönemin siyasi anlayışı içinde gazeteler, olayların

¹⁷ Tolga Yazıcı, *1923-1946 tek partili dönem Medya ve Siyaset 2*, 1. Baskı, Volga Yayıncılık, 2016, İstanbul, s.97-100.

¹⁸Yeşilçayır, agm, s.134.

olumsuz taraflarını el almada toplumu birleştiren kendilerinin söylediklerinin dışına çıkmayan, iktidarın pekiştiren kurumlar olmalıydı. Hem dünyada hem de ülkemizde mevcut ekonomik huzursuzluğu gidermek içinde gazetelere başka anlam yüklemekte pek mümkün değildir. Bu yöntem 1950 yılında iktidara gelen DP yöneticileri tarafından da aynen uygulanmıştır. Özellikle Zafer Gazetesi'nin habercilik anlayışı, ortaya atılan fikirleri kanıtlayacak niteliktedir. CHP iktidarı da bu sorunu Ulus Gazetesi aracılığıyla gidermek istemiştir.

Çok partili sürecin başladığı döneme kadar biriken politik, ekonomik ve sosyal sorunları atlatmak pek kolay olmamıştır. Her dönemde, her ülkede olduğu gibi tek partili dönemde basın kanununun verdiği güçle olanlara bir suçlu bulunmak istenildiğinde fatura yine basına kesilmiştir. Bu suretle basın kanununun iktidara sağladığı güçle denetim mekanizmasını harekete geçirecek ekonomik ve siyasi gerginlikleri giderme hayaline kapılmıştır. Bu durum gazetelerin siyasiler tarafından ekonomik ve sosyal politikalar ekseninde ne şekilde kullanıldığını göstermesi açısından önemli bir noktadır.

II. Dünya Savaşı sonrası toplumda oluşan huzursuzluğu tek bir nedene bağlamak yanlıştır. Sadece iktidar ve yazılı medya arasındaki ilişkisi içerisinde sorunları aramak çok anlamlı olmamaktadır. Şunu da söylemek gerekir ki, ortaya çıkan sorunlarla başa çıkmada yazılı basın temel araç olarak kullanılmıştır.

Gazeteler, siyaset makamı tarafından kullanılırken, örgütlenme yöntemi kullanılmış siyasi dil, ideolojik dile dönüştürülerek siyasi rant elde edilmeye çalışılmıştır. Süleyman İrvan'ın derlediği Medya Kültür Ve Siyaset adlı eserinde yukarıda izah etmeye çalıştığımız ideolojik dil, *“Bir dünya görüşü ya da sınıf bakışı olarak soyutlanabilecek göreceli olarak biçimsel ve eklemelenmiş anlamlar, değerler ve inançlar sistemi olarak”* şeklinde tanımlanmıştır. Yine, eserde yer alan bir başka tanıma göre ideoloji, *“Dünyayı ve kendimizi algulama biçimimizi yönetir doğal ya da aşikâr gördüklerimizi denetler ideoloji dünyayı görmemize aracılık eden eylemlerimizi ona uydurduğumuz bütünleşmiş bir gönderme çerçeveleri dizgesidir.”* Yapılan bu tanıma göre; yazılı medya, halkın gözünde siyasi iktidarın yönetim zaafını ve eksikliklerini gidermek amacıyla kullanılmaya çalışılmıştır.

Güç kaybeden iktidarlar, yıpranmış politikalarını bu şekilde savunmuştur. Demokratik geleneğin temel unsuru olan gazeteciliğin, iktidar baskısıyla biçimlendirilmesi ve kontrol

altına alınması, ülkede anti demokratik yapının yerleşmesine neden olmuştur. Siyasiler tarafından bireylere dikte edilen. İdeolojik dil ortak inanç olarak değil, siyasi liderin kendisi olarak algılanmıştır. Demokrasi unsurunun eleştirildiği nokta burasıdır. Liderlere bağlı mitleştirilmiş bir yapı demokrasi unsurunun ne kadar yanlış anlaşıldığını göstermiştir. Siyasi liderin her şeyin üzerinde yetkiyle donatıldığı bir anlayışının parti kadrolarının tamamına da hâkim olması, demokratik unsurlarında yerleşmesini geciktirmiştir¹⁹.

Medya ve siyaset ilişkisi tek parti döneminde de çok önemli görülmüştür. Parti teşkilatına, seçmenlere ulaşmaya çalışılırken, siyasi dil oluşturma mecburiyeti doğmuştur. Onlara kendi pencerelerinden bakar gibi samimi bir şekilde yaklaşılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu samimiyeti, hedefe ulaşmak için kullanılan bir yöntem olarak kabul edebiliriz²⁰.

II. Dünya Savaşı sırasında gazeteler ve iktidar arasında git gelli bir ilişki olsa da iktidar, yazılı medyadaki kontrolünü hiçbir zaman elden bırakmamıştır. Bu dönemde gazeteler, mevcut iktidarı övmüş, yüceltmiş, korumuş ve büyüyen bir sistemin içerisinde tutmuştur²¹.

28 Haziran 1938 tarihinde 3511 sayılı basın birliği kanunu siyasi erkin basınla ilgili tutumlarının bir yansıması olarak TBMM’de kanunlaşmıştır. 3511 sayılı basın kanunuyla gazeteler, iktidara daha fazla bağlı hale getirilmiştir²². II. Dünya Savaşı sırasında da savaşın bitimini takip eden yıllarda da iktidar, dünyadaki siyasi gelişmelerin getirdiği politikalar etrafında şekil almıştır. İktidar tarafından yapılacak tercihler Türkiye’deki toplumsal ve siyasal hayatı derinden etkileyen kararlar olmuştur. Bu dönem hükümet tarafından, kritik kararların verildiği yıllar olarak görülmektedir.

Türkiye, II. Dünya Savaşı sonrasında iki kutba ayrılmış dünyada bir tercih yapmak zorunda kalmıştır. Ülke, tercihini ABD’den yana kullanmaktan başka da çare bulamamıştır. SSCB’nin ülkemiz topraklarındaki yayılcı politikaları, iktidarın ABD’den yana tercih yapmasına neden olmuştur. SSCB siyasetinin iktidar ve Türk toplumu tarafından kabul edilme ihtimali de yoktur. 1945 sonrası Türkiye’inde dış siyasete yaşananlar iç politikayı da

¹⁹ İrvan, *age*, s. 128-131.

²⁰ Yazıcı-Karlı, *a g e*, s.165-167.

²¹ Yazıcı-Karlı, *a g e*, s. 88.

²² Ömer Şahin, *Medya ve Demokrasi (Parlamento Muhabirleri Örneğinde)*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Kayınları No: 145, Ankara, 2012, s. 25-26.

belirlemiştir. ABD'nin politikaları etrafında, Türkiye'de çok partili hayat, CHP iktidarı zamanında oluşmaya başlamıştır.

CHP iktidarı, ABD'nin II. Dünya Savaşı sonrasında uyguladığı dış politika sonucunda ekonomik yardımlardan faydalanmak için demokratikleşme adına, liberal ve özgürlükçü politikaları hayata geçirmeye çalışmıştır. Oluşan olumlu havadan yazılı basında payına düşeni almıştır. Çok partili dönemin ilk başlarında oluşan tablo, Demokrat Parti'nin kendi kabukları içinden çıkamayacağı fikridir. CHP, basın üzerindeki sıkı kontrolünü bu nedenlerle azaltmıştır. Yazılı medya da ortaya çıkan yeni siyasi oluşumun belirli sınırlar içerisinde kontrol edileceği fikrine hâkim olmuştur. Yazılı medya, siyasi geleneklere sahip bir muhalefetin olmaması ekonomik ve siyasi darboğazların nedeni olarak görülmüştür. Gazetelere yansıyan tek parti rejimi tartışmalarına karşılık olarak CHP'nin resmi yayın organı olan Ulus Gazetesi'nde cevap verilmiştir. Gazetede yer alan haberlerde iktidarın karşı tutumu, siyasi parti yayıncılığının ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Aynı anlayış DP yöneticileri tarafından da benimsenmiştir. Zafer Gazetesi de tıpkı Ulus Gazetesi gibi gelişmeleri işlemiştir. Gazete DP'nin basın sözcülüğünü ve muhabirliğini yürütecek şekilde yapılandırılmıştır²³.

Toplumsal yaşamda az da olsa basın özgürlüğünün sağlanmasıyla, gündemi elinde tutmaya başlayan gazetelerin olayların niteliğiyle gerektiğinden fazla oynaması yüzünden haberlerde eleştiri dozu kaçırılmıştır. İktidarla, muhalefeti her seferinde karşı karşıya getiren bu durum, gazetecilik anlayışının da kökten değişmesine neden olmuştur. Siyasi iletişimdeki tıkanmalar ve olumsuzluklar bu dönemde toplumsal ve ekonomik bozulmaları beraberinde getirmiştir. Ekonomik buhran bu dönemde, iktidar yanlısı gazeteler aracılığıyla, toplumu başka yerlere odaklamak suretiyle gündem dışında tutulmuştur. İktidar gazeteleri, yaşanan, derin sosyal ve ekonomik buhranı gündem dışı bırakarak hem kendinin güç kaybetmesini engellemiş, hem de muhalefetin güçlenmesinin önüne geçmiştir²⁴.

İktidara yakın gazeteler, günlük yaşama dair haberleri, yeniden düzenleyerek toplumun moral ve motivasyonunu bozmayacak şekle dönüştürmüştür. Bu aşamadan sonra haberler kitlelere ulaştırılmıştır. Olayları çarpıtma, haberleri abartma, haber kaynağındaki kişi ve kurumların yeterli delil olmadan suçlanması, bu dönemin gazetecilik anlayışını

²³ [erişim], www.atam.gov.tr, Neşe Yeşilçayır, "Çok Partili Döneme Geçiş Sürecinde Türk Basını", s.156.

²⁴Yeşilçayır, agm, s,148

yansıtmıştır. Gazeteler, bağlı buldukları kişi kurum ve kuruluşların çıkarlarını korumak suretiyle yayın yaparak siyasi çekişmelerde taraf olmuşlardır. Etik kuralların terk edilmesi, habercilik mesleğinin siyasi vesayetın kontrolünde şekillenmesine neden olmuştur. Siyasetten sonra toplumun en büyük itici gücü olan medyanın, elindeki gücü tamamen siyasi liderlere bıraktığı dönem bu yıllara denk gelmiştir. Yani siyaset, medyanın gücünü demokratikleşme çabalarının ilk zamanlarında istila etmiştir²⁵.

Gazetelerin üstlenmesi gereken temel sorumlulukları tam anlamıyla yerine getirip getiremediği tartışmaları devam ederken, toplum üzerinde tek yaptırım gücü olan siyasi iktidar, toplumu etkileyen diğer kurum ve kuruluşlar üzerinde mutlak otorite olmak istemiştir. İktidarı elinde bulunduran siyasi parti, basının çalışma alanına müdahale ederek, habercilik sınırlarını belirlemiş ve bu suretle gazeteciliği kontrol altına almıştır. Siyasi iktidar gerçekleştirmek istediği demokratikleşme ve batıya uyum sağlamada, siyaset ve halk arasındaki en önemli iletişim kaynağı olarak gazeteleri görmüştür. Siyasiler bu kritik virajda medyayla olan bağımlı güçlendirme yarışına girmişlerdir. Bu yarışta hedeflenen temel amaç basına hükmeden taraf olmaktır²⁶.

1945-1950 yılları arasındaki dönemde demokrasi kavramının Türkiye’de tartışılmaya başlaması olumlu gelişmelerin habercisi olmuştur. İktidar tarafından gazeteler üzerinde vesayet anlayışıyla oluşturulan baskı hali çok partili süreçte dönüşüme uğramıştır. Bu döneme geçilirken, gazete-demokrasi-siyaset arasındaki ilişkilerin ve özgürlüklerin geniş kapsamlı gelişmesi beklenmiştir. Siyasi iktidar ülkede demokrasiyi geliştirmek istemesine karşın medyayı demokratik unsurların dışında tutmada geleneksel iktidar medya ilişkilerini sürdürmek için çaba göstermiştir. Yani medya, gerçek anlamda kendisine yüklendiği temel görevlerden, halkın gözü kulağı olma, doğru haber alma özgürlüğünü sağlayan araç olmaktan alıkonulmuştur. Devlet denetiminin ve iktidar baskısının, medya sahiplerine kamusal güç sağladığı gerçeğinden hareket ederek, gazete patronlarının iktidar baskısına neden boyun eğdikleri anlaşılabilir. Hatta iktidar denetimine ve kontrolüne girmek onları rahatsız da etmemiştir demek mümkündür. Zaten gazetelerin tek parti anlayışı içerisinde iktidara karşı bir oluşum içerisinde bulunmalarının da imkânı yoktu. Güçlü bir muhalefetin ortaya çıkması

²⁵Kılıçarslan, agm, s. 66-67.

²⁶ Yazıcı-Karlı, *age*, s. 27-56.

bunu sağlayabilirdi. Onlara kol kanat gelecek zamanın gelmesini bekleyeceklerdi. Nitekim bekledikleri an gelene kadar, her zaman sessiz kalmayı tercih etmişlerdir²⁷.

Yukarıda bahsettiğimiz durum, sadece ülkemize özgü bir siyasi anlayış olarak değerlendirmek yanlış olabilir. Dünyada tek parti iktidarlarında durum incelendiğinde Türkiye’den farklı bir anlayışın olmadığı düşünülebilir. Medya çoğunluk nerdeyse o yöne doğru yüzünü çevirmiştir. Demokratik unsurların, siyasi hayata sokulmaya çalışıldığı yıllarda yazılı basın hızlı bir şekilde gelişme göstermiştir. Bu gelişmelere paralel olarak gazeteler üzerinde siyasi denetim azalmış gibi gözükse de daha da artmıştır²⁸. Bu durum, gerçeklerin ayrıntı vermeden, genel hatlarıyla verilmesine neden olmuştur. Buradaki temel amaç medya vasıtasıyla toplumun, gerçeklerle bağ kurmasını engellenmek istenmesinden kaynaklanmıştır. Böylelikle toplumun, geçmişteki olaylarla şimdiki olaylar arasında bağlantı kurması zorlaşmış, iktidarın güç kaybetmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır²⁹.

İktidar partisi tarafından başlatılan demokratikleşme çabaları 1946 yılında güçlü bir muhalefetin ortaya çıkışı ile halkın haber alma biçimini de çeşitlendirmiştir. Bu dönemde toplum, siyasetle daha fazla iç içe girmiştir. CHP’nin, artık seçimlere tek başına girmeyecek olması bu önemi daha da artırmıştır. Demokratikleşme çabalarıyla gelişen rekabet ortamı halkın, siyasiler tarafından algılanma biçimini de değiştirmiştir. Toplum tabanına yayılmaya çalışılan yönetim anlayışı, bu durumu ortaya çıkarmıştır. Miting meydanlarındaki sık buluşmalar, yapılan samimi konuşmalar bunu kanıtlanmıştır. Kültürel iletişim kaynaklarının önem kazanması, ideolojik dil oluşturma çabalarını hızlandırmıştır. Halkı ikna etme, onlarla yakından temasa geçme yarışı bu nedenle hız kazanmıştır, bu da beraberinde yazılı basının öneminin daha artırmıştır³⁰.

Tek partili dönemin hâkim olduğu zamanlarda siyasi partinin adı ve ideolojisi ne olursa olsun eleştiri unsurunun gazetelerde var olması mümkün değildir. O dönemde Türkiye’de durum böyle olmuştur. Gerçek anlamda eleştiri, siyasi koşullar ne olursa olsun gazetelerde şu şekilde olması gerekiyordu: “... *Zihnin eleştirel işlevi, genel olarak, mantık*

²⁷ Süleyman İrvan, *Medya Kültür Siyaset*, 3. Baskı, Pharmakon Yayınevi, Ankara, 2014, s.128-181.

²⁸ Nurdan Önce l Taşkıran, *Medya Okur Yazarlığına Giriş*, Siyasal Kitap evi, Ankara, 2016, s.45-55.

²⁹ Hüseyin Köse, *Küresel Akıntıya Karşı Sivil Arayışlar Alternatif Medya*, Yirmidört Yayınevi, İstanbul, 2007, s.11.

³⁰ Mustafa Macit, *Siyasal afiş ve ilanların dilinden Türkiye’de Toplumsal Değişim ve Siyaset Çok Partili Demokrasiye Geçişten Günümüze*, Serüven kitapevi, İstanbul, 2015, s.17.

kanıtlama ve akıl yürütme bilgisini akılcı düşüncenin gelişimini sorgulama ve tartışmayı son olarak ta ahlaksal ve etik boyutları içermelidir”³¹. Ancak eleştiri kavramı ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın tek parti anlayışının içerisinde var olmamıştır. Çok partili sürece geçiş aşamasında eleştiri kavramının Türk politikasının da var olmaya başladığını belirtmiştik. Ancak burada bir sıkıntı patlak vermiştir. Eleştiri kavramı ahlâki sınırları zorlayan etik kuralları hiçe sayan kişi hak ve özgürlüklerini yok edecek anlayışla bir tutulmuştur. Kanıtı dayanması gereken olaylar kanıt olmaksızın topluma servis edilmiştir. Haberin eleştirel kısmı suçlamayla eş değer tutulmuştur.

Çok partili sürecin başlamasıyla yazılı medyaya az da olsa serbestlik sağlamıştır. Demokrat Partinin beklenilenin aksine büyüme hızı yakalaması, İnönü'nün basına tekrar müdahale etmesine neden olmuştur. İktidar, gazeteleri tekrar sıkı biçimde denetleyerek eleştiri sınırlarını kendi belirlediği alanlar içerisinde kontrol altında tutmak istemiştir. Tabii ki anlatılan olumsuz tablo Demokrat Parti'de de aynı şekilde uygulanmıştır. Her iki parti de olumsuz gelişmelerden toplumu izole ederek partilerinin güç kaybetmesini engellemiştir. Toplum olumsuz gelişmelere karşı izole edilirken haberlerde verilen bilgilerle gerçek bilgiler arasında eksiklikler göze çarpmıştır. Haberlerdeki veri ve kaynaklar sansürlenerek olayların toplum tarafından değerlendirilmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Bu durum özgürlüklerin kısıtlanmasıyla sağlanmıştır. Özgürlüğü kısıtlanan birey ortaya atılan fikirleri eleştiri süzgecinden geçirmeyecektir³².

³¹ Köse, *age*, s.25.

³² Köse, *age*, s.27.

I. BÖLÜM

DEMOKRAT PARTİ VE BASIN YAYIN

1.1. Demokrat Parti'nin Türk Siyasal Hayatına Girmesi ve Gazetecilik

1946 yılı seçimleri, DP'nin kitle iletişim araçlarını etkin kullanmaya başlamasının miladıdır. Siyasi partiler bu dönemde, gazetelerin toplum üzerindeki gücünü keşfetmişlerdir. 1946 seçimlerinde demokrasi kavramının test edilmesiyle toplumsal yaşamın vazgeçilmez sivil inisiyatifi gazeteler olmuştur. DP'de gazeteleri siyasetin en tepesine yerleştirmiştir. Ortaya çıkan güçlü muhalefet, medyanın itibarını artırmıştır. Artık tek yönlü iletişim yerini toplumsal etkileşime bırakmıştır. Siyaset toplum için yapılmaya çalışılmış, gazeteler toplumla siyaset arasında köprü olmuştur.

1.1.1. Demokrat Parti'nin Türk Siyasal Hayatına Girmesi ve Gazetecilik (Muhalefet Dönemi: 1946-1950)

CHP içinde parti yönetimiyle anlaşmazlığa düşen birkaç milletvekili bu dönemde yeni bir siyasi oluşum içine girmişlerdir. II. Dünya savaşı sonrasında Avrupa ülkeleri ve Türkiye'yi de kapsayan siyasi ekonomik kalkınma projeleri, ABD tarafından uygulamaya konulmuştur. CHP içinden ayrılan bazı milletvekillerin yeni bir parti kurmaları tam da bu döneme denk gelmiştir. CHP yöneticileri kendi içinden çıkan bu yeni oluşumu pek de önemsenmeyerek, geçici bir oluşum olarak görmüşlerdir. Yeni partinin kısa ömürlü olacağı kanısı hâkimdi. Hatta CHP'nin gücüne güç katacağı tahmin ediliyordu.

DP'nin ülkedeki sessiz çoğunluğu arkasına alarak yola çıktığı çok sonradan fark edilmiştir. Belirli bir siyasi fikri ve tabanı bulunmayan, siyasetle alakası olmayan bu topluluğun tek derdi temel ihtiyaçlarını karşılamak olmuştur. O döneme kadar sessiz çoğunluğu temsil edecek örgütlü siyasi oluşumun bulunmaması DP'nin siyaset sahnesinde hızla büyümesini sağlamıştır. DP'nin yükselişinin diğer bir nedeni ise iktidar dışında örgütlenme becerisi olan bir parti olmasından kaynaklanmıştır³³.

³³ Cemil Koçak, *Resmi Tarihe Meydan Okuyorum*, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2014, s.122-125.

DP'nin yakaladığı büyümenin nedenlerini, biraz daha açmak durumu daha anlaşılır hale getirecektir. CHP içinden çıkan aynı geleneği temsil eden siyasi oluşum nasıl olur da bu kadar hızlı şekilde büyüebilirdi? Bu sorunun cevabının sessiz çoğunlukta olduğu yukarıda belirtmişti. Partinin bu kadar hızlı büyümesine ortam hazırlayan temel dış etken neydi? Sorusunun cevabı ise şöyle olmalıydı: ABD'nin oluşturmak istediği iki kutuplu dünyada ülkeler biçimsel olarak liberalizmi ve demokrasiyi benimsemeliydi. Küllerinden tekrar doğan Türkiye kuruluşunun ilk yıllarında kendini II. Dünya savaşının getirdiği kaosun içinden çıkmak için tek alternatif yönünü batıya çevirmek olmuştur. Siyasi, sosyal, ekonomik egemenliği elinde bulduran seçkin toplulukların, iktidar tarafından daha da güçlendirildiği bu dönemde ortaya çıkan gelir adaletsizliği muhalefetin büyümesindeki temel faktör olmuştur³⁴.

DP'nin kurucuları CHP'de edindikleri siyasi tecrübeleri yeni partilerine yansıtarak siyasi sahnede hızla büyümüşlerdir. DP yöneticileri, partiyi kurdukları andan itibaren halkla iletişimin önemini kavramışlardır. Partinin, siyasi çizgisini oluştururken toplumsal iletişime büyük önem vererek işe koyulmuşlardır. Ülkede toplumun büyük bir kesimi yoksuldur. Geçimini kıt kanat sağlayan bireyleri, politika pek de ilgilendirmemektedir. Temel ihtiyaçlarını gidermede zorluk çeken insanların hayali düzenli bir yaşamdan başka bir şey olamazdı. Onların hayatlarında CHP dışında gördükleri, ilk büyük siyasi oluşuma umutla sıkı sıkıya bağlanmaları gayet normaldir. DP yöneticileri bu avantajlarla toplumsal iletişimi daha da güçlendirmişlerdir. Halkla iç içe siyaset yapmak için gazetelere ihtiyaç duymuşlardır. Kuruluş yıllarında toplumla iletişimi yazılı medyayla gerçekleştirme imkânı oldukça kısıtlıydı. Bu yüzden DP yöneticileri siyasi iletişimi ilk olarak miting meydanlarında ve yurt gezileriyle sağlamaya çalışmışları bu zorunluluktan kaynaklanmıştır³⁵.

1.2. Demokrat Parti ve Yazılı Basın Dayanışması

DP, oluşturduğu siyasi çizgiyi, mitinglerle ve yurt gezileriyle anlatmaya çalışmıştır. Gazetelerin politikalarını halka ulaştırmaya başlamaları Türk siyasal sahnesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. DP'nin hızla yükselişini sağlayan araç yazılı basın olmuştur. Peki, DP yöneticileri bunu nasıl başardı? DP toplumsal iletişime ve yazılı basına kuruluşundan

³⁴ Cem Eroğlu, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Yordam Kitap, 2014, İstanbul, s. 4-6.

³⁵ Cemil Koçak, *Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950) İktidar ve Demokratlar*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 189-190.

itibaren, iktidar olana kadar geçen süreçte çok büyük önem vermiştir. Liberal ve demokratik pencereden siyasi vaatler vererek, yazılı basın özgürlük çatısı altında birleştirmiştir.

DP yöneticileri işe basın özgürlüğünü savunarak başlamışlardır. Siyasi mücadelelerini halka basın yoluyla iletme çabası, DP'nin hızla yükselmesini sağlayan en temel faktör olmuştur. Adnan Menderes basına verdiği bir demeçte, basın özgürlüğünün partileri için olmazsa olmaz unsurlardan biri olacağını belirtmiştir. Bu politika DP'nin iktidarına kadar devam ettirilmiştir. DP'nin kuruluşu ile gazetelerin de özgürlük sahası genişlemiştir. Böylelikle tek taraflı medya anlayışı, yerini çok sesliliğin temsil ettiği anlayışa bırakmıştır³⁶.

Bu dönemde iktidarın medyaya bakışının değişmesi demokrasi anlayışının da şekillenmesini sağlamıştır. DP'nin gazeteler vasıtasıyla toplumla samimi bir iletişim kurması, halkın bilgi edinme, söz söyleme hakkı açısından büyük önem arz etmektedir. Toplumsal ve siyasi rekabetin oluşmasıyla yazılı basın aracılığıyla toplumla iletişim halinde olmak daha da önemli hale gelmiştir.

DP'nin gazeteler aracılığıyla sağlamak istediği toplumsal iletişim siyasi iktidarla arasında çatışma yaşanmasına sebep olmuştur. ABD'nin çerçeve program olarak sunduğu demokrasi anlayışıyla şekillenen siyasi hava, demokrasiyi savunma adına iki partiyi de yarıyor hâle getirmiştir. Demokrasilerde, yönetimi elinde bulunduran siyasi partiler, iktidarı elinde tutabilmek için, halk ile sürekli iletişim halinde olmalıdır. Bu zorunluluk, gazeteleri, siyasi partilerin vazgeçilmez ögesi hâline getirmiştir. Partilerin gazeteler aracılığıyla toplumla yakından temas kurmaya çalışması demokrasi unsurunun Türkiye'de yerleşmesine büyük katkı sağlamıştır.

DP, kurulduğu andan itibaren ilk önce mitinglerle daha sonrada gazeteler aracılığıyla "*Toplumsal sıkıntıların*" nedenlerini halkın anlayacağı şekle dönüştürmüştür. Parti politikalarını, Toplumun gelenekleri ve kültürel birikimleriyle aynı çizgide buluşturmaları toplumsal uyanışı sağlamıştır. Muhalefet yazılı basında olayları, sansasyonel hale getirerek toplumsal dinamizmi canlı tutmaya çalışmıştır. Olaylar gereğinden fazla abartılarak, eleştirel üslupla aktarılmıştır. Oluşturduğu sert üslupla kitlelerin ilgisini çekmeyi başaran DP yöneticileri, demokrasi vurgusuyla sessiz muhalefeti daha da hareketlendirmiştir.

³⁶Yıldız,ag m,s.484.

Bu dönemde yazılı basının büyük bir kısmı CHP'nin kontrolü altındadır. Medya, iktidar dışında farklı kitlelerin sesi, dili olacak cesareti gösterememektedir. Bu durum Süleyman İrvan'ın "Medya Kültür Siyaset" adlı eserinde şöyle izah edilmiştir: "*Egemen sınıfın fikirleri her dönemde egemen fikirlerdir yani toplumdaki maddi gücü yöneten sınıf aynı zamanda entelektüel gücüde yönetmektedir. Maddi üretim araçlarını kendi tasarrufları altında tutan sınıf aynı zamanda da zihinsel üretim araçlarını da üzerinde de denetime sahiptir. Bu nedenle genel olarak konuşursak zihinsel üretim araçlarından mahrum kalanların fikirleri egemen sınıfların fikirlerinin etkisi altında kalır*"³⁷. Çok partili sürecin başlangıcında, haberlerin üretimi CHP süzgecinden geçirilerek servis edildiği fikrimizi destekler niteliktedir. DP yöneticilerinin siyasal yaşamla aynı anda yazılı basının da demokratikleşmesi gerekliliğini vurgulaması kendi seslerini duyurma çabasının sonucudur.

Demokrat Parti, toplumda var olan hoşnutsuzluk ve mutsuzluk durumunu doğru şekilde parti politikasına çevirmeyi başarmıştır. Partinin yazılı medyayı etkin bir şekilde kullanması kanun çizgisinin dışına çıkmayacak bir görüntü sergilemesi sessiz çoğunluğun güvenini kazanmasını sağlamıştır. Muhalefetteyken parti politikalarını iletişim kaynaklarıyla, halka ulaştırmayı tek hedef olarak görmüşlerdir. Yurt gezilerinde demokrasi kavramını "*sihirli sözcük*" olarak her alanda dile getirerek topluma derman olabileceği izlenimini vermişlerdir³⁸.

Ülkede güçlü bir muhalefet partisinin ortaya çıkması, tek partinin egemen güç olduğu düzenin de kısa sürede değişmesine neden olmuştur. DP, Türk siyasi sahnesine çıkmadan önce Türkiye'de muhalefeti yürütecek güçlü bir parti olmadığı gibi yazılı medya organı da yoktur. Yeni oluşum, ülkedeki siyasi, sosyal dinamikleri harekete geçirmiştir. Büyüme potansiyeli yüksek bir muhalefetin ortaya çıkması ülkedeki sivil inisiyatifi de harekete geçirmiştir. Bundan en fazla nasiplenecek sivil inisiyatif de yazılı medya, yani gazeteler olmuştur.

1946 yılında yapılan seçim CHP'nin, DP'nin gücünü ilk kez test edeceği bir seçim olmuştur. CHP'nin 1946 yılında kullandığı seçim afişi DP'nin mitinglerde vermek istediği temayı etkisizleştirme amacı gütmüştür. CHP 1946 yılı seçimlerinde DP'nin önlenemeyen

³⁷İrvan,*age*, s139-146.

³⁸Eroğlu,*age*, s.12-20.

yükselişine tanık olmuştur. Peki, DP'nin bu başarısındaki en büyük pay kimindir? Elbette gazeteler bu durumda en büyük pay sahibidir. DP yazılı basını, halkla iletişim sağlama da temel kaynak olarak görmüştür. Rüzgâr, bu neden sayesinde DP lehine esmeye başlamıştır³⁹.

DP, ekonomik ve kültürel politikaları, toplumun tabanına yaymayı çalışmıştır. Siyaseti gazeteler vasıtasıyla toplum yaşamına entegre ederek başarmıştır. Bu tablonun sürdürülebilirliğini yine gazeteler aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Muhalefet toplumsal sorunları geniş kitlelerin tartışmasına açmıştır. Bu sayede bireyler her şeyden haberdar edilerek olayları da mukayese etme fırsatını yakalamıştır. Muhalif halkın, müzakere yeteneği de akılcı bir taktikle gazeteler vasıtasıyla geliştirilmiştir.

1.3. Çok Partili Süreçte Toplumsal Dönüşümde Gazetelerin Ön Plana Çıkması

İnsan doğası gereği çevresinde olup bitenleri öğrenmek, üzerinde fikir üretmek istemiştir. Bireylerin, içinde yaşadığı çevreyle etkileşim içine girme çabası her zaman var olmuştur. Merak dürtüsü, insanların bilme, haberdar olma gereksinimlerini sürekli canlı tutmuştur. Bu canlılık demokrasilerde gazetelerin temel gereksinim aracı olmalarını sağlamıştır. Türkiye'de çok partili sürecin gerçek anlamda başlamasıyla birlikte, özellikle de 1946 seçimlerinden sonra demokrasilerin temel kaynağı toplumla yakından iletişim olmuştur.

DP tarafından gazetelerin etkin bir şekilde kullanılmaya başlaması, oluşturulmaya çalışılan demokrasi ve özgürlükler kavramını daha da anlamlı hale getirmiştir. Birden fazla siyasi partinin arasında geçen diyalogları bireylere ileten temel araç olması, bunu sağlamıştır. Yazılı basın bilgileri doğru şekilde ve zamanda topluma iletilmekle görevlidir. Bu durum gerçekleşecek seçimlerde halkın siyasi tercihlerinde karar verme aracı olması bakımından önemli bir husustur. Siyasal yaşamda rekabetin getirdiği katkılarla gazeteler bu dönemde vazgeçilmez iletişim aracı hâline dönüşmüştür. Burada toplum tarafından sorgulanmayacak bir eksik de ortaya çıkmıştır. Gazetelerin ne kadar güvenilir bir kurum olduğu gündeme getirilmemiştir. Bu duruma yol açan temel nedenleri, gazetelerle siyasi partilerin içi içe girmiş yapısında aramak anlamlı olacaktır.

³⁹ Macit, *age*, s. 45.

Tek Partili sistemde gazetelerin, iktidardan bağımsız hareket edebilecek özelliğinin var olmaması, gazetelerin doğruluğunu ve güvenilirliğinin sorgulamasını engellemiştir. Bu olumsuzlukları bir tarafa bırakırsak yine de gazeteler 1946 yılı özgür kamuoyunun oluşması ve Tek Parti anlayışının getirdiği olumsuzlukların aşılması bakımından önemlidir. Gazeteler, iktidardan memnun olmayan kitleleri bir araya getirmiş medyanın toplumsal uyanışı sağlamıştır. Bu durum iktidar tarafından kamusal alanın dokunulmaz ulaşılmaz kurumlar olarak gösterilmesi yanlısını da ortadan kaldırmıştır. Gazetelerin devletle halk arasındaki duvarı yıkması da önemli bir husustur. Güçlü bir muhalefet partisi etrafında oluşacak rekabet, özgürlükleri genişletmiştir. Siyasi rekabetin getirdiği avantajlar parti politikalarının özgürce sorgulanmasını sağlaması açısından önemlidir⁴⁰.

II. Dünya Savaşı sonrasında toplumu politik gündemden soyutlamak imkânsız hale gelmiştir. Gazeteler sayesinde, heterojen grupların bilgi edinme ihtiyacının giderilmesi siyasetin toplumla buluşması hızlandırmıştır. Ülkenin çok partili yaşamla tanışmasıyla, sorumluluk almak, iktidar olmak isteyen siyasi partiler hedeflerine ulaşabilmek için halkla etkileşimi sağlayacak araçlara muhtaç olmuşlardır. DP Türk siyasi tarihinde var olma savaşını bu araçlarla kazanmıştır.

Seçimler politik yaşamı şekillendirmesi bakımından vazgeçilmez temel öge olmuştur. Seçim zamanı milli iradenin de sandığa sağlıklı bir şekilde yansımını sağlayan kurumun da medya olduğu daha önce belirtilmişti. 1946 yılında yapılan seçimlerde DP yaşadığı mağduriyeti gazeteler aracılığıyla az da olsa topluma yansıtmış böylece partinin popülaritesi artırmıştır. Bu durum ülkedeki parlamenter sistemin yeniden sorgulanmasını sağlamıştır.

DP, Kuruluşunu takip eden ilk yıl, umut vadeden politikalarıyla toplumun derdine derman olacağı izlenimini vermiştir. DP, halkın en umutsuz ve en çaresiz kaldığı zamanda kurulmuştur. Diğer önemli bir nokta ise Hikmet Bayur'un, CHP'den çıkarılması sonrasında, DP Genel Başkanı Celal Bayar'ın basına yaptığı açıklama partinin, yazılı basına ne kadar önem verdiğini göstermiştir. DP Genel Başkanının, CHP'den kopan herkesin koşulsuz olarak, DP'ye katılabileceği şeklinde yanlış algının oluştuğunu dile getiren açıklamayı gazetecilerle paylaşması, gazeteleri, partilerinin düşüncelerini aktarmada temel araç olarak da kullanacağını göstermiştir. CHP 1946 yılı Eylül ayındaki yerel seçimlerde DP'nin hızla büyüdüğünü fark

⁴⁰ Şahin, *age*, s. 9-10.

etmiştir. Belediye seçimlerinin öne alınarak mağdur edildiğini gündeme getirerek, siyasi üsluplarının nasıl şekilleneceğinin de ipuçlarını vermiştir. Bu durum DP'nin toplumla her türlü iletişime ne kadar açık olduğunu görmemiz açısından önemlidir. DP muhalif algıyı yönetmede temel güç kaynağı olan gazetelerin, özgürlük alanını sınırlayan yasaları şiddetle eleştirmiştir. 2510 sayılı kanuna itiraz eden, değişiklik isteyen DP, yöneticileri, istedikleri sonucu elde etmede başarılı olamamışlardır⁴¹.

DP, ABD heyetinin Türkiye'de basın özgürlüğüyle ilgili hazırlayacağı raporlar ülkedeki iktidara muhalif gazetelerin susturulmasını daha da zorlaştırmıştır. DP toplumu harekete geçireceği gazetelerin tam desteğini bu sayede elde etmiştir. Yani DP kuruluşunda resmi yayın organı oluşturmadan önce, toplumla iletişimini, iktidara muhalif olan tan Tasvir-i Efkâr ve Vatan Gazeteleriyle sağlamıştır. ABD'nin Türkiye'deki basın özgürlüğü ile ilgili baskısı ve hassasiyeti bu durumunu ortaya çıkarmıştır. CHP iktidarı ABD'nin yardımlarından istifade etmek için basın özgürlüğünü dış politikalar doğrultusunda düzenlemek zorunda kalmıştır. ABD, bu dönemde Türkiye'yi batı bölgesinde anti demokratik yönetim anlayışına sahip bir ülke olarak görmüştür. Tek Partinin hâkim olduğu, muhalefetin olmadığı bir anlayış ABD'nin Türkiye'de görmek istediği politikalarla çelişmektedir. ABD'nin, mevcut hükümetin tek başına sürdürdüğü politik anlayışı kabul etmesi bu nedenle mümkün gözüküyordu⁴².

II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan ekonomik buhran, kişi başına düşen milli gelirin, belirgin bir şekilde azalmasına neden olmuştur. Adaletsiz dağılan milli gelir, bununla birlikte ekonomik tablodaki olumsuz hava, enflasyonu tetiklemiştir. Yüksek enflasyon ülkede devalüasyonu da kaçınılmaz kılmıştır. Ekonomik darboğazın bilincinde olan Bayar, iktisadi sıkıntıları iç politika malzemesine dönüştürmekte bu nedenle oldukça başarılı olmuştur⁴³.

DP, ülkede oluşan özgürlük ve liberal gelişmeleri, halk partisi aleyhine kullanarak siyasi havayı daha da ısıtmıştır. Muhalefet, özgürlük ve liberal dili kullanarak oluşturmak istedikleri siyasi üslubu, toplumun her kesimine ulaştırmada da gazeteleri kullanarak başarı sağlamışlardır. İktidarın yanlışları, bu sayede sistematik propagandaya dönüştürülebilmiştir. Muhalif gazetelerin, DP'nin politikalarını servis etmesiyle iç politika daha karmaşık hal

⁴¹ Mahmut Goloğlu, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-IV Demokrasiye Geçiş (1946-1950)*, 1.Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013, s. 40-42.

⁴² Koçak, *Resmi Tarihe Meydan Okuyorum*, s. 143-144.

⁴³ Kemal H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012*, 3. Baskı, Timaş Yayınları, 2013, İstanbul, s.162-166.

almıştır. Muhalefetin politikalarını, kitlelere ulaştıracak medyayı etrafında toplanabilmesi, muhalif propagandanın, halka ulaşmasının önündeki, iletişim engelini de ortadan kaldırmıştır. Hatta bu dönemde anayasa ve hukukun üstünlüğü kavramı da tartışılabilir konular hâline gelmiştir. Ancak demokrasi unsurunun ülkede kök salmaması, Türkiye'deki sivil toplum anlayışının gelişmemiş olması, anayasa ve hukukun üstünlüğü kavramının bir süre daha havada kalmasına neden olmuştur⁴⁴.

Toplum üzerinde yaygın bir şekilde umutsuzluk ve bıkkınlık hali mevcuttur. Ülkedeki olumsuz havayı dile getirecek, siyasi partiye ihtiyaç haizdir. İşte bu ihtiyaçların dile getirilmesini sağlayan DP'dir. Toplumun ortaya koyduğu hassasiyetleri, iletişim olanaklarını, özellikle gazeteleri etkin şekilde kullanması, partilerine olan güveni artırmıştır. Ancak bir problem vardır. DP'nin, CHP güdümünde meydana getirilmiş, suni bir oluşum olarak gösterilmiştir. Bu olgusunun halkın zihninde edeceği olumsuz yerin bertaraf edilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu yakıştırma CHP tarafından sürekli dile getirilmiştir. DP, CHP tarafından kendisine yapılan yakıştırmalardan kısa sürede yok etmeyi başarmıştır. Bu başarı kendisini destekleyen gazeteleri etkin olarak kullanabilmesi sayesinde olmuştur⁴⁵.

Dış siyasetin, iç siyaseti şekillendirdiği çok partili dönemde ortaya çıkan, basın özgürlüğü kavramı, ülkenin siyasi havasını şekillendirmiştir. Aslında mevcut iktidarın güç kaybetmesine neden olan faktör, özgürlüğü elinden alınan bazı gazetelerin, toplumu etkileme gücünden kaynaklanmıştır. CHP, demokratikleşme önündeki engelleri azaltırken, DP'nin kendi belirlediği ölçek içerisinde kalacağını varsayarak hareket etmiştir. İktidar siyasi havayı da bir nebze olsun yumuşatmaya çalışarak DP'nin hızla büyümesinin önüne geçmeye çalışmıştır. Ancak II. Dünya savaşının getirdiği olumsuz tablonun hala var olması yapılan çabanın boşa çıkmasına neden olmuştur⁴⁶.

1.4. 1946-1950 Yılları Arasında Gazetelere Yansıyan Haberlerin Olumsuz Sonuçları

İki parti tarafından bireylere verilmek istenen mesajlar toplumun düşünsel dünyasında siyasi partinin kabul görmesini ya da reddedilmesini sağlamıştır. Çok partili süreçte toplumu

⁴⁴Yazıcı, *age*, s.121-122.

⁴⁵Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, 25. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s.303-304.

⁴⁶ Çağla Kubilay, "Demokrat Parti Döneminde Bir Baskı ve Denetim Mekanizması Olarak Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanımı: Ulus Gazetesi Örneği (1956-1960)", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.39, Kütahya, 2014, s.189-190.

düşünmeye itecek nitelikten uzak üslûpla siyaset yapılmaya çalışılmıştır. Toplumun anlama ihtiyacının önemsenmediği, kavga havasının hâkim olması, siyasetin sürdürülebilirliğini de engellemiştir. Her partinin, kendi düşüncelerini kutsallaştırarak toplumu yönlendirmeye çalışmaları, üretilen siyasetin toplumu oyalama taktiği olarak görülmelidir.

DP'nin kurulmasıyla siyasal cepheleşme ülkede gün yüzüne çıkmıştır. Her iki parti de oluşturulmak istediği siyasal kimlikle, farklı grupların ürettiği fikirleri, topyekûn reddetme anlayışı, hâkim olmuştur. Burada temel amaç karşıt düşünceye yaşam alanı bırakmamaktır. Ortaya çıkan bu politik felsefe, Türkiye'de siyasi temellerin yanlış zemine oturtturulmasına neden olmuştur. İçinde yaşadığımız zamanda da farkına varılamayan bu gerçekler, siyasal kirliliğe de neden olmuştur. Bu bilgiler, gazetelerin siyasetle birlikte hareket ederek temel görevlerinden saptığı suçlamalarını kanıtlar niteliktedir.

Dönemin siyasal düşüncesi, oy kaybıyla entelektüel seviyeye çıkmamıştır. Gazete, siyaset birlikteliğiyle kalitesi düşük albenisi yüksek haberler ilk sayfalarda yer almıştır. Gazete haberleri toplumun entelektüel güdüsünü harekete geçirebilecek seviyede olmamıştır. Ancak bu olumsuz tabloya rağmen DP, gazeteler aracılığıyla, toplumun sosyal potansiyeli ve kültürü etrafında siyaset üreterek bireylerin geleneksel ihtiyaçlarını doyurma noktasında başarılı olmuştur. Bununla birlikte, DP bireylerin temel ihtiyaçlarının yanında, manevi ihtiyaçlarını da gündeme getirerek oy potansiyelini artırmıştır⁴⁷.

1.5. Gazeteler Aracılığıyla Demokrat Parti'nin Ön Plana Çıkartılması

DP, topluma yaklaşırken merkezine gazeteleri alarak politika üretmiştir. Gazeteler topluluklara ulaşmada araç olurken aynı zamanda kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasi taleplerin devlete iletildiği mekanizma haline gelmiştir. DP, dönemin en önemli iletişim aracı olan gazeteler aracılığıyla, birikmiş sıkıntıları gündeme taşıyarak iktidara giden süreci hızlandırmıştır. Toplumsal rüzgârı da arkasına alarak, bireylerin kültürel ve siyasi inanışlarına yön vermesiyle, gündemde kalmayı başarmıştır.

Siyasi bilinci zayıf kamuoyunun uyarılması büyük önem arz etmektedir. Siyasette, CHP dışında bir oluşumla karşılaşmamış toplum, ilk başta DP'yi fark etmemiştir. DP'nin,

⁴⁷ Durmuş Hocaoglu, *Laisizm'den Milli Sekülerizm'e*, 1. Baskı, Kocav Yayınları, İstanbul, 2014, s. 36, 45,382.

iletişim olanaklarını özellikle de gazeteleri etkin bir şekilde kullanması, bu durumu değiştirmiş ve sessiz çoğunluğu harekete geçirmiştir. Halktan kopuk siyasi anlayış, böylelikle yerini rekabete bırakmıştır. Her iki partide, artık halkın ekseninde siyaset üretmek zorunda kalmışlardır. DP, siyasi yöntemini belirlerken bireylerin eşit düzeyde anlama yetisinin olmadığını bilerek hareket etmiştir. Bunu sağlamaya çalışırken de mümkün oldukça alt tabakaya hitap etmeye çalışmıştır. Vermek istediği mesajları, toplumun büyük bir kısmını temsil eden kırsal kesime hitap ediyor olması önemli bir husustur. Elit tabaka siyasetine bulaşmayarak kırsal kesiminde gözüne girmeyi bu nedenle başarmıştır.

CHP kadrolarında tecrübe kazanan DP yöneticileri, kısa zamanda toplumsal dönüşümün öncüsü olmuşlardır. DP'nin siyaset sahnesinde güçlenmeye başlaması tek parti döneminde olmayan, toplumsal denetiminde ortaya çıkarmıştır. Bu denetimi üzerine alan DP, toplum tarafından hızla kabul görmüştür. Partinin, toplum tarafından kabul görmesi merkezi temsil etmesinden kaynaklanmıştır.

Kırsal kesimde eğitim olanaklarından tam anlamıyla faydalanma imkânı bulunmayan yoksul kesimin oyları, bu sayede, DP tarafından kolayca manipüle edilmiştir. Muhalefetin güçlenmesi siyasi döngü etrafında oluşan gerilim ve kutuplaşmanın etkisiyle, kamuoyu tercihini DP'den yana kullanmıştır. Bireylerin, birden DP lehine saf değiştirmesi, toplumsal belleğinin zayıf olmasında aranmalıdır. Medyanın toplum üzerindeki değiştirici etkisinin bu faktörden kaynaklanmıştır. DP'nin, halkın özelemleriyle doğru orantılı siyaset üretebilmesi iktidara gidecek yolun önünü açmıştır. DP gazeteler başta olmak üzere var olan bütün iletişim olanaklarını kullanarak, kendisini “*kurtarıcı*” gibi gösteren siyasi projeyi hayata sokarak toplum zihninde var olan “*kurtarıcı*” beklentisini gerçekleştirmiştir⁴⁸.

⁴⁸ Köse, *age*, 293-299.

II. BÖLÜM

DEMOKRAT PARTİ'NİN İKTİDARA YÜRÜYÜŞÜ VE ZAFER GAZETESİ

DP kendi politikalarını ilk elden sunabileceği resmi bir gazeteye ihtiyaç duymuştur. Bu amaçla, ilk olarak Kuvvet Gazetesi ile resmi yayın organı oluşturmuştur. Daha sonra Kudret Gazetesi'yle Ulus Gazetesi modelini uygulamaya çalışmıştır. Profesyonel anlamda partinin resmi yayın organı Zafer Gazetesi adı altında kurulmuştur.

1947 yılına geldiğinde, basın hürriyetinde geçmişe nazaran, büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu dönemde basın, ülke gündeminin merkezine yerleşmiştir. DP ülke politikalarının dinamizmini basın yoluyla sağlanacak aynı zamanda toplumun nabzı yine basın yoluyla kontrol altında tutulmuştur. DP muhalif gazetelerin desteğinin yanında, tıpkı CHP'deki Ulus Gazetesi'ni örnek alarak, 1947 yılında Kuvvet Gazetesi'ni DP'nin resmi yayın organı olarak çıkarmıştır. Kuvvet Gazetesi, Zafer Gazetesi'nden önce, DP'nin politikalarına yön vermede sistematik propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Kuvvet Gazetesi, CHP iktidarına, demokratik ölçütleri aşan eleştiri ve suçlamalarda bulunmuştur. CHP iktidarının kabul edebileceği sınırların üzerinde, suçlayıcı, hatta aşağılayıcı haberleri yayınlaması, Kuvvet Gazetesi'nin kapatılmasına neden olmuştur. DP resmi yayın organını oluşturmak istediği süreçte hükümete karşı eleştiri dozunu ayarlayamaması bu duruma neden olmuştur. Ancak CHP, ABD'nin dış yardımlarından mahrum kalmamak için Kuvvet Gazetesi'nin kapatılmasının ardından, tekrar Kudret Gazetesi adıyla kurulmasına göz yummuştur. Çünkü CHP, ekonomik darboğazdan çıkış yolu olarak bu yardımlara ihtiyaç duymaktadır⁴⁹.

2.1. Demokrat Parti Tarafından Zafer Gazetesi'nin Kurulması

DP, Kudret Gazetesi etrafında kolektif değerleri şekillendirme çabasına girişmiştir. Bu dönemde parti içinde çekişmeler, hatta kavgalar yaşanmıştır. DP, içinde meydana gelen çatlak, Demokrat Parti'nin kendi içinde bölünmesine neden olmuştur. Partiden kopan DP'liler, Millet Partisi'ni kurmuşlardır. Kudret Gazetesi yöneticilerinin Millet Partisi'ne katılmaları, Demokrat Parti'nin de resmî yayın organını kaybetmesi anlamına geliyordu. DP, bu yaşananlardan sonra bir süre kendi içinde bütünlüğünü tekrar sağlamaya çalışmıştır.

⁴⁹Süleyman İrvan, *Medya kültür ve siyaset 2*, s. 172.

Partinin sistemli propagandasını yapan Kudret Gazetesi'nin, Millet Partisi'yle aynı safta yer alması, DP'ye yükselme döneminde duraklama yaşatmıştır. Parti bu dönemde kısa sürede olsa resmî yayın organı olmadan, siyasal yaşamını sürdürmüştür. 1949 yılında Zafer Gazetesi'nin kurulması, Demokrat Parti'de Kudret Gazetesi'nin boşluğunu doldurmuştur. Zafer Gazetesi'nin yayın hayatına girmesiyle, özellikle gazetenin Başyazarı Mümtaz Faik Fenik'in, geçmişten getirdiği gazetecilik tecrübelerini kullanarak bölünmenin getirdiği olumsuzlukları kısa sürede bertaraf etmiştir. Mümtaz Faik Fenik yönetimindeki Zafer Gazetesi, iktidara muhalif kişileri daha profesyonel şekilde bir araya getirmiştir. Zafer Gazetesi'nin, Köyden, kente her noktaya ulaştırması hedeflenmiştir. Toplumsal muhalefet, bu hedeflere ulaşılmasıyla güç kazanmıştır. Çok partili süreçte fikir hareketlerinin canlanması bu sayede gerçekleşmiştir⁵⁰.

Kudret Gazetesi'ndeki boşluğun Zafer Gazetesiyle doldurulması, parti dinamizmini sürdürmek açısından oldukça önemli bir dönüm noktası olmuştur. DP, Zafer Gazetesi'ni kurarak şu avantajları elde etmiştir.

-Zafer Gazetesi, halkın dileklerini, şikâyetlerini toplum hassasiyetleriyle birleştirerek Demokrat Parti'nin kesintisiz politika üretebilmesini sağlamıştır.

-DP, demokratikleşme süreci içerisinde Zafer Gazetesi'yle siyasi konumu sağlamlaştırmış, yakaladığı büyümeyi devam ettirmiş, toplum içindeki çoğulcu yapıyı kendi siyasi görüşleri etrafında toplamıştır.

-Zafer Gazetesi, sessiz çoğunluğu harekete geçirerek, muhalif düşüncenin, daha da kök salmasını sağlamıştır.

-DP, halkın ekonomik ve sosyal sıkıntılarını gündemde tutarak iktidarı elde etmeye çalışmıştır.

-Zafer Gazetesi de kolektif değerler üreterek partinin fikir üretmede sıkıntı yaşamasını engellemiştir.

⁵⁰[erişim], <http://www.arastirmax.com.tr>, Şerif Demir, "İktidar Basın İlişkilerinin Türkiye'deki Görünümü (1918-1960)", *International Journal of SocialScience (Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi)*, S.5, 2012, s. 132-133.

- CHP sisteminin dışında kalan topluluklara Zafer Gazetesi aracılığıyla ulaşılmıştır.
- DP'nin siyasi kampanyalarının yürütülmesinde öncü olmuştur.
- Çok partili süreç içerisinde gündemi belirleyen olmuştur.
- Tek parti anlayışının yıkılmasında en önemli görevi üstlenmiştir.
- İktidarın denetim altına alınmasında belirleyici olmuştur.
- DP Zafer Gazetesi'yle, baskıya boyun eğmeyen özgür toplum bilincini harekete geçirmiştir.
- CHP tarafından yaratılan toplumsal sınıfların ortadan kaldırarak toplumun yeniden şekillendirilmesinde büyük katkıları olmuştur⁵¹.

DP, iktidarı hedefleyerek çalışmalarını 1950 seçimlerine kadar ara vermeden devam etmiştir. Muhalif gazeteler, DP'nin haberlerini verirken de bu dönemde daha istekli davranmışlardır. Bunun yanında DP'nin resmî yayın organı Zafer Gazetesi de 30 Nisan 1949 tarihinde çıkmaya başlamıştır. Zafer Gazetesi'nin özverili çalışmasıyla seçim yarışında profesyonel bir medya desteğini de yanına alan Demokrat Parti 1950 yılında yapılan seçimi kazanmıştır. DP'nin yazılı basını kullanarak kuruluşunun yegâne gerekçesini "*halk hareketi*" olarak topluma yansıtması büyük bir parti başarısı olarak tarihe geçmiştir. DP'nin "*halk hareketi*" kavramını basın yoluyla başarılı bir şekilde servis edebilmesini sağlayan kültürün parti politikası hâline gelmesi şöyle olmuştur. Tan Gazetesi yöneticilerinden Zekeriya Sertel'in, haftada bir çıkarmayı planladığı Görüş Dergisi DP'nin basın gücünü keşfetmesinin miladı olarak alabiliriz. Tan Gazetesi yöneticisi Sertel, Demokrat Parti kurucularına haftada bir yayınlanacak "*Görüş Dergisi'nde*" yazı kaleme almalarının istenmesiyle gerçekleşmiştir. Bu dergiyi, CHP'ye küsen ya da muhalif siyasilerin toplandığı dergi olarak tanılamak doğru olacaktır⁵².

⁵¹ Emine Kılıçaslan, "Siyasal İletişimde İdeolojik Dil", *Yüksek Lisans Tezi*, Edirne, 2008, s. 14, 15, 16, 63.

⁵² Cem Eroğlu, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, s. 76-80.

Dergi Aralık 1945 yılında yayınlanmaya başlamıştır. Dergide, DP Genel Başkanı olacak Celâl Bayar, Fuat Köprülü, Adnan Menderes gibi muhaliflerin hem isimlerinin yer alması dikkat çekmiştir. Görüş Dergisi'nin, toplumda oluşturduğu etki, CHP'ye karşı yürütülecek muhalefet anlayışının, yönteminin de tespit edebilmemiz açısından önemlidir. CHP'ye muhalif isimlerin yer aldığı dergi yayına çıktıktan kısa süre sonra tükenmesi, DP yöneticilerinin izleyeceği politikalarının ilham kaynağı olmuştur. Bu gelişmeler ışığında, DP yöneticilerinin, parti muhalefetini nasıl yürütecekleri hakkındaki ipuçlarını Görüş Dergisi vasıtasıyla kazandığı tezimizi destekler niteliktedir. Yani, oluşturulacak yeni partinin muhalefet anlayışında, basının etkin araç olarak kullanmak istenmesinde ki birincil faktör görüş dergisinin getirdiği ses olmuştur. Görüş Dergisi'nde, ismi geçen milletvekillerine, partileri tarafından sert tepki gösterilmiştir. Ortam bir anda bu nedenle gerilmiştir. Celâl Bayar ve diğer muhalif isimlerin, dergide yazı kaleme almayacaklarını söylemesiyle, gerilen ortam yerini sükûnete bırakmıştır. Ancak Görüş Dergisi'ne halk tarafından gösterilen teveccüh, kurulacak yeni partinin siyaset yöntemlerini belirlemesi açısından büyük önem arz etmiştir. DP yöneticileri önce Kuvvet Gazete'sini daha sonra Kudret Gazete'sini en sonda da Zafer Gazetesi'nde partinin resmi yayın organını yapmak isterken etkisi altında kaldığı yayın organı Görüşler Dergisi olmuştur. Derginin ortaya çıkardığı etki, partinin muhalif kitleyle nasıl temas kuracağını göstermesi bakımından önemli dönüm noktasıdır⁵³.

DP, seçim kampanyalarında ve parti mitinglerinde topluma iletmek istediği sloganları gazeteler aracılığıyla kısa sürede ülkenin her tarafına ulaştırmıştır. Demokrasi kavramının içine kısa vadede yerleştirilmesi mümkün gözükmeyen projelerini yerleştirmeyi de gazeteler sayesinde gerçekleştirmiştir. Toplulukları da bu sayede, hızlı bir biçimde kendi tarafına çekmiştir.

CHP, DP'nin Zafer Gazetesi'yle oluşturmak istediği sert muhalif anlayışa karşı aynı ölçüde tepki gösterememiştir. Bunun nedenlerini söyle açıklayabiliriz. 1948 yılında, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen, aynı zamanda da üyesi olduğumuz bu kuruluş, "*İnsan hakları evrensel bildirgesi*" ile sağlanan düşünce ve ifade özgürlüğünün önemine vurgu yapan bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride, aynı zamanda bilgi üretme ve yayma, fikir üretme ve yayma özgürlüğüne vurgu yapan maddesi, CHP'nin elini kolunu bağlamıştır⁵⁴.

⁵³ Alpay Kabacalı, *Türk Basınında Demokrasi*, 1. Baskı, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 1994, s. 187

⁵⁴ Yalçın Yılmaz, *Türkiye'de Gazetecilik Mesleği*, 1. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara, 2015, s. 160-161.

DP, gazetelerde geleceğin partisi olarak gösterilmiştir. Bu durum, iktidar tarafından kabul görmemiştir. DP, yazılı basın arasındaki ilişki bu nedenle daha da artmıştır. DP, yazılı basın arasında yaşanan yakınlaşma, birikmiş, siyasi, toplumsal ve ekonomik problemlerin, DP tarafından propaganda malzemesi hâline getirilmesi kolaylaştırmıştır. DP, 1949 yılında kurduğu Zafer Gazetesi ile muhalif gazetelerle dağınık olan siyasi propaganda aşamasını ilk elden, daha derli toplu vermek istemesi anlayışından ortaya çıktığını söylemek doğru olacaktır.

DP, 1950 seçimlerine hazırlanırken, 1949-1950 yılları arasındaki bir yıl gibi kısa sürede, Zafer Gazetesiyle seçim mitingleriyle ulaşılamayan yerlere, demokrasi ve özgürlük söylemlerini, ekonomik projelerini ulaştırmayı başarmıştır. DP'nin demokratik değerleri gazeteler sayesinde, toplumun her alanına ulaştırması, 1950 seçimlerinde büyük başarı kazanmasının asıl nedeni olmuştur. Özetlemek gerekirse DP'nin 1950 yılındaki seçim başarısının altında yatan temel etmen şudur. Demokrasi kavramının temelinde yatan, bireyler arası etkileşim ve iletişimi, gazeteler aracılığıyla sürekli canlı tutması, kolektif değerleri, ekonomik, sosyal ve kültürel öğelerle bir araya getirerek sistematik hale getirilmesi sağlamıştır⁵⁵.

2.2. Demokrat Parti İle Yazılı Basın İlişkisi

DP, iktidarının ilk yılında Türkiye'nin gerek iç siyasetini belirlerken gerekse de dış siyasetine yön verecek değişiklikler yapmayı başarmışlardır. Yeni iktidar, devletle toplumu yakınlaştıracak adımlar atmaya hevesli olmuştur⁵⁶. DP, 22 Mayıs 1950 yılında iktidarı devralmasıyla, eski iktidardan farklı olduğunu gösterme çabası içine girmiştir. DP'nin hedefleri arasında üretimin artırılması, enflasyonun belli seviyelerin altında tutulmaya çalışılması, işsizliğin azaltılması, adaletin her alanda her koşulda sağlanacağı, hak ve özgürlük alanlarının genişletileceği, geçmişten gelen anti demokratik uygulamalardan vazgeçileceği vb. maddeler etrafında yoğunlaşacağı bildirilmiştir⁵⁷.

⁵⁵Kocaer, *age*, s.130.

⁵⁶Karpat, *age*, s.171.

⁵⁷Cem Eroğlu, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, s.177-185.

Demokrat Parti iktidarının ilk senesinde, özgürlükler alanında kısmen de olsa yenilikler yapmaya çalışmıştır. Basın camiası da gerçekleştirilmek istenen özgürlük düşüncesinden nasibini almıştır.

DP, toplumda demokrasinin yerleşmesini tam olarak sağlayamamıştır. Bunun nedeni olarak devlet partisi geleneğinden gelen yöneticilerden kaynaklandığı söylemek doğru olacaktır. Devlet geleneğiyle yetişen DP yöneticileri, iktidara geldiklerinde, toplumla, basın yoluyla sağladıkları samimi iletişimde unutmuslardır. Bunun nedenini 15 Temmuz 1950 tarihinde yürürlüğe giren basın kanununun içeriğine baktığımızda anlaşılacaktır. DP'nin iktidara gelmesinde büyük rol oynayan basına tam anlamıyla özgür bırakılmamıştır. Bu yorumu yapmamıza nedeni DP'nin muhalefet yıllarındaki takındığı tavırla, iktidara geldiğinde de takındığı tavrın birbiriyle örtüşmemesi neden olmuştur. Basın yasası Zafer Gazetesi aracılığıyla olduğundan daha iyi gösterilmesi dikkat çekici ayrıntı olmuştur. Zafer Gazetesi'nde çıkarılan Basın yasasından övgüyle bahsetmiştir. İktidara yakın gazetelerde 15 Temmuz 1950 tarihinde yürürlüğe giren basın kanunuyla gazetecilere sınırsız özgürlük alanı sunulduğuna dair bilgilere rastlanmıştır⁵⁸.

DP kurulduğu andan itibaren her zaman yanında yer alan yazılı basının beklentilerini iktidarları zamanında tam anlamıyla karşılayamamıştır. Yukarıda yaptığımız değerlendirmelerin ilk ipuçlarını, Adnan Menderes hükümet programını okuması sırasında vermiştir. Adnan Menderes basın özgürlüğünün sağlanacağını ancak; bunun hükmettin çizdiği sınırlar içinde kalacağını konuşmasında belirtmiştir. CHP ise DP'nin basın kanuna bakış açısını resmi yayın organı olan Ulus Gazetesi'nde eleştirmiştir

CHP'nin yaptığı eleştiriler Zafer Gazetesi Başyazarı Mümtaz Faik Fenik'in köşesinde bertaraf edilemeye çalışılmıştır. Fenik yazısında Recep Peker dönemine atıfta bulunarak CHP'nin iddialarına karşı çıkmıştır. Yazısının devamında, DP iktidarının basına verdiği önemde belirtilmiştir, ayrıca basın özgürlüğü önündeki engellerin zamanla kaldırıldığından da söz edilmiştir. “- o dönemde gazetecilik cesaret isteyen bir meslek hâline gelmiştir, CHP döneminde gazete kapatmaların kanunla zorlaştırılmıştır ancak; bu seferde gazetecilerin yazdıkların dolayı, hapis cezasıyla karşı karşıya kalmışlardır.”⁵⁹.

⁵⁸ Kaya, agm,s. 95.

⁵⁹ Zafer Gazetesi 15 Temmuz 1950, S. 440, s.1,8.

Mümtaz Faik Fenik Zafer Gazetesi'nde Basın Kanununu savunurken iktidar yanlısı gazeteler de basın kanunundan kısmen tatmin olmuşlardır. DP iktidarı, 5680 sayılı basın kanunu çıkartarak, iktidara gelmesinde büyük payı olan basın camiasına, borcunu ödemiş saymıştır. 5680 sayılı basın kanunu biçimsel olarak değerlendirildiğinde, DP'nin muhalefeti zamanındaki savunduğu özgürlük alanı kapsamamıştır.

DP, çıkarılan basın kanundan basın camiasının, tatmin olmadıkları haberleri üzerine basın mensuplarının çalışma koşullarını düzenleme yoluna gitmiştir. 5953 sayılı kanunla basın çalışanları iş sözleşmesi ve kıdem tazminatı hakkına kavuşmuştur. Kanunun en önemli maddesi ise demokrasinin, olmazsa olmaz kavramı olan sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkı olmuştur. 5953 sayılı yasayla DP gerçek anlamda savunduğu özgürlükler ve temel hakları güçlendirecek demokrasi anlamında reform sayılabilecek bir adım olarak, karşımıza çıkmıştır. 5953 sayılı yasayla, 25 Temmuz 1950 yılında yürürlüğe giren basın kanununun eksiklerini de tamamlamış gözükmüştür. DP, 4 yıllık muhalefetten sonra, iktidara alışamadığı eleştirilerine boyun eğmiştir. Çünkü kendisini iktidara taşıyan yegâne unsur olan yazılı basını hemen karşısına almak istememiştir. DP, iktidar rolüne ısınamadığı gerçeğini, basın yoluyla elde etmek istediği demokrasi eşitlik ve özgürlük unsurunu, yine basın hakkında çıkarılacak Başbakanlık kararıyla çelişmiştir. Gazetelerin en büyük gelir kaynağı olan, resmi ilan verme usulü, çıkartılan kararlar hükümetin inisiyatifine bırakılmıştır. Çıkarılan Başbakanlık kararı sadece iktidara yakın medyayı destekleyecek şekilde ayarlanmıştır. Ayrıca iktidar, basın yoluyla elde etmek istediği otoriteyi, daha fazla sağlamlaştırmak için de önlemler almıştır. Örnek vermek gerekirse, devlet tekelinde bulunan gazete kâğıtlarına zam yaparak muhalif gazeteler ekonomik olarak iktidar tarafından kontrol edilmek istenmiştir⁶⁰.

DP, iktidarı döneminde de habercilik ilkelerinden uzak haberler zaman zaman gündem olmuştur. Gazeteciliğin temel ilkelerinden olan, doğru ve tarafsız haber, ait olduğu topluma karşı sorumluluk duygusuyla hareket etmeyerek gazeteciliğin temel ilkelerinden uzaklaşmışlardır. Gerçek haberin peşinden koşmak, ait olduğu topluma bağlılık, tarafsız dengeli, ayrıntılı, açık haber verme ilkeleri zaman zaman DP İktidarı döneminde de görmezden gelinmiştir⁶¹.

⁶⁰ Kubilay, ag m, s. 190-191.

⁶¹ Bill Kovach-TomRosenstiel, Çeviren:Serdar Gökteş-Umut Uğur, *Gazeteciliğin Esasları*,1.Basım,ODTÜ Yayıncılık,Ankara,2007,s.15.

DP icraatlarının gazeteler tarafından eleştirilmesinden dolayı iktidar, resmi ilan verme kurallarında yeniden bir düzenlemeye gitmiştir. Bu düzenlemeyle, kendisinin uygun gördüğü gazetelere, devlet ilanlarını yayımlama imkânı verilmesi muhalefet tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Ayrıca Başbakan Adnan Menderes, iktidarının ilk yılında, yazılı basınla olan ilişkilerini sağlamlaştırmak için gazete sahipleri ve yetkilileriyle belli aralıklarla bir araya gelmişlerdir. Bu durum, DP'nin yazılı basının öneminin farkında hareket ettiği izlenimi vermiştir⁶².

⁶² Cem Eroğlu, *Demokrat Parti tarihi ve ideolojisi*, s. 90-100.

III. BÖLÜM

1949-1950 YILLARINDA DEMOKRAT PARTİ VE ZAFER GAZETESİ

Ülkede derinleşen iktisadi sıkıntılar, 1949 yılında kurulan Zafer Gazetesi'nin işlediği en temel konuların başında gelmiştir. Gazete, iktisadi haberleri DP muhalefeti zamanında tamamını olumsuz bir bakış açısıyla servis etmiştir. Gazetede, olayların hep negatif tarafını değerlendirilmiştir. Burada hedeflenen temel amaç ise; CHP iktidarını yıpratmak, toplum nezdinde desteğini azaltmaktır. DP yöneticileri, Zafer Gazetesi'nde yer alan iktisadi haberlerle halkın, CHP iktidarına duyduğu güvensizliği canlı tutmaya çalışmıştır. Ekonomik ve sosyal haberlerin çoğu, Zafer Gazetesi'nin manşetlerini bu nedenle süslemiştir. Gazete, halkın temel ihtiyaçlarını karşılayamamasını gündeme getirerek, ülkede DP adına kamuoyu oluşturmayı başarmıştır. DP, toplumun iktidardan beklentilerini bilerek haberleri hazırlamıştır. Zafer Gazetesi'nin uzman kadrosu, mevcut hükümetin eksikliklerini çok iyi bilmektedir. Bu nedenle, gazete de iktisadi ve sosyal konulara ağırlık verilmiştir. Yaşanan iktisadi kriz, yolsuzluk ve yönetsel beceriksizlik ekseninde yeniden yorumlanmıştır.

3.1. Zafer Gazetesi'nde İktisadi Ve Sosyal Konuların İncelenmesi (1949)

Zafer Gazetesi'nin, 30 Nisan 1949 Cumartesi günü yayımlanan ilk sayısında göze çarpan konu, buğday yolsuzluğuyla ilgili haber olmuştur. Haber şu şekilde gazeteye yansımıştır. “*Atıf İnan dün yine dinlendi.*”, gazetenin diğer başlıklarına göz gezdirdiğimizde ekonomik ve sosyal konuların, ağırlıklı olarak verildiği görülmüştür. “*Gelir vergisini kim vermeyecek*”, “*Hayat pahası ve intikar böyle yarım tedbirlerle önlenemez.*” Başlıklı birden fazla iktisadi ve sosyal konuları içeren başlıkların fazlalığı, gazetenin ilk sayısında, DP'nin muhalefet yöntemini de ortaya çıkartmıştır.

Muhalefet, CHP'yi özellikle iktisadi konularla yıpratmıştır. Yaptığımız bu açıklamalar ışığında, DP'nin, Zafer Gazetesi'yle elde etmek istediği kolektif değerlerin, iktisadi konular etrafında şekillendirmiştir. Gazetenin ikinci sayısında, Burhan Apaydın'ın kaleme aldığı “*İktisadi hürriyeti temin etmek gerekir.*” Başlıklı yazısı, okuyucunun dikkatini çekmek için büyük puntolarla verilmiştir. Gazetede iktisadi çıkmazın, farklı başlıklarla incelenmesindeki amaç; DP'nin siyasi propagandasını güçlendirmek olmuştur. Zafer Gazetesi'yle, CHP'yi

eleştirmek, yıpratmak DP tarafından en kestirme yöntem olarak görülmüştür. Bunun için haberler, sert ve olumsuz bir üslupla ele alınmıştır. Buğday yolsuzluğuyla ilgili “*Atıf İnan yine dinlendi*” başlıklı haberde, buğday sıkıntısı mevcut iktidarı en çok zorlayan konulardan biridir. Bu nedenle, gazetede sürekli haber yapılan konuların başında gelmiştir. Ülkemizde toplumsal talebi karşılayacak, buğday üretimi gerçekleşmemektedir. Haberde eski Ticaret Bakanı olan Atıf İnan’ın, Anayasa ve Adalet Komisyonu’na verdiği savunma gündeme getirilerek, buğday ithalatında yaşandığı iddia edilen yolsuzluk söylentileri gündeme getirilmiştir. Zafer Gazetesi’nin diğer sayılarında da bu konu sıklıkla işlenmiştir⁶³.

Gazetenin ilk sayısında ikinci olarak inceleyeceğimiz haber ise şudur. “*Mecliste dünkü müzakereler, gelir vergisini kim vermeyecek.*” Yazıda, gelir vergisinin 10. maddesinin TBMM’de görüşülmesi sırasında yaşanan gerginlikler aktarılmıştır. Buğday ithalatında yapıldığı iddia edilen yolsuzluk haberiyle karşılaştırıldığında, eleştiri dozu düşük tutulmuş ender haberlerden biri olarak göze çarpmıştır. Gelir vergisi alınacak ve vergiden muaf tutulacak meslek ve kişilerin net bir şekilde ayrılmadığı, ortada bir belirsizliğin olduğu, kimin vergi verip vermeyeceği konusunda bir belirsizliğin olduğu haberde yer almıştır. Yine aynı sayının 1.sayfasında yer bulan “*Hayat pahası ve intikar böyle yarım tedbirlerle önlenmez*” başlıklı yazı, sert ifadeleri barındırmaktadır. İstanbul’da ortaya çıktığı iddia edilen yolsuzluk ve vurgunculukla ilgili olarak İstanbul Belediyesi’nin, durumu önlemede yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Ortaya çıkan bu olumsuz durumdan, mevcut yasalarla mücadele etmek mümkün olmadığı dile getirilmiştir.⁶⁴.

8 Mayıs 1949 Pazar günü yayımlanan Zafer Gazetesi’nde iktisadi problemler dikkat çekecek şekilde, büyük ve koyu puntolarla manşetten verilmiştir. Bu tarihten itibaren iktisadi konuların daha profesyonel şekilde servis edildiği göze çarpmaktadır. Haberler, halkın dilinden okuyucusuyla buluşmuştur. Olaylar, toplumdaki bireyler tanık gösterilerek iletilmiştir. Haberlerin topluma aktarılmasında seçilen bu yöntem, kitleleri kolektif inançlar etrafında toplamak açısından önemli bir hamledir.

İktisadi konular, Zafer Gazetesi’nin temel kaynağı olmuştur. “*Pahalılık dayanılmaz haldedir. Bugün İstanbul’da miting yapılıyor. Hayat zorluğu artık milli bir felaket halini*

⁶³ Zafer Gazetesi, 30.04.1949.yıl.1, sayı.1.

⁶⁴ Zafer Gazetesi, 30.04.1949.yıl.1, sayı.1,3.

almıştır. Maddi varlığımız iktidarsız ellerde çürüyor."⁶⁵ Şeklinde yayımlanan haberlerde, ekonomik darlık içinde olan topluluklar, Demokrat Parti'nin Taksim Meydanı'nda yapacağı mitinge davet edilmiştir. Demokrat Parti yöneticileri mitingde, toplumun yarasına parmak basmak suretiyle kitleleri harekete geçirmiştir. Muhalefet, ekonomik hoşnutsuzluk içinde olan toplulukları, kendi partisi etrafında toplamayı amaçlamıştır. Siyasi açıdan baktığımızda, kolay gibi gözükken bu durum, iktidar baskısından ve şiddetinden korkan bireylerin, kabuğunu kırması açısından çok önemli görülmelidir. İstanbul'da düzenlenen miting bu çerçevede değerlendirildiğinde ancak anlam bulabilir. Haberin devamında hayat pahalılığı artık tarif edilemeyecek kadar vahim bir hal almıştır. İktidar zenginleri bile ortaya çıkan kaos ortamından korkmaktadır. Durum bu kadar kötüyken sessiz kalmak çok yanlış davranış olacaktır. Diye giriş yapıldıktan sonra halka seslenerek Taksim Meydanı'nda saat 11'de yapılacak mitinge davet edilmiştir. Muhalefet, kolektif toplulukları iktidara karşı eyleme geçirmeyi başarmıştır. 8 Mayıs'ta yapılan miting, DP'nin iktidara yürüyüşünün miladı olmuştur. Ayrıca bugün, 1950 yılında yapılacak seçimlerin de propaganda sürecini başlatmıştır.

Gazetenin ertesi gün yayımlanan sayısında, manşette verilen haberde, Demokrat Partinin Pazar günü Taksim Meydanı'nda tertipledeği miting yer verilmiştir. "*Hayat pahalılığını önleme de yetersiz kalan iktidar muhteşem kalabalıkla proteste edilmiştir.*" gibi ifadelerle, toplum coşkuya getirilmiştir. "*İstanbul'da yapılan büyük miting pahalılığa tedbir almayan iktidar protesto edildi. Böyle bir iktidar ya çekilmeli ya çare bulmalı*" şeklinde yayımlanan haberde iktidar istifaya davet edilmiştir. Yolsuzluğu millileştiren, halkın feryadının duymayan iktidar sağırdı şimdi de kör mü oldu? Perişan haldeki bu insanları görmezden geliyor. İnsanların üstüne geçireceği giysisinin bile olmadığı, buna rağmen iktidarın oluşturduğu zengin, elit tabakanın saltanatına devam ettiği ön plana çıkarılmıştır. İktidar sefa sürerken toplumun sefaletini görmezden gelmesi toplumsal algıyı örgütleyecek şekilde dile getirilmiştir. Yazının devamında, veremin giderek yayıldığı ancak duyarsız bir iktidarın bunu önlemek için çaba sarf etmediği şeklinde eleştiri yapılmıştır. Gazete on binlerce kişinin, Taksim'de toplanmasını, iktidarın hazmedemediğini, miting sırasında yaşanan elektrik kesintisinin bu yüzden yapıldığı yorumu aktarmıştır. İktidar, muhalefetin sesini kısma çalışarak suçlanmıştır. Zafer Gazetesi Başyazarı Mümtaz Faik Fenik, aynı gün gazetede, DP'nin iktisadi politikalarını anlatan bir yazı kaleme almıştır. Fenik'in köşe yazısı

⁶⁵ Zafer Gazetesi, 08.05.1949, yıl.1, sayı.9, s.1.

manşetin hemen yanında yer almıştır. Fenik “ Bu uçurumdan nasıl kurtuluruz?” başlıklı yazısında Demokrat Partinin ekonomiyi nasıl düzeltereğini ayrıntılı bir şekilde okuyucuya anlatmıştır⁶⁶.

Zafer Gazetesi’nde Fenik, DP politikalarına yön veren kişi olmuştur. Fenik, DP’nin iktidara gelmesinde, toplumsal hareketin sağlanmasında büyük pay sahibidir. Yazısında, CHP’yi katı bir üslupla eleştirmiştir. İktidar beceriksiz olarak gösterilmiştir. CHP’yi, toplumu iktisadi girdabın içine atmakla itham etmiştir. İktidar, gemisiz kaptana benzetilmiştir. Fenik yazısında Ahmet Emin Yalman’ı tanık göstererek, onun ağzından kurtuluş reçetesi sunmuştur. Ayrıca yazıda ülkenin karşı karşıya kaldığı kominizm tehlikesi de aynı yazıda ele alınmıştır.

Yine gazetede başka bir haberde, ilk sayısının sağ alt köşesinde “*Tok açın halinden anlamaz*”⁶⁷. başlıklı yazıda iktidar yine eleştirilmiştir. Muhalefet Zafer Gazetesiyle ekonomik sıkıntıları her sayısında da dile getirerek bireylerin yaşadıklarını, seçim zamanı unutmamalarını sağlamak istemiştir. Bunun için iktisadi sıkıntılar her gün manşetlere taşınmıştır.

Zafer Gazetesi’nin 10 Mayıs 1949 tarihinde yayımlanan sayısında, “*Hayat pahalılığına karşı hükümet ne tedbir aldı Başbakan’ın buna cevap vermesi isteniyor.*”⁶⁸. Demokrat Parti İstanbul milletvekili Senihi Yürüten’in TBMM’de verdiği soru önergesi dile getirilmiştir. İstanbul milletvekili Yürüten, gün geçtikçe ağırlaşan, özellikle büyükşehirlerde daha fazla hissedilen ekonomik sıkıntılar hakkında, Başbakan Şemseddin Günaltay’a cevaplaması için sözlü olarak iletildiği soru önergesi manşete taşınmıştır.

14 Mayıs 1949 tarihinde yayımlanan haberde “*Nereye gidiyoruz? Ordu vilayetinde açlık ve sefalet son haddini buldu. 26 kuruşluk mısır krediyle 50 kuruşa veriliyor. Halk malını mülkünü elden çıkartıyor.*”⁶⁹. Haber, Mayıs 1949 yılının en fazla gündemi meşgul eden olayı olmuştur. Haberin içeriğine baktığımızda, ülkenin her tarafında olduğu gibi Ordu’da da açlık tehlikesi yaşanmaktadır. Halk taşınmaz mallarını satıp karnını doyurmak istemektedir. Herkes çaresiz kalmıştır. Kişiler evlerini arsalarını satmak için tapu müdürlüğünde kuyruğa girmiştir. 26 kuruşluk mısır 50 kuruştan satılmaktadır. Bu 24 kuruşluk farktan kimler yararlanmaktadır.

⁶⁶ Zafer Gazetesi, 08.05.1949, yıl.1, sayı.10, s.1,6.

⁶⁷ Zafer Gazetesi, 09.05.1949, yıl.1, sayı.10, s.1.

⁶⁸ Zafer Gazetesi,10.05.1949, yıl.1, sayı.11, s.1.

⁶⁹ Zafer Gazetesi, 14.05.1949, yıl.1, sayı.14, s.1.

İktidarın desteklediği vurguncular köylüyü bitirmiştir. Acil yardım edilmesi gerekir şeklinde habere devam edilmiştir.

Bir başka habere göz atığımızda “İhmal ve lakaydi yüzünden Marshall Planı’nda yaya kalıyoruz. Projeler zamanında Paris’e gönderilemedi. Bu yüzden tahsisat tehlikeye giriyor.” Haberde iktidar, ihmal ve ilgisizlikle suçlanmıştır. Muhalefet Marshall Planı dâhilinde gerçekleşecek yardımlardan faydalanabilmemiz için hazırlanması gereken projelerin bir kısmının iktidar tarafından hazırlanamadığı bilgisini okuyucuya iletmiştir. “15 Mayıs 1949 tarihine kadar Paris’teki OEEL bürosuna teslim edilmesi gereken projeler iktidarın ilgisiz tutumundan dolayı yapılacak yardımdan faydalanmamız tehlikeye girmiştir. İktidar proje üretmekte beceriksiz kaldığı için almamız gereken yardımlardan daha azıyla yetinmek zorunda kalacağız. Dolayısıyla, yapılacak yeni yardımlardan da tam anlamıyla faydalanma imkânını da kaybedebiliriz. Hükümetin yüzünden yine milletimiz zarar görecektir...”⁷⁰. Şeklinde yazıya devam edilmiştir.

17 Mayıs 1949 Salı günü yayımlanan Zafer Gazetesi’nde ilginç bir manşet göze çarpmaktadır. “Ordu muhabirimiz tehdit edildi haber alma hürriyeti bu mudur? Açlık haberi verdi diye muhabirimiz karakolda ağır hakaretlere uğradı. Muhabirimiz zorla yalan yanlış haber vermeye icbar ediliyor. İçişleri Bakanlığı’nın şiddetle dikkatini celbeder ve harekete geçmesini bekleriz.”⁷¹. Gazetede daha önce inceleme imkânı bulduğumuz bu haber mayıs ayında muhalefetle iktidarı karşı karşıya getiren en önemli haberdir. Ordu vilayetinde açlık ve sefaleti dile getiren Zafer Gazetesi muhabiri, basın özgürlüğü hiçe sayılarak şiddete maruz bırakılmıştır. Ordu Muhabiri Fevzi Boztepe karakola götürülerek tartaklanmıştır. İktidara karşı, halkı kin ve nefret duygusu oluşturacak haberleri verdiği yalanıyla baskı ve şiddete maruz bırakılmıştır. Haberi yalanlanması için muhabirimiz karakolda iktidar baskısıyla karşı karşıya bırakılmıştır. Dönemin Ordu valisi Salih Kılıç muhabirimizi baskı altına alanlardandır. Şeklinde iktidara suçlamalar yöneltmiştir. Haberde muhalefetin susturulduğu mağdur edildiği izlenimi verilmek istenmiştir.

Bu haber Zafer Gazetesi’nde mayıs ayında sürekli gündeme getirilmiştir. Burada muhalefet, iktidara karşı olan kişileri, ezilen tarafta göstererek mağdur gösterilmeye çalışmıştır. Ertesi gün yayımlanan sayıda gündem yine bu haber olmuştur. “Basın hürriyetine

⁷⁰ Zafer Gazetesi, 16.05.1949, yıl. 1, sayı 17, s. 1.

⁷¹ Zafer Gazetesi, 17.05.1949, yıl. 1, sayı 18, s. 1, 6.

tecavüz Ordu muhbirine yapılan ağır muamele içişleri bakanın derhal tahkikat açmasını istiyoruz."⁷². Şeklinde yeniden işlenmiştir. Toplumun haber alma hürriyetine yapılan saldırı nedeniyle İçişleri Bakanı göreve davet edilmiştir. Ordu'da yaşanan olay, DP yöneticilerinin yurt gezilerinde de birinci gündem olmuştur.

Zafer Gazetesi, Ordu'da yaşanan olayı mayıs ayında gündemde tutmayı başararak medyanın siyaset üzerinde ki etkisini bir kez daha kanıtlamıştır. DP, yaşanan olumsuz durumu gündemde tutarak iktidarı köşeye sıkıştırmak istemiştir. 20 Mayıs 1949 Cuma günü sürmanşetten verilen haberde de, Ordu valisi Salih Kılıç'ın makamı, karakola benzetilerek iktidarın tutumu eleştirilmiştir. " - Vali Kılıç, 19 Mayıs kutlamaları töreninde, Zafer Gazetesi Ordu muhbirini Fevzi Boztepe'yi hedef göstererek, milli duygularımızı ayaklar altına almakla suçlamıştır. Vali konuşmasına şöyle devam etmiştir. *Yediğimiz bir lokmayı yalan haberlerle, muhalefete siyasi rant sağlayanlar, elbette hak ettiği cevabı alacaktır.*"⁷³. Bu konuşma metni haberde ayrıntılı şekilde verilmiştir. Haberin devamında yaşanan olay şaşkınlık ve öfke uyandırdı, şeklinde devam etmiştir.

Ordu'da yaşanan olay Zafer Gazetesi'nin en önemli yazarı Mümtaz Faik Fenik'in köşe yazısında da elbette yer almıştır. Gazeteyi, DP siyaseti etrafında organize eden kişi olarak Fenik'in fikirlerini tahlil etmek, muhalefetin siyasal stratejisini tahlil etmemiz bakımından önemli bir husustur. Fenik köşe yazısında "Karadeniz bölgesinde yaşanan olayın sadece o bölgeye özel bir durum olmadığı, ülkenin her tarafında, toplumun açlık yüzünden verem hastalığı tehdidiyle karşı karşıya kaldığı belirtmiştir. *"Toplum en basit ihtiyacını gideremeyecek haldedir. Bunun sorumlusu CHP iktidarındır. Aksini inkâr edenler kendi koltuklarının peşinde olan kişilerdir. Kimse kendi saltanatı için gerçeği saptıramaz. Vatansever muhabirimiz Fevzi Boztepe, Ordu halkı tarafından sevilen bir kişidir. Hiç kimse muhabirimizi toplumu kışkırtmakla suçlayamaz ortaya çıkan durum halkçılık oyununun yeni şeklidir..."*⁷⁴. Diye devam etmiştir. Gazetenin genel yayın yönetmeni olan Mümtaz Faik Fenik'in muhbirine sahip çıkması gazetenin diğer muhbirlerini de cesaretlendirmesi bakımından önemli bir destektir.

⁷² Zafer Gazetesi, 18.05.1949, yıl.1, sayı 19, s.1,6.

⁷³ Zafer Gazetesi, 20.05.1949, yıl.1, sayı.20, s.1,3.

⁷⁴ Zafer Gazetesi, 21.05.1949, yıl.1, sayı.22, s.1,3.

22 Mayıs 1949 Pazar günü yine gündem Ordu olmuştur. Muhalefet Ordu ilinde yaşanan olayı toplum genelinde yaşanan açlık, sefalet ve ekonomik krizin simgesi hâline getirmiştir. Ordu ilinde yaşanan olumsuz gelişme, Bu dönemde CHP iktidarını da bir hayli uğraştırmıştır. Zafer Gazete'si olayı sıcak tutmak için 22 Mayıs Pazar günü manşetten tekrar gündeme getirilmiştir haber "*Ordu valisi tekzip ede dursun halk açlıktan ısırğan otu, ayırık kökü yiyor aç köylülerin muhabirlerimize anlattıkları facialar... İçişleri bakanı hala sukut ediyor. Hala açlığa bir çare bulunamadı.*"⁷⁵. Şeklinde uzun bir başlıkla servis edilmiştir. Manşette iktidara yöneltilen birden fazla soru yer almıştır. Haberde olayla ilgili tank gösterme yöntemi kullanılarak, yaşanan ekonomik kriz somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Ordu'nun Uzun Musa köyünden Gülizar Çelebioğlu "*- iki gözü yaşlı olarak muhtaç olduğunu aç olduğunu dile getirmiştir.*" Fevzi Boztepe ile köylünün sohbetinin samimi bir havada aktarılması partinin kendisini halkın içinden biri olarak göstermek istemesinden ileri gelmiştir. Yani DP burada, kendisini toplum partisi olarak göstermiştir.

Mayıs 1949'da ülke gündemine gelen bir başka iktisadi konu ise şu olmuştur. Emeklilik kanunu görüşmelerinde yaşanan tartışmalar, toplum tabanını ilgilendirdiği için gazetede ayrıntılı olarak işlenmiştir. Meclis gündeminde olan emeklilik kanunu görüşmeleri, Zafer Gazetesi'nde şu şekilde servis edilmiştir. "*Emeklilik kanunu müzakerelerinde CHP'liler de hükümete şiddetle hücum ettiler. Maliye vekili davul benim boynumda tokmak sizin! Dedi ve daha iyi davul çalan birisini işe getirmelerini söyledi.*"⁷⁶. Burada emeklilik tasarısının 32. Maddesinde yaşanan tartışmalar yansıtılmıştır. Haberde, CHP'lilerin de memnuniyetsizliği dile getirilmiştir. Haberle gazete, iktidar içinde çatlak meydana getirmek istemiştir. Yazının devamında kanunun kapsamı ve içeriği, olumsuz bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Ayrıca tasarıdaki eksiklikler ayrıntılı olarak analiz edilmiştir.

Gazetede yine Ordu'da yaşanan olayın bir benzerinin Vatan Gazetesi muhabirinin de yaşaması verilmiştir. Haber, Zafer Gazetesine şu şekilde yansımıştır. "*İçişleri Bakanı neredesiniz Ordu valisi meğher itiyat edinmiş*"⁷⁷. Şeklinde verilmiştir. Muhalefet bu dönemde Zafer Gazetesi aracılığıyla ülkede yapıldığı iddia edilen yolsuzluk haberlerini gündeme getirmiştir. Kamusal görevinden dolayı çıkar elde etmek isteyen kişiler etrafında, CHP hedef alınmıştır.

⁷⁵ Zafer Gazetesi, 22.05.1949, yıl.1, sayı.23, s.1,5.

⁷⁶ Zafer Gazetesi, 25.05.1949, yıl.1, sayı.26, s.1,6.

⁷⁷ Zafer Gazetesi, 26.05.1949, yıl.1, sayı.27, s.1,6.

Muhalefet, yolsuzluk olaylarını gündeme getirerek “*Artık hesap günü yaklaşıyor. Bunların hepsinin hesabı sorulacaktır.*” Şeklinde topluma mesaj verilmiştir. Muhalefet iktidarı vicdansızlıkla suçlamıştır. Halk açken, iktidar gücünü kullanarak haksız kazanç elde edenlerin er geç adalet önünde hesap vereceği dile getirmişlerdir. Haber Gazetede şu şekilde yer almıştır. “*Buğday yolsuzluğu Atıf İnan’ın meğer hiç suçu yokmuş ofisteki yolsuzlukları döken Sinan Tekelioğlu susturulmak istendi.*”⁷⁸. Şeklinde bir başlık kullanılmıştır.

30 Mayıs 1949 Pazartesi günü yayımlanan gazetede, Cumhuriyet Halk Partisi’nin uyguladığı devletçilik politikasının yanlışlarına değinilmiştir. Devletçilik politikası iki partinin kalın çizgilerle ayrıldığı fikir olması bakımından önemlidir. Gazetede haber şöyle yer almıştır. “*Devletçilik hususi bir teşebbüs, serbest iş sahası gün geçtikçe daraldığını hissediyor bunda büyük bir acı duyuyoruz.*”⁷⁹. Başlıklı yazı gazetenin 2. sayısında yer alan fikirler ve tenkitler bölümünde irdelenmiştir. CHP’nin uyguladığı devletçilik politikalarının eksileri teker teker masaya yatırılmıştır. Yazının devamında Sümerbank örneği verilerek, somutlaştırılmıştır. Ayrıca; tekeli, kömür tevzi işletmeleri örnekleriyle de yazı zenginleştirilmiştir. Burada okuyucuya devlete ait kurumların iktidar tarafından verimsiz kullanıldığı iddia edilmiştir. Millete faydası olmayan, vatandaşın menfaatini gözetmeyen bu kuruluşların iktidar çıkarları etrafında kullanıldığı dile getirilmiştir. Yazıda, CHP’li belediyeler de eleştirilmiştir.

Zafer Gazetesi’nin 31 Mayıs 1949 Salı günkü manşeti, “*Hayat pahalılığı semihî yürüten mecliste ‘bu millet söz değil yemek istiyor.’ Dedi yürüten et derdi üzerinde durdu. Hükümetin aczini belirtti, halkın açlığını, sefaletini anlattı. Ticaret Bakanı bu sözler için ‘mizah gazetelerinde okunur şeyler dedi.*”⁸⁰. Başlıklı yazıda İstanbul Milletvekili Senihi Yürüten’in, hayat pahalılığı hakkında yönelttiği soruya, Ticaret Bakan’ının verdiği cevap, komik ve ciddiyetten uzak olarak yorumlanmıştır. DP milletvekili Yürüten’in hayat pahalılığıyla ilgili tespitleri, ayrıntılı olarak okuyucusuyla buluşmuştur.

Haziran 1949 tarihine geldiğimizde, Zafer Gazetesi’nde yer alan iktisadi haberlerin Demokrat Parti büyük kongresinin gölgesinde kaldığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Kıtlık

⁷⁸ Zafer Gazetesi, 29.05.1949, yıl.1,sayı.39, s.1,3.

⁷⁹ Zafer Gazetesi, 30.05.1949, yıl.1, sayı.31, s.2.

⁸⁰ Zafer Gazetesi, 31.05.1949, yıl.1,sayı.32, s.5.

tehlikesi bu ayda en fazla gündeme getirilen haberdır. Zafer Gazetesinin gündeme aldığı diğer iktisadi ve sosyal içerikli haberlere göz atıldığında, emeklilik yasa tasarısı, piyasadaki para darlığı, kuraklık, kömür fiyatları, hayat pahalılığı, ekmek fiyatları, kamu iktisadi teşekküllerinin idaresinde yapılan yanlışlar gündeme getirilmiştir.

Gazetede haziran ayında toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren konu olan emeklilik yasa tasarısı gündemde tutmaya devam etmiştir. Haber gazeteye şu şekilde yansımıştır. “İhtiyarlık sigortası kanunu kabul edildi”⁸¹ Emeklilik yaşının 60’tan 55’e indirilmesi için yapılan çabaların sonuçsuz kaldığı okuyucuya aktarılmıştır. Ayrıca; çıkarılan kanunla işçiye sağlanacak hakların yetersizliği dile getirilmiştir. Memurlara sağlanan imkânların işçiye de sağlanması gerektiği, bu bakımdan çıkarılan yasanın yetersiz görüldüğü okuyucuya aktarılmıştır.

5 Haziran 1949 Pazar gününe baktığımızda şu haber ön plana çıkmıştır. “Abidin Potuoğlu mühim bir taktir verdi kıtlık ve kuraklık iaeşe, tohumluk yem için neden tedbir alınmıyor?”⁸². Demokrat Parti Eskişehir Milletvekili Abidin Potuoğlu tarafından Meclis Başkanlığı’na verilen soru önergesi gündeme getirilmiştir. Önergede İç Anadolu Bölgesi’nde yaşanan kuraklık hatırlatılarak, yaşanması muhtemel tahıl sıkıntısına, iktidarın ne gibi tedbirler aldığı sorusu yöneltilmiştir. Haberde, CHP’nin ilgisiz tavrı eleştirilmiştir.

Kıtlık ve kuraklıkla ilgili haber birkaç gün sonra, tekrar gazetenin gündemine getirilmiştir. Zafer Gazetesi’nde Lütfi Ülkümen’in köşe yazısında haber şöyle aktarılmıştır: “Kıtlık ve kıyımlar bizi gafil avlamamalıdır”⁸³. Ülkede yaşanan kuraklığa her seferinde iktidarın hazırlıksız yakalanmasına anlam veremeyen Ülkümen, yazısına şöyle devam etmiştir. İktidarın tembelliğini ve vurdumduymazlığını halka ödetmeye kalkması, çok anlamsız görülmüştür. İktidar, uzun süre kötü giden hava koşullarına rağmen tedbir almayıp silo yapmaması günün mevzu köşesinde, eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmıştır.

8 Haziran Çarşamba günü Zafer Gazetesi Başyazarı Mümtaz Faik Fenik “İktisadi zorluğun sebepleri” başlıklı yazısında iktidarı beceriksizlikle suçlamış piyasadaki durgunluğun sorumlusu olarak iktidarı göstermiştir. Ülkede, bütün tüccar, esnaf iş

⁸¹ Zafer Gazetesi, 03.06.1949, yıl.1,sayı.36, s.1.

⁸² Zafer Gazetesi, 03.06.1949, yıl.1,sayı.37, s.1,5.

⁸³ Zafer Gazetesi, 07.06.1949, yıl.1, sayı.39, s.3.

yapamamaktan yakınmaktadır. Fenik, bunun nedenini kişilerin elindeki parayı harcayacak cesaretinin olmamasına bağlamıştır. Güven bunalımından kaynaklanan durgunluğun, enflasyonu yükselttiğini, bu yüzden de vatandaşın elindeki parayı korumaya çalışmasında, haklı olduğunu dile getirmiştir. Fenik yazısına şöyle devam etmiştir. *“Paranın piyasa hacminde yer bulamamasının nedeni Merkez Bankası’nın çalışmalarında yetersiz kalmasından kaynaklanmıştır”*⁸⁴.

Mümtaz Faik Fenik dört gün sonra gazetede yine iktisadi alanda toplumu yönlendirmek için yazı kaleme almıştır. 12 Haziran 1949 Pazar günü yayımlanan haberde, *“Kamu fiyatları ve hayat pahalılığı”*⁸⁵. Başlıklı yazısında, CHP iktidarına karşı, kamuoyu oluşturma çabasının devam ettiği gözlenmiştir. Fenik gazetenin genel yayın yönetmeni olması dolayısıyla, DP’nin politikalarını, topluma ileten en önemli kişi olmuştur. Yazısında, Türkiye’nin kömür cevheri bakımından kendine yeter bir ülke olduğunu, ancak iktidarın bundan yeteri kadar istifade etmek istemediği belirtilmektedir. Kömür işletmelerinin, CHP hükümeti zamanında sürekli açık verdiği, gerekli makine ve teçhizata yatırım yapılmaması, ilkel yollarla kömür çıkarması da eleştirilmiştir.

Gazetenin bir başka sayısında, 14 Haziran 1949 Haziran Salı günü, manşetten ekmek fiyatlarının yükselmesiyle ilgili şu haber yer almıştır. *“Ekmek fiyatları yükselecek mi? Ofis buğday alım fiyatlarına zam istiyor. Bakanlar kurulu işi inceliyor. Buğdayın üç kuruş artması muhtemeldir, eğer bugün çeşni muhafaza edilecek olursa ekmek fiyatlarının da beş kuruş artması lazım gelmektedir”*⁸⁶. İktidar ne yaparsa yapsın buğday fiyatlarının artmasının önüne geçemeyeceği, kısa süre içerisinde ekmek fiyatlarında da zam beklendiği okuyucuyla paylaşılmıştır. Ekmek, bu dönemde toplumun büyük bölümünün temel besin kaynağıdır. CHP aleyhine oluşacak tepkileri arttırmak için buğday kıtlığıyla ilgili yazılarda eleştiri unsuruna her zaman yer verilmiştir. Haberde tarımsal üretimin düşmesi irdelenerek, DP’nin en fazla oy beklediği kitleler, DP çatısı altında toplanmak istenmiştir.

Temmuz 1949 tarihinde Zafer Gazetesi’nde yayımlanan iktisadi ve sosyal içerikli haberler içerisinde gündem oluşturmuş iki konu vardır. Bunlardan ilki tek tip ekmeğe geçilmesi ile ilgili haberdir. Bu konu, CHP iktidarın bir hayli yıpratmıştır. Bu dönemde

⁸⁴ Zafer Gazetesi, 08.06.1949, yıl.1, sayı.40, s.1-3.

⁸⁵ Zafer Gazetesi, 12.06.1949, yıl.1, sayı.44, s.1.

⁸⁶ Zafer Gazetesi, 07.06.1949, yıl.1, sayı.39, s.1-6.

olumsuz hava koşulları nedeniyle, buğday rekoltesinde beklenen seviyeye ulaşamamıştır. Fakir halkın temel besin kaynağı olan ekmeğin, buğday kıtlığından dolayı yaşanan sıkıntı çok önemli görülmelidir. İktidar, tek tip ekmeğe geçerek buğday tüketimini düşürmeye çalışılmıştır. Ekmekteki un oranının azaltılmasıyla yapılan ekmeğe, tat olarak toplumu hiçbir zaman tatmin etmemiştir. İktidarın buğday tüketimini kısırak bir yere varmaya çalışması sonuçsuz kalmıştır.

Temmuz ayında Marshall planından sağlanacak yardımlar gazetede geniş yer bulmuştur. Halka dağıtılan kömür de gazetenin gündeminde yer almıştır. Gazetede yer alan diğer başlıklara göz attığımızda, turizmin büyük bir servet kaynağı olarak gösterilmesi, Türkiye'nin Suriye'den ithal edeceği buğday, tarım sektöründe yaşanan aksaklıklar gündeme getirilmiştir. Temmuz ayında Zafer Gazetesi'nde ekonomik ve sosyal içerikli konuların fazla olması nedeniyle hepsinin tek tek incelenmesi yazımızın kapsamını aşmaktadır. Bu nedenle, tek tip ekmeğe çıkarılması kararı ve Marshall yardımı ile ilgili birkaç haber analiz edilmiştir.

Zafer Gazetesi'nde 3 Temmuz 1949 Pazar günü yayımlanan sayısında, DP'nin siyasi yükselişinin simgelerinden biri olan, tek tip ekmeğe geçilmesi ile ilgili haber manşetten okuyucusuna iletilmiştir. Haber manşetten şu ballıkla verilmiştir. *“Tek tip ekmeğe gidiyoruz. Bu sene mahsul yüzde 40 noksan Ticaret Bakanı Kanada'dan 300 bin ton buğday ithalatının sebeplerini anlatıyor.”*⁸⁷. Haberde dönemin Ticaret Bakanı Vedat Dicleli'nin basın toplantısından notlar iletilmiştir. Dicleli'nin buğday ithalatı ve canlı hayvan ihracatında yaşanan gelişmeler hakkında basına verdiği bilgiler aktarılmıştır. Haberin devamında, buğday kıtlığından dolayı tek tip ekmeğe geçileceği haberi verilmiştir. Tek tip ekmeğe geçilmesi, DP'nin 1950 seçimlerinde sıçramasını sağlayacak konuların başında gelmiştir.

14 Temmuz 1949 Perşembe günü Zafer Gazetesi'nde haberde şöyle yer almıştır. *“Bütün tepkilere rağmen en sonunda tek tip ekmeğe karar verildi francalaya artık elveda ediyoruz! Ekmekler hamur olmaması için daha küçülecek fiatler de değişemeyecektir!”*⁸⁸. Haberde, hububatta % 40'lık azalma nedeniyle tek tip ekmeğe geçileceği bilgisi verilmiştir. Yazının devamında Zafer Gazetesi'nin daha önce tek tip ekmeğe geçileceği haberini verdiği

⁸⁷ Zafer Gazetesi, 03.07.1949, yıl.1, sayı.65, s.1,6.

⁸⁸ Zafer Gazetesi, 14.07.1949,yıl.1, sayı.76, s.1,6.

ancak; Vedat Dicleli'nin bu haberi yalanladığı, buna rağmen on gün geçmeden tek tip ekmeğe geçileceği dile getirilmiştir.

Konuyla ilgili 17 Temmuzda gazetede yayımlanan manşet şöyle olmuştur. “ *Beyaz ekmeğin son günü Tek tip ekmeğin yarın çıkıyor francelaya elveda ediyoruz. Makarnaya hücum başladı fabrikalar talebi karşılayamaz hale geldi.*”⁸⁹. 18 Temmuz Pazartesi günü tek tip ekmeğin yarın raflarda olacağı bildirilmiştir. Haberde, iktidar ihmalle suçlanmıştır.

Zafer Gazetesi tek tip ekmeğin üretilmesini gündemden düşürmek istememiştir. Ertesi gün yayımlanan haberde okuyucuya şöyle iletilmiştir. “*Tek tip ekmeğin bugün çıkıyor son beyaz ekmeği yedik*”⁹⁰. Gazete bugün çıkarılacak ekmeğin kalitesinden dolayı yenmeyecek kadar hamur olacağı tahmini yapılmıştır. Tek tip ekmeğin üretimi, sancılı bir dönem geçiren toplumu derinden etkileyen olay olması bakımından önemlidir. Ortaya çıkan trajik durumun kısa vadede giderilmesinin mümkün görülmemektedir, şeklinde tespit yapılmıştır.

Başka bir gün gazetede tek tip ekmeğin mevzu okuyucusuna şöyle iletilmiştir. “*Tek tip ekmeğin çok kumlu bir adam bir senede bir kilo kum yutacak.*”⁹¹. Tek tip ekmeğin toplumun duyduğu memnuniyetsizlik, eleştirel bir dille verilmiştir. Haberin devamında, ekmeğin tam pişirilmediği, bu nedenle insanların hamur yemek zorunda kaldığı, hatta ekmeğin yenmeyecek derecede taşlı ve kumlu olduğu, bunun sebebi olarak da değirmenlerin kapasitesinin üzerinde un öğütmeye çalışması gösterilmiştir.

Temmuz ayında ikinci olarak Marshall planı kapsamında gerçekleşmesi beklenen yardımlar gündem olmuştur. Bu konu, ülkede yaşanan iktisadi bunalımın aşılabilmesi adına önemli bir konu başlığıdır. 9 Temmuz 1949 Cumartesi günü manşetten haber okuyucusuna şöyle yansıtılmıştır. “*Hükümet Marshall planı dâhili istikraz için bir vasıta olarak kullanıyor! Marshall planı tersine işliyor. Ziraat aletleri bahanesiyle hükümet çiftçiden 4 yılda 44 milyon lira toplayacak! Hâlbuki plan gereğince zirai aletlerin traktörlerin parasını kendisi ancak 1956'dan sonra 35 senede Birleşik Amerika'ya ödeyecek. Eğer hükümetin umumi ihracat bakımından başka taahhütleri varsa bunun bütün ağırlığını çiftçinin ve ziraat erbabının*

⁸⁹ Zafer Gazetesi, 17.07.1949, yıl.1, sayı.79, s.16.

⁹⁰ Zafer Gazetesi, 18.07.1949, yıl.1, sayı.80, s.1.

⁹¹ Zafer Gazetesi, 20.07.1949, yıl.1, sayı.82, s.1,6.

*sırtına yüklemeye hakkı yoktur.*⁹². Zafer Gazetesi Başyazarı'nın öncülüğünde hazırlanan haberde Türkiye'nin, Marshall planı dâhilinde, çeşitli alanlarda yardım alındığı belirtilmiştir. Tarımsal kalkınma için yapılan yardımların, verimli bir şekilde yatırıma dönüştürülemediği dile getirilmiştir. Haberin devamında Fenik, yapılan yardımlarla hazinenin açığının kapatılmaya çalışıldığını, bu yüzden ülkedeki üretimin durma noktasına geldiğini öne sürmüştür.

Temmuz ayında, Marshall planıyla ilgili üç dört güne bir haber yer almıştır. Bu haberlerin hepsinin ortak noktası ise şudur: Marshall planı dâhilinde ülkemize gönderilen yardımlar, iktidar tarafından verimli kullanılmamaktadır. Şeklinde olmuştur.

Ağustos ayı gündeminde, DP Genel Başkanı Celâl Bayar'ın yaptığı mitingler ağırlıklı olarak ilk sayfadan verilmiştir. Bu ayda Erzincan ve çevresinde meydana gelen deprem dolayısıyla, iktisadi haberler diğer aylarla karşılaştırıldığında daha az yer almıştır. Ağustos 1949 yılında Türkiye'de ekonomiyi ilgilendiren konuların başında Suriye'nin Türkiye'ye yapacağı buğday ihracatının iptal edilmesi yer almıştır. Marshall planı dâhilinde alınacak yardımlarla ilgili haberler bu ayda da, yine Zafer Gazetesi'nde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Yabancı sermayenin neden Türkiye'ye gelmediği de gazetede irdelenmiştir. Tek tip ekmek ve yaşanan iktisadi sıkıntıların sebepleri de gazetede yer almış diğer konu başlıklarıdır.

Ağustos ayında ekonomik ve sosyal içerikli haberler içerisinde şu başlıklar ön plana çıkmıştır. Bunlardan ilki 1 Ağustos 1949 tarihinde Devlet Bakanı Cemil Barlas'ın gazetecilerle yaptığı söyleşi yer almıştır. Gazetede haber şöyle verilmiştir. "*Cemil Barlas'a göre iktisadi sıkıntılarımızın sebepleri nelerdir? Hayatımızın ucuzlamamasının sebebi yeni teessüs eden hayat seviyesiymiş*"⁹³. Bayram tatili nedeniyle, Devlet Bakanı Cemil Barlas'ın İstanbul'daki evinde gazetecilerle yaptığı söyleşi okuyucusuna aktarılmıştır. Barlas'a göre Türk parasında yeniden bir ayarlamaya gidilmeyecek, devalüasyon yapılmayacaktır. Haberin devamında Barlas, ülkede yaşanan sıkıntıların sebebini hayat seviyesinin yükselmesine bağlamıştır. Barlas'ın Dünyada da Türkiye'dekine benzer sıkıntıların yaşandığını dile getirmesi, eleştirilmiştir.

⁹² Zafer Gazetesi, 09.07.1949, yıl.1, sayı.71, s.1,4.

⁹³ Zafer Gazetesi, 01.08.1949, yıl.1, sayı.94, s.1,5.

Aynı gün yayımlanan başka bir haberde, Kırıkkale’de yaşanan kömür sıkıntısı gündeme getirilmiştir. Ağustos ayı, kış mevsimi hazırlıkların başladığı dönemdir. Kırıkkale Belediyesi’nin aldığı karar nedeniyle halkın kömürsüz kalacağı endişesi gazetede dile getirilmiştir. *“Kırıkkale’de kömür derdi şimdiden başladı. Belediyenin almış olduğu karar, fakir halkı kömürsüz bırakacak.”*⁹⁴. Kırıkkale’de kömür dağıtımının belediye tarafından yapılmasının verdiği endişe dile getirilmiştir. Halkın, yaşanabilecek imtiyazlar nedeniyle kömür alamayacağı korkusuna düştüğü aktarılmıştır.

Ağustos ayında manşetten büyük puntolarla verilen bir başka haber şöyle olmuştur. *“Suriye buğday ihracatına ait anlaşmayı fes etti bu şerait altında bizim de Suriye ’den buğday ithal etmemize imkân kalmadığı anlaşılıyor. Suriye Maliye Bakanı, memleket menfaatinin anlaşmaların lağvını gerektirdiğini söyledi.”*⁹⁵. Suriye’de yaşanan karışıklıklar nedeniyle Türkiye’ye yapılması planlanan buğday ihracının yapılamayacağı dile getirilmiştir. Bu durum ülkede bu dönemde iktidarı en fazla erozyona uğratan konuların başında gelmiştir. Nedeni ise; ülkede yaşanan buğday kıtlığıdır.

Eylül ayına geldiğimizde gündem yine yaşanan buğday kıtlığı olmuştur. Gazetede eylül ayında yurt dışından gelen uzmanların Türkiye ekonomisi hakkında hazırladığı raporlar da yer almıştır. Bu ayda, Zafer Gazetesi’nde en fazla işlenen iktisadi konu, İngiltere’de yaşanan devalüasyon ve Türkiye’ye yansımaları olmuştur. İngiliz sterlininin değerinin düşürülmesiyle Türk lirasının değerinin de eş zamanlı olarak düşürüleceği konusu ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

Eylül ayında İngiltere’de yaşanan devalüasyonun Türkiye’deki yansımaları, gazetede şöyle yer almıştır: *“İngiliz parasının değerinin düşeceği şayiaları yine baş gösterdi. Bu, Cripps’in Londra’ya dönme kararı ile alakalı görülüyor. İngiltere’de altın madeni hisse senetleri şayiaları üzerine birdenbire yükseldi”*⁹⁶. Sterlin’in değerinin düşürülmesi ve yansımaları gazetede yer almıştır. Haberin devamında Türk lirasının da değerinin düşürüleceği yorumu yapılmıştır.

⁹⁴ Zafer Gazetesi, 12.08.1949, yıl.1,sayı.105, s.1,5.

⁹⁵ Zafer Gazetesi, 25.08.1949, yıl.1,sayı.118, s.1,3.

⁹⁶ Zafer Gazetesi,16.09.1949, yıl.1, sayı.140, s.1,6.

Gazetenin farklı sayısında, konuyla ilgili bir başka haberde şu şekilde yer almıştır. *“İngiliz lirası nihayet düşürüldü. Danimarka, Norveç, Hindistan, Güney Afrika paraları da devalü edildi.”*⁹⁷. İngiliz Maliye Bakanı Cripps’in, İngiliz sterlininin değerinin düşürüldüğünü kamuoyuyla paylaştığı dile getirilmiştir. Haberde İngiltere’de yaşanan devalüasyonun Türkiye’de nasıl hissedileceği tartışılmıştır.

20 Eylül 1949 Salı günü Zafer Gazetesi’nde Türk lirasının akibetinin ne olacağı, Türk lirasının değerinin ne zaman ayarlanacağıyla ilgili haber verilmiştir. *“Sterlinin düşüşünden sonra Türk parasının durumu ne olacak Maliye Bakanlığı’nda dünkü toplantı paramızın şimdilik düşürülmeyeceği temin ediliyor. Devlet borçlarından da bir hayli kar ettik hariçten alınan son haberler...”*⁹⁸. Türk parasının değerinin düşürülüp düşürülmeyeceğiyle ilgili Merkez Bankası’nın yaptığı toplantıda alınan kararlar haberde verilmiştir. Ayrıca, ticaretle uğraşan firmaların, pozisyonlarını belirlemede sıkıntı yaşadıkları, iktidarın sessiz kalmasından dolayı ticaretin durma noktasına geldiği yorumu okuyucuya iletilmiştir.

Gazete dış kaynaklı gelişmelerden dolayı, iç piyasanın da işlemez hale geldiğini, gündeme getirmiştir. Konu, 22 Eylül 1949 tarihili yayımlanan sayıda şöyle haber edilmiştir. *“Sterlin vaziyeti ticareti durdurdu. Piyasada çekingenlik belirdi. İthal mallarında bir ucuzluk bekleniyor. Alakalı bakanların müteaddit beyanatları, iş sahasında karasızlık yarattı. Çeşitli dedikodu ve rivayetlere yol açtı.”*⁹⁹. İngiliz sterlininin değer kaybetmesiyle, ithal edilen ürünlerin fiyatlarının düşeceği beklentisinin, ülkede ticareti durdurduğu, ortaya çıkan bu olumsuz tablo karşısında iktidarın sessiz kaldığı dile getirilmiştir.

Ekim 1949 tarihinde Zafer Gazetesi’nde en fazla gündem olan iktisadi ve sosyal konu işçilerin grev talebi olmuştur. Ekim ayında yapılan ara seçimlere katılım oranının düşüklüğü, gazetede CHP politikalarının artık tamamen iflas ettiği şeklinde yansıtılmıştır. Kok kömürünün bu yıl son kez dağıtılacağı, bundan sonra linyit kömürünün kıtlık yakacak olacağı haberi de yer almıştır. Ayrıca, gazetenin Başyazarı Mümtaz Faik Fenik’in iktisadi bağımsızlığa nasıl kavuşacağız başlıklı yazısı, et fiyatlarının yükselmesi, Ege Bölgesi’nde, tütün rekoltesinin düştüğü, bir önceki yıla göre buğday üretiminin % 50 azaldığı, iktidarın zirai politikalarda yetersiz kalması okuyucuya iletilmiştir. Gazete, ekim ayında yayımlanan

⁹⁷ Zafer Gazetesi, 19.09.1949, yıl.1, sayı.143, s.1,6.

⁹⁸ Zafer Gazetesi, 20.09.1949, yıl.1, sayı.144, s.1,6.

⁹⁹ Zafer Gazetesi, 22.09.1949, yıl.1, sayı.146, s.1,6.

sayılarda DP iktidara gelirse ekonominin nasıl düzeltileceğini ayrıntılı olarak işlemiştir. Millî koruma kanununun kaldırılacağına ilişkin haberler de ekim ayındaki dikkati çeken diğer başlık olmuştur. Gazetede ekim ayında en fazla işlenen iki konu olmuştur. Bunlardan ilki, işçilere grev hakkı verilmesine dair haber, ikincisi ise DP politikalarının medya ayağını yöneten Mümtaz Faik Fenik'in, Türk iktisadi sistemi genel hatlarıyla değerlendirdiği yazısıdır.

2 Ekim 1949 tarihinde Zafer Gazetesi'nde Cehdi Şahin Giray tarafında kaleme alınan haberde işçilere bir an önce grev hakkının verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Haber okuyucuyla şu şekilde paylaşılmıştır. “İşçi haklarında grev lazımdır!”¹⁰⁰. Şahin Giray yazısında, Çalışma Bakanı'nın grevi, geçmişte kalmış zararlı bir hak olarak değerlendirmesi, sert şekilde eleştirilmiştir. Şahin Giray, grev hakkının, özgürlükle eşdeğer bir hak olduğunu belirtmiştir. Grev hakkı verilmemesinin toplumsal özgürlüğü de engellemek anlamına geldiği, iktidarın ivedilikle yasal düzenlemeleri yapması gerektiğini belirtmiştir.

İşçinin grev talebi ilgili gazetede yer alan başka bir haber de şöyledir. DP Genel Başkanı Celâl Bayar'ın, Malatya'da yaptığı açıklamalar gazetede yer almıştır. Gazetenin üst bölümünü tamamen kaplayacak şekilde yayınlanması, DP'nin hangi kesimden oy almak istediğinin ipuçlarını vermiştir.

DP, Zafer Gazetesi ile açlık, yokluk, kıtlık, özgürlük, hak ve adalet kavramlarını ön plana çıkararak, ezilmiş halkın kurtarıcısı olacağı izlenimi verilmek istenmiştir. “Bayar Malatya'da muhtelif memleket meselelerine temas etti. Grev hakkı demokrasi ruhudur. 21 Temmuz 1946 tarihi milletin kalbinde fecaat olarak kaynıyor. Din mukaddes mefhumdur. Allaha inanan, Allah'ın emrettiği ibadeti yapmaya mecburdur. Laiklik de dini muhafaza etmektir. Dini siyasete alet etmeğe asla müsaade etmeyeceğiz. Biz Müslüman'ız, Müslüman olarak kalacağız, İslam olarak Allah'ın huzuruna çıkacağız.”¹⁰¹. Bayar, grev hakkının, çalışanlara bir an önce verilmesi gerektiği konusunda, iktidara çağrı yapmıştır.

Zafer Gazetesi Başyazarı Fenik gündemin belirleyicisi olarak, iktisadi konuları köşesinde sürekli işlemiştir. Fenik, iktidarın yetersizliğini ve yanlışlarını gündemde tutmak için, haftada birkaç kez iktisadi konularda yazı kaleme almıştır. 16 Ekim 1949 tarihinde yayımlanan sayısında Fenik şu şekilde okuyucusuna seslenmiştir. “Sistemsizliğe dayanan

¹⁰⁰ Zafer Gazetesi, 02.10.1949, yıl.1,sayı.156, s.2.

¹⁰¹ Zafer Gazetesi, 25.10.1949, yıl.1,sayı.179, s.1.

iktisadi sistem!” başlıklı yazısında, iktidarı hedef göstererek, iktisadi konularda hükümetin bir planının ve rotasının bulunmamasını anlaşılır görmemiştir. Fenik, yazısına şöyle devam etmiştir. “*Devlet Bakanı Barlas Gaziantep’te muhalefeti suçlamak yerine, memleketi düzeltmek için çaba sarf etsin. Fenik, iktidarın ekonomik politikaları nelerdir? Onlardan topluma bahset*”¹⁰². Şeklinde eleştirmiştir.

Kasım 1949 tarihinde Zafer Gazetesi’nde iktisadi ve sosyal haberlerin yoğunluğu artmıştır. 1950 yılı mali bütçesinde, genel seçimler dolayısıyla tasarrufa gidilmeyeceği tahmini yapılmıştır. Bütçenin eksiklikleri, kasım ayında sürekli gündem olmuştur. Yine bu ayda ekonomik durgunluktan dolayı iflas eden bir şirket örnek gösterilmiştir. Gecekondulaşmaya, iktidarın çözüm bulamaması kasım ayında gündem olan bir başka haberdir. Bu ayda, 1950 bütçesiyle ilgili çok fazla haber yer almıştır. Ancak aralık ayında da konu güncelliğini koruduğu için kasım ayında incelememiz içerisinde yer almamıştır. Ekonomik durgunluk nedeniyle, yaşanan iflaslar incelenmiştir. Ayrıca muhalefetin iktidarı en fazla hedef aldığı konuların başında gelen, tarımsal kalkınmanın nasıl sağlanacağı mevzusu da yer almıştır.

İlk olarak 7 Kasım 1949 pazartesi günü Çalışma Bakanı Reşat Şemsettin’in Tarsus’ta yaptığı konuşma ele alınmıştır. Haber şöyledir. “*Çalışma Bakanı hayal âleminde Adana’da söylediği nutka acaba kendi de inandı mı? Reşat Şemsettin sandalye peşinde koşacağına Çalışma Bakanlığı’nı çalıştırsın! ...*” Reşat Şemseddin Sirer’in Tarsus’ta işçilere yaptığı konuşmada “*geçmişe karşılaştırıldığında hem toplumda hem çalışma hayatımızda büyük gelişme kaydedilmiştir... Muhalefet, kendisine çekidüzen vermeli...*”¹⁰³. Şeklinde aktarılmıştır. Haberde de Çalışma Bakanı, hayal peşinde koşan birine benzetilmiştir.

Çalışma Bakanı’nın, DP’yi suçlayan beyanatları 16 Kasımında Zafer Gazetesi’nde Samet Ağaoğlu’nun köşesinde değerlendirilmiştir. “*Çalışma Bakanı’nın yeni beyanati.*”¹⁰⁴. Yazıda Çalışma Bakanı’nın greve bakışı demokratik teamüllere aykırı olarak değerlendirilmiştir. Ağaoğlu, iktisadi konularda muhalefetin görüş belirtmekten kaçtığı eleştirisini, yalanlanmıştır. Ağaoğlu, memleket meselelerinde kaçan tarafın iktidar olduğunu belirtmiştir.

¹⁰² Zafer Gazetesi, 16.10.1949, yıl.1,sayı.179, s.1.

¹⁰³ Zafer Gazetesi, 07.11.1949, yıl.1, sayı.182, s.1,6.

¹⁰⁴ Zafer Gazetesi, 16.11.1949, yıl.1, sayı.201, s.2.

Zafer Gazetesi'nde iktisadi olumsuzluklar, bireylerin geleceğini tehdit eden en önemli konu olarak gösterilmiştir. Gazete var olan sıkıntıların panzehiri olarak da DP'yi göstermiştir. 9 Kasım 1949 Çarşamba günü piyasaların durgunluğundan bahseden bir haber manşetten verilmiştir. *“Ticaret âlemi çok durgunlaştı. Piyasada yeni iflaslar oldu. Bir çeltik firmasının iflas ettiği bildiriliyor. Küçük firmaların da müşkül duruma düşeceğinden korkulmakta ve yeni iflaslar olacağı söylenmektedir.”*¹⁰⁵. Yaşanan ekonomik durgunluktan dolayı İstanbul'da halkın tedirgin olduğu, birçok firmanın iflasla karşı karşıya geldiği belirtilmiştir. Büyük bir fabrikanın iflas ettiği örnek verilerek olaylar somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Haberin devamında, yaşanan iflasların küçük işletmelere de sirayet edeceği endişesi dile getirilmiştir.

Aynı haber gazetenin başka sayısında yazar Sami Öcal tarafından, iktisadi bahisler köşesinde şöyle değerlendirilmiştir. *“Piyasadaki iflas ve paramız”*¹⁰⁶. Öcal yazısında, yaşanan iflasların sorumlusu olarak iktidarı göstermiştir. Piyasadaki negatif gelişmelerin nedenini, iktisadi dengesizliklere bağlamıştır. Piyasadaki dalgalanmalar nedeniyle iflasların devam edeceği yorumunu da yapmıştır.

Kasım ayında DP'nin en fazla oy beklediği kesim olan çiftçilerin sıkıntıları da, gazetede yer almıştır. Tarım sektöründeki sıkıntıların nasıl aşılabacağı haberi ocuyucuya şu başlık altında servis edilmiştir. *“Zirai kalkınma işinde bazı temel şartlar”*¹⁰⁷. Ziraat okullarının Avrupa şartlarında eğitim vermesi gerektiği, eğer bu sağlanmazsa tarımsal kalkınmanın sağlanamayacağı belirtilmiştir.

Aralık 1949 tarihine göz attığımızda gazetede en fazla gündemde kalan haber, 1950 yılı bütçe görüşmeleri olmuştur. Bütçenin TBMM'de görüşmeleri sırasında yaşanan tartışmalar da ayrıntılı olarak gazetede yer almıştır. Zafer Gazetesi'nde bütçenin eksikliklerinin gündeme getirildiği köşe yazıları göze çarpmaktadır. Gazetenin Başyazarı Mümtaz Faik Fenik iktisadi hayatta yaşanan sıkıntıları gündeme getirmeye bu ayda da devam etmiştir. Marshall planıyla sağlanan yardımların nereye kullanıldığına dair hükümete yöneltilen sorular da gazetede yer almıştır. Aralık ayında sadece 1950 yılı bütçe görüşmelerinde yaşananlar ve bu konuyla ilgili yapılan analizler değerlendirilmiştir.

¹⁰⁵ Zafer Gazetesi, 09.11.1949, yıl.1,sayı.194, s.1.

¹⁰⁶ Zafer Gazetesi, 11.11.1949, yıl.1,sayı.196, s.2.

¹⁰⁷ Zafer Gazetesi, 02.11.1949, yıl.1,sayı.187, s. 2.

8 Aralık 1949 Perşembe günü bütçe görüşmelerine yansıyan haberin başlığı, şöyle olmuştur. “*Yeni yıl bütçesi komisyondaki müzakereler Başbakanın komisyona izahat vermesi teklifi C.H.P ekseriyetiyle reddedildi.*”¹⁰⁸. 1950 yılında TBMM’de bütçe görüşmeleri sırasında Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal’ın yaptığı açıklamalar yetersiz görülmüştür. Bu nedenle bütçeyle ilgili Başbakan’ın açıklama yapması talep edilmiştir. DP milletvekilleri Hasan Polatkan ve Ahmet Oğuz’un talepleri reddedilmiştir. Haberde, iktidarın muhalefete karşı olumsuz tavrı da eleştirilmiştir.

9 Aralık 1949 Cuma günü gazetede yer alan başka bir haberde, bütçe görüşmeleri sırasında iktidarın takındığı tavır manşetten okuyucuya iletilmiştir. “*1950 bütçesinin komisyon müzakereleri iktidar bir emrivaki ile konuşmalara son verdi. Yüreğir’in kıfayeti müzakere takriri muhalefetin bütün ısrarlarına rağmen kabul edildi. Seçimler arifesinde hükümetin aksak taraflarının fazla ortaya dökülmemesi ve tenkitten korunması için böyle bir yolun tercih edildiği tahmin ediliyor*”¹⁰⁹. Haberde yöneltilen sorular nedeniyle iktidarın köşeye sıkıştığı, yaklaşan seçimler dolayısıyla bu konuların üzerinin örtülmeye çalışıldığı dile getirilmiştir.

18 Aralık 1949 Pazar günü TBMM’de devam eden 1950 bütçe görüşmelerinde yaşanan tartışmalar, “*Sabah Kahvesi*” köşesinde konu edilmiştir. “*Bütçe tenkitleri mars mı rübükon mu?– bir emeklilik hesabı-konuşan saraylar-yürü yakulum!-taksi bayrağı-acınacak mahlûk!*”¹¹⁰. Başlığıyla 1950 yılı bütçesi ayrıntılı olarak incelenmiştir. Yazar Mecliste milletvekili ödeneklerinde sağlanan kolaylıklar ve imtiyazlar sert bir şekilde eleştirilmiştir. İktidar tasarruf yapmak isterken milletvekillerinin ödeneklerinden taviz vermemektedir. Ayrıca meclis başkanlığına araç temini için ayrılan ödenek gündeme getirilmiştir. Yazıda iktidarın savurganlığı okuyucuya iletilmek istenmiştir.

Zafer Gazetesi aralık ayında da bütçe görüşmeleriyle ilgili sürekli haber yapılmıştır. Haberlerin tamamında bütçede yer alan gereksiz harcamalara yer verilmiştir. Gazetenin Başyazarı Mümtaz Faik Fenik’in 1950 yılı bütçesiyle ilgili yaptığı değerlendirmede, Maliye Bakanına yöneltilen soruların çoğuna cevap veremediği, *memleketimizin durumu ortadayken, cevaplanması gereken birçok sorunun havada kaldığı belirtilmiştir. İktidarın sadece Marshall*

¹⁰⁸ Zafer Gazetesi, 08.12.1949, yıl.1, sayı.223, s.2.

¹⁰⁹ Zafer Gazetesi, 09.12.1949, yıl.1,sayı.224, s.1,7.

¹¹⁰ Zafer Gazetesi, 18.12.1949, yıl.1,sayı.233, s.3.

yardımlarına bel bağlayarak, memleketin kötü gidişine dur diyemeyeceği, her geçen gün, bir önceki gündən daha beter oluyor. Acınacak haldeyiz ama iktidar derdimize derman olamayacak...¹¹¹.

3.2. Zafer Gazetesi'nde Siyasi ve Güncel Konuların İncelenmesi (1949)

Zafer Gazetesi'nde Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar'ın verdiği beyanatlar, yaptığı mitingler, siyasi gündemin belirlenmesi açısından önemlidir. Bayar'ın CHP'yi eleştirmesi, DP tarafından politik malzeme olarak kullanılmıştır. Zafer Gazetesi'nde Demokrat Parti'nin "kurtarıcı", lideri olarak da Celal Bayar'ın gösterilmesi gazetede temel amaç olmuştur. Bayar Toplum beklentilerine cevap verecek, kurtuluş reçetesi hazırlayacak tek lider olarak gösterilmiştir. Miting meydanların da soyut vaatlerden kaçınılması dikkat çekmiştir. Ulaşılabilir hedeflerin kitlelere sunulması, partinin toplum nazarında popülaritesini artırmıştır. Bayar'ın otoriter lider anlayışından uzak toplumla iç içe siyaset yapması, iktidarının alternatif politika üretmesini de engellemiştir.

Demokrat Parti'nin oluşturduğu siyasi kültürün topluma ulaştırılmasında Zafer Gazetesi öncülük etmiştir. Gazete, demokrasi ve özgürlük kavramını ön plana çıkararak, toplumun siyasi eğilimini değiştirmeyi başarmıştır.

30 Nisan 1949 tarihinde Zafer Gazetesi'nin ilk sayısında siyasi hava, şu şekilde yansıtılmıştır. "İdari, iktisadi baskılardan sonra şimdi de adli bir baskı başladı. Bayar'ın gazetemize mühim beyanati. Demokrat Partinin zaif olduğunu tevehhüm eden Cumhuriyet Halk Partisine Bayar'ın güzel bir tavsiyesi!"¹¹². Ülkede, DP ile demokratik mücadele başlamıştır, DP ile her tarafa demokrasi kavramının yayılacağı, kin ve düşmanlığı ortadan kaldırılacağı iletilmiştir. Ayrıca, vatandaşlar arasında sevgi ve saygı anlayışını yayan taraf olacağı da dile getirilmiştir.

Mayıs 1949 tarihinde Demokrat Parti il kongrelerinde Celal Bayar'ın yaptığı açıklamalar siyasi gündemi belirlemiştir. Gezilerde, başta ekonomi olmak üzere, demokrasi ve özgürlük kavramları üzerinde durulmuştur. DP Genel Başkanı Celal Bayar'ın Kayseri'de

¹¹¹ Zafer Gazetesi, 25.12.1949, yıl.1,sayı.240, s.1.

¹¹² Zafer Gazetesi, 30.04.1949, yıl.1, sayı.1,s.1.

yaptığı açıklamalar Zafer Gazetesi'nde şu şekilde yer almıştır. *“Umumi seçim bir zarurettir. Bayar'ın Kayseri'deki mühim nutku Günaltay hükümeti yaptığı vaatleri yerine getiremedi! Demokrat Partinin dış politika görüşü Celal Bayar dış politikada Türkiye'nin haiz olduğu mühim vaziyetlerden istifade etmediğimizi ve Sadak'ın bir netice alamadığını belirtti.”* Celal Bayar, yaşanan ekonomik sıkıntıları dile getirdikten sonra Şemsettin Günaltay hükümetini hedef göstermiştir. Hükümetin genel seçim esaslarına ilişkin düzenlemeleri yapmaktan kaçtığı dile getirilmiştir. *“Ara seçimler bir fayda sağlamayacaktır, 21 Temmuz seçimlerinde yapıldığı iddia edilen yolsuzluklar nedeniyle halk, mevcut seçim yasasında tereddütleri mevcuttur Bu tereddüt ancak; seçim kanununda yapılacak demokratik düzenlemelerle ortadan kaldırılabılır...”*¹¹³. Şeklinde konuşmasına devam etmiştir. Bayar burada, mevcut seçim yasalarıyla iktidara gelemeyeceğinin bilincinde hareket etmiştir.

18 Mayıs 1949 tarihinde DP Genel Başkanı Samsun İl Kongresi'nde yaptığı konuşmada, mevcut seçim yasasının değiştirilmesi gerektiğini tekrar dile getirmiştir. Haberin Zafer Gazetesi'ne yansması şu şekilde olmuştur. *“Bayar Samsun'da Samsun Demokrat Parti kongresi dün toplandı. Demokrat Partinin seçim için verilecek hiçbir tavizi yoktur. Bayar diyor ki: “biz Türk milletinin hakkını müdafaa ediyoruz. Onlar da samimi iseler bunu vermeğe mecburdurlar.”* Çiftçinin zor durumda olduğu, köy okullarının da artık eğitim veremez hale geldiği, delegeler tarafından Bayar'a aktarılmıştır. Bayar konuşmasında, ülkenin tutunacak bir dalının kalmadığını dile getirmiştir. Kayseri'de olduğu gibi Samsun'da da 21 Temmuz seçimlerinde yaşananlar hatırlatılmıştır. *“Türk milletinin hakkı, CHP emellerine heba edilmez...”*¹¹⁴. Şeklinde konuşmasına devam etmiştir.

Haziran 1949 tarihinde Demokrat Parti'nin il kongreleri tamamlanmıştır. 20 Haziran'da DP genel kongresi yapılmıştır. Kongrede Celal Bayar adeta partinin seçim manifestosunu ilan etmiştir. 21 Haziran'da çıkan Zafer Gazetesi'nde kongrenin yansımalar şöyle olmuştur. *“Büyük kongre dün toplandı. Ankarada bayram havası var. Kongre tam tesanüt içinde çalışıyor. İkinci başkanlık için birçok adaylar Erzurumlu lehine feragat gösterdiler.”* *“Celal Bayar, kongrede yaptığı konuşmada siyasi tikanlıkların bir an önce giderilmesi gerekmektedir, iktidara geldiğimizde demokrasinin tam anlamıyla uygulanacaktır. Demokrat Parti, siyasi ve medeni hayatın koruyucusudur. Tek parti saltanatının yıkılması*

¹¹³ Zafer Gazetesi, 15.04.1949, yıl.1, sayı.16, s.1,6.

¹¹⁴ Zafer Gazetesi, 18.05.1949, yıl.1, sayı.19, s.1.

gerekiyor. Demokrat Parti'nin yegâne kurulma sebebi de budur. Demokrasi ülke geneline bizim sayemizde yayılacaktır...”

Bayar kongredeki konuşmasında Partinin kuruluşunu özgürlük hareketi olarak göstermiştir: “...Demokrat Parti siyasi, sosyal ve iktisadi açıdan gereken düzeni sağlayacaktır. Eskilerin yıkılması yeni düzenin yerleşip kökleşmesi için var gücüyle çalışacağız bunun önündeki en büyük engel CHP'dir.” Bayar konuşmasının devamında iktidar karşısında var olma mücadelesi yaptıklarını belirtmiştir. “...Aşırı sağ ve aşırı sol ile partimizin hiçbir alakası olmayacaktır. Biz merkez partisi olacağız. Milli birlik ve beraberliğimizi bozacak dış tehditler karşıda hiçbir zaman iktidarın elini zayıflatacak eylemlerde bulunmayacağız. Partinin ilk kongresinde yayımlanan 12 Temmuz beyannamesine atıfta bulunarak yürümekte olduğumuz davada asla geri dönmeyeceğiz... Anti demokrat kanunların millet iradesinin tecelli etmesindeki en büyük engeldir. Derhal kaldırılması gerekir. Hukuki düzenin sağlanması gerekir iktidar ne yaparsa yapsın DP içinde hedeflediği bozgunculuk hareketinde başarılı olamayacaktı...”¹¹⁵. Şeklinde konuşması aktarılmıştır.

Temmuz ayında Başbakan Yardımcısı Nihat Erim'in yaptığı açıklamalar nedeniyle ortaya çıkan tartışmalar gündem olmuştur. “Gizli politika! Nihat Erim yine neler çeviriyor! İzmir valisinin C.H.P toplantısında işi nedir? Gazetecilerde bu toplantıya alınmadı. Yardımcı ve Banguoğlu öğretmenleri de aldığı toplantının üstüne şal örtmüştür!”¹¹⁶. Başbakan Nihat Erim'in İzmir'de öğretmenler birliği toplantısında yaptığı konuşmadan kesitler iletilmiştir. İzmir Halkevi'nde Erim ve CHP'liler bir araya gelmiştir. Burada yapılan toplantıya gazetecilerin alınmaması şiddetle eleştirilmiştir. İzmir Valisi'nin, CHP temsilcisi gibi toplantıda yer alması da bir başka eleştirilen nokta olmuştur.

Başbakan yardımcısı Nihat Erim'in tutumuna, Celal Bayar yerinde cevap vermek için 17 Temmuzda İzmir'e gitmiştir. Ertesi gün Zafer Gazetesi'nde Bayar'ın İzmir gezisinden öne çıkan gelişmeler manşetten iletilmiştir. “Celal Bayar İzmir'de candan sevgi ve muhteşem tezahüratla karşılandı. Bayar iktidara cevap veriyor! DP'yi tethişle yıldıracaklarını zannediyorlarsa aldanıyorlar. Hareket tarzları ne olursa olsun, bu mücadelede karşı koyacak kuvvet ve cesaretimiz vardır; bu kuvvetimizi onlarda bilirler, Celal Bayar çok açık konuştu bu oyunu bir daha tecrübe ederlerse 10 misli cevap vereceğiz! Partilerini yükseltmek istiyorlarsa doğru ve açık yolda yürümeyi bilsinler.” DP Genel Başkanı İzmir'de iktidarın, kapalı kapılar

¹¹⁵ Zafer Gazetesi, 21.06.1949, yıl.1, sayı.53, s.1,6.

¹¹⁶ Zafer Gazetesi, 15.07.1949, yıl.1, sayı.77, s.1,6.

ardında bir şeyler çevirmeleri eleştirmiştir. “... CHP'nin DP'yi yıpratma politikalarına son vermesi gerekmektedir. Boş uğraşlarla, Demokratların yükselişine engel olunamaz, iktidarın yaptığı kanunsuzluklardan artık vazgeçmesi gerekmektedir. Ayrıca biz demokrasiyi yerleştirmeye çalışırken iktidar bunu yıkmak peşinde koşmaktadır. Gizli kapaklı toplantılarla bir yere varılamaz. Demokrat Partiyi tehdit etmekle büyüyemeyeceklerini artık fark etmeleri gerekmektedir...”¹¹⁷. Şeklinde habere devam edilmiştir.

Zafer Gazetesi bu haberi gündemde tutabilmek için ertesi gün tekrar aynı konuyu işlemiştir. “ Bayar'ın Nihat Erime cevabı yardımcı sözlerini tasrih etmelidir. D.P'ye karşı gizli tertip mi yapılıyor? Bayar gizli toplantılarda D.P ye karşı yapılan sakat telkinleri açıklamaktadır. Hükümet bazı çevrelerde neler hazırlamakta olduğunu anlamıştır diyorlar. Bu müphem iymanın açıklaması lazımdır.”¹¹⁸. Bayar açıklamasında iktidarın, DP'ye karşı bir oyun tertiplediğini dile getirmiştir. Haberin devamında CHP'nin, partileri tarafından açıklanan Haziran 1949 tarihinde yaptığı genel kongre bildirisini hedef alması, milli husumet metnine karşı yapılan telkinler şiddetle eleştirilmiştir. Yazının devamında artık millet uyanmıştır. Halkımız tahriklere kapılmasın, işinin başında dursun, kahvehanedeki dedikodularla Demokrat Parti'yi yıpratamayacaklar. Kanun sınırları içerisinde siyaset yapmaya kararlıyız şeklinde beyanda bulunmuştur.

Ağustos ayında Cumhurbaşkanı İnönü'nün İzmir'de yaptığı temaslar, siyasi gündemin başında yer almıştır. Zafer Gazetesi, İnönü'yü CHP Genel Başkanı olarak mı, Cumhurbaşkanı olarak mı İzmir'e gittiği sorusuna cevap aranmıştır. Haber gazeteye şöyle yansımıştır. “İnönü'nün İzmir seyahati demokratlar seyahati alaka ile takip ediyorlar. İnönü'nün bu seyahati cumhurbaşkanı sıfatıyla mı, yoksa C.H.P. Genel Başkanı sıfatıyla mı yaptığı merak ediliyor.”¹¹⁹. İnönü'nün İzmir'de yaptığı beyanatlar siyasetin yönünü belirlemiştir. Haberde, İnönü'nün İzmir'e CHP Genel Başkanı sıfatıyla, devlet imkânlarını kullanarak gidemeyeceği yorumu yapılmıştır. İnönü Ege'de, Demokratların gücünü kırmak için çalışmaktadır, yorumuna yer vermiştir.

Demokrat Parti, Cumhurbaşkanı İnönü'nün İzmir gezisine misilleme yapmak için ağustos ayının ilk haftasında İzmir'e gitmiştir. Bayar'ın, mitingde yaptığı konuşma gazetede

¹¹⁷ Zafer Gazetesi, 18.07.1949, yıl.1, sayı.80, s.1,6.

¹¹⁸ Zafer Gazetesi, 19.07.1949, yıl.1, sayı.81, s.1,6.

¹¹⁹ Zafer Gazetesi, 01.08.1949, yıl.1,sayı.94, s.1,6.

şu şekilde yer almıştır. “ *Bayar’ın kat’i konuşması karşısında C.H.P’nin takınacağı tavır dikkatle takip olunuyor. İnönü’nün İzmir’de kaldığı müddetçe, D.P Genel Kurulu da Çeşme’de kalacak ve vaziyeti yakından takip edecektir. İktidar Partisi ileri gelenleri arasında geniş konuşmalar*”¹²⁰. Haberin ayrıntıları şöyledir. CHP lideri İzmir’de olduğu sürece, DP genel kurul üyeleri de İnönü’ye sığacağı sığacağına cevap vermek için İzmir’de bulunacağı belirtilmiştir. Haberin devamında DP’nin İzmir’de düzenlediği mitingde, kalabalığın tarif edilemeyecek kadar büyük olduğu, CHP tarafından oluşturulmak istenen tartışma ortamına fırsat verilmeyeceği bildirilmiştir.

Eylül 1949 tarihinde partilerin yurt gezilerinde birbirlerini takip etmesi, erken seçimin habercisi olmuştur. İki parti arasında, demokrasi temelli tartışmalar sıkça yaşanmıştır. Karşılıklı laf dalaşı hâline gelen ortamda, her iki tarafta birbirini suçlayarak prim elde etmeye çalışmıştır.

CHP, DP’nin istediği siyasi ortamı kendi eliyle oluşturmuştur. Diyebiliriz. Siyasi havanın gerilmesiyle, muhalefet her zaman bir adım öne çıkmıştır. Uzun yıllar iktidarda kalan CHP ise, oluşan siyasi atmosferde bir hayli yıpranmıştır. DP, kendisini mağdur olarak göstermiştir. Buna rağmen kanunlara sıkı sıkıya bağlı kalacağı hususunda, toplumu inandırmıştır. Özgürlük ve demokrasiden de asla taviz verilmeyeceği izlenimini de topluma verebilmesi, hızla iktidara giden süreçte DP’nin önünü açmıştır.

Adnan Menderes, DP adına Başbakan Şemsettin Günaltay’ın Doğu Anadolu’da verdiği beyanatlara cevap vermiştir. Haber Zafer Gazetesi’nde şu başlıkla verilmiştir “ *Bayar adına Adnan Menderes Başbakan’a cevap veriyor. Başvekilinin basına muhalefete tevcih olunmuş sarih tehditlerden ibarettir. Bu tehditlerin tatbikında ne derece kadar kararlı olduklarını öğrenmek icap eder.* Başbakan Şemsettin Günaltay’ın siyasi tartışmalara müsamaha göstermeyeceği, gazetelerin de iktidarın istediği şekilde habercilik yapmaz ise onlar da gereken cevabı alacaktır. Şeklindeki beyanatına, Menderes şu cevabı vermiştir:

“- *milleti temsil eden sivil inisiyatifin korkutulmasıyla bir yere varamayacaklarını bilmelidirler. Başbakan’ın açıklamalarından anlaşılıyor ki, anayasal haklarımız tehlikededir.*”¹²¹. Şeklinde cevap vermiştir.

¹²⁰ Zafer Gazetesi, 11.08.1949, yıl.1,sayı.104, s.1,6.

¹²¹ Zafer Gazetesi, 08.09.1949, yıl.1,sayı.132, s.1,6.

Ekim ayında iki partide yurt gezilerine devam etmiştir. Her iki partinin de, birbirlerinin miting bölgelerini takip etmeleri dikkate değer bir ayrıntı olarak göze çarpmıştır. Eylül ayında Şemsettin Günaltay'ın Doğu Anadolu Bölgesinde yaptığı geziye, cevap vermek için DP Genel Başkanı Celal Bayar'da bölgeyi ziyaret etmiştir.

DP politikalarına Zafer Gazetesi'nde yön veren Mümtaz Faik Fenik, iktidar tarafından şiddet politikalarına başvurduklarına dair suçlamalara cevap vermiştir. *“Celal Bayar doğu gezisine çıkıyor. Seyahat haberi C.H.P. çevrelerinde telaş uyandırdı. Halk partililer, valiler ve kaymakamların yukarıdan aldıkları emirlerle hazırladıkları parlak karşılama törenleriyle tertipli sual ve cevaplı toplantıların mahiyetinin meydana çıkacağından endişedeler.”*¹²². Fenik kösesinde, iktidarı, halkı korkutmak suretiyle oylarına ipotek koymaya çalışmaktadır. Eğer demokratlara oy verirseniz durumunuz daha kötü olur. İmajı verilmek istenmektedir. İnönü, CHP Genel Başkanı sıfatını bırakarak, Cumhurbaşkanlığı olduğunu hatırlaması gerekir. Demokratları hedef göstererek suçlamalarda bulunması acizliktir. Şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur. Fenik DP, hiçbir zaman şiddet politikalarından nemalanacak bir parti olmamıştır. Şeklinde yazısını sonlandırmıştır.

Kasım ayında Siyasi partilerin liderleri yine birbirlerini takip edecek şekilde il ve ilçelerde miting yapmışlardır. Bu durum iki parti arasında yaşanan rekabetin boyutunu gözler önüne sermiştir. Celal Bayar Ege Bölgesi'ni âdete, karış karış gezerek yapılması planlanan seçimlere hazır olduklarını göstermiştir. Celal Bayar'ın bölgede yaptığı propaganda faaliyetlerini etkisizleştirmek için Başbakan Şemsettin Günaltay, DP liderinin gezi programının aynısını uygulamaya çalışmıştır.

Siyasi yarış, Demokrat Parti'yle birlikte daha önemli hale gelmiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü 1 Kasım'da TBMM açılış konuşmasında söyledikleri Zafer Gazetesi'nde şöyle yansıtılmıştır. *“Meclis dün toplantılarına başladı. Cumhurbaşkanı'nın açılış nutku İnönü iç politika meselelerinde 'düşmanlık' sözlerini tekrar tazeleyerek kendi partisi mensuplarına adeta direktifler verdi. Nutukta D.P. ye karşı yeni tarizler nutkun sonunda iki muhalif milletvekili söz istedi, reis sonra söz vereceğini vaat etti, fakat bu söz yine de verilmedi.”*¹²³. İnönü 35 dakikalık konuşmasında iç ve dış siyasi gündemi genel hatlarıyla değerlendirdikten sonra, bu dönemde en çok siyasi malzeme yapılan demokrasi tartışmaları üzerinden DP'yi

¹²² Zafer Gazetesi, 04.10.1949, yıl.1, sayı.158, s.1,4.

¹²³ Zafer Gazetesi, 02.11.1949, yıl.1, sayı.187, s.1,6.

hedef almıştır. İnönü Demokrat Partileri “*Tartışma hastalığına*” kapılmış kişiler olarak göstermiştir. CHP olarak biz bunu hep engellemeye ve hoş görmeye çalışmaktayız, siyasi düşmanlıkla bir yere varamayacaklarını bilmelidirler. 12 Temmuz beyannamesinde amacımız, ortaya çıkan çatışma ortamını gidermekti. Ancak DP, demokrasi önünde en büyük engel olarak karşımıza çıkmıştır. Şeklinde değerlendirmiştir.

İnönü'nün DP'yi suçlayan konuşmaları 4 Kasım'da Akhisar'da düzenlenen mitingde cevap bulmuştur. “*Akhisar'da 20 bin kişi önünde söylenen tarihi nutuk Celal Bayar'ın İnönü'ye cevabı demokrasi şahıs davası değildir. Anayasanın kendine tanıdığı hak ve hürriyetlerine tecavüz edilirse, yine anayasanın ruh ve metni dairesinde müdafaa edilecektir. D. Parti Hareketinde akıl ve mantığı kendisine rehber ittihaz etmiş bir teşekküldür.*”¹²⁴. Bayar 4 yıllık mücadelemizi hafife alıp milletle buluşmamızı, iç içe olmamızı hastalık olarak gösteren anlayış, artık son bulmalıdır. Türk milletinin manevi bir hastalığı olamaz, DP'nin kurulduğu andan beri partimiz tarafından anarşi yaratıldığı izlenimi verilmek istenmiştir. Bizi kanun dışı olmakla suçlayan kişiler, öncelikle kendilerine bakmalıdırlar, şeklinde Cumhurbaşkanı'na cevap vermiştir.

Aralık ayında siyasi gündemi meşgul edecek konu, 1950 bütçesinin görüşmeleri ve seçim yasaının şekli ve kapsamı tartışmaları olmuştur. Tartışmalar seçim güvenliği etrafında şekillenmiştir. DP, yapılan son düzenlemeleri demokrasi yolunda atılmış en önemli adım olarak göstermiştir. “*Celal Bayar seçim kanunu tasarısını değerlendirmesi Zafer Gazetesi'nde manşetten verilmiştir. Demokrat Partinin seçim kanunu tasarısı üzerindeki mütalaası Celal Bayar'ın mühim beyanati partimiz emniyetli seçim davasını demokrasi yolunda çok mühim bir memleket meselesi olarak ele almış bulunmaktadır bu tasarı demokrasi yolunda atılmış bir adımdır.*”¹²⁵. Celal Bayar seçim güvenliğini memleket meselesi olarak değerlendirmiştir. Hükümet konaklarına seçim sandıklarının konmayacak olması, umuma açık okul vb. resmi binalarda seçimin yapılması seçim listelerinin önceden askıya alınması kararını, mühim bir gelişme olarak görmüştür.

¹²⁴ Zafer Gazetesi, 05.11.1949, yıl.1,sayı.190, s.1,6.

¹²⁵ Zafer Gazetesi, 23.12.1949, yıl.1,sayı.238, s.1,6.

3.3. 1950 Yılı Ekonomik ve Sosyal Gelişmelerin Değerlendirilmesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren iktidarda bulunan CHP, 1950'deki seçimlerde, ülke yönetimini Demokrat Parti kadrolarına bırakmak zorunda kalmıştır. Ülkenin tam manasıyla kabuk değiştirdiği bu tarihten sonra, hemen her alanda değişim ve yenileşme görülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde her vatandaş bu değişimi hissetmiştir. Çünkü DP ile 27 yıllık baskıcı CHP yönetimi bitmiş, vatandaş rahat bir nefes almıştır. Yani, DP siyaseti, ülkenin tabanına yayılmıştır. İşçisinden memuruna, esnafından köylüsüne her kesim bu yeni dönemden etkilenmiştir. Demokrat Parti'nin iktidarını şehirli ne kadar hissetmişse köylü de o nispette hissetmiştir. Kısacası yeni iktidar partisi yurdun her köşesinde ve her vatandaşta etki bırakmıştır. Esasen olumlu yönde etki yapan bu dönemin bazı gözlerce pozitif, bazı gözlerce de negatif değerlendirildiğini görmekteyiz. Amacımız Zafer Gazetesi gözüyle örnekler vererek konuyu araştırmaktır. DP kadrolarının muhalefette ve iktidar zamanlarında Zafer Gazetesince desteklendiğini gözden kaçırmamamız gerekmektedir. Dolayısıyla Zafer Gazetesi 1949-1960 yılları arası hükümeti destekleyen bir basın organıdır.

3.3.1. Ekonomik Gelişmeler ve Zafer Gazetesi

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmiş olduğu Mayıs 1945 günlerinde bütün dünya sevinirken Türkiye'de 'siyasal güç' ile 'ekonomik güç' arasındaki çatışma yeni boyutlar almıştır. Örneğin Hükümet, tüm karşı koymalara rağmen Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nu çıkarmıştır. Yasa özel ormanların ve büyük toprak sahibi ailelerin arazilerinin bir kısmının kamulaştırılmasını öngörmüştür. Temel amaç topraksız çiftçileri toprak sahibi yapmaktır. Ancak yasanın çıkmasına ve uygulamaya konmasına karşı çıkan büyük toprak sahibi ünlü politikacılar Adnan Menderes, Emin Sazak, Cavit Oral ve Fevzi Karaoğlu muhalefetlerini sürdürmüşlerdir. CHP yönetimi, Adnan Menderes ve Fuat Köprülü'yü basın yoluyla Parti'ye ve Hükümete ağır eleştiriler yönelttikleri için ihraç etmiştir. Bu ihraç kararına karşı çıkan Celal Bayar ve Refik Koraltan da Parti'den istifa etmiştir¹²⁶.

¹²⁶ Osman Cenk Kanca, "1950-1960 Arası Türkiye'de Uygulanan Sosyo-Ekonomik Politikalar", *Mutafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.9, S.19, 2012, s.47-63.

1950’de Demokrat Parti’nin iktidar olmasından 1954 yılına kadar, dışa kapalı ve korumacı, içe dönük iktisat politikaları hızla terk edilmiş, serbest dış ticaret rejimi benimsenerek, dış pazarlara yönelik bir kalkınma anlayışı izlenmiştir. Ancak, ithalat artışının dış açıkları kronik hale getirmesiyle, ekonomik yapı dış yardım, kredi ve yabancı sermaye yatırımlarına dayanarak ayakta durabilen bir duruma gelmiştir. Kronikleşen dış açıkların finanse edilme biçimi ise döviz bağımlılığı koşullarının yaratılma sürecini hızlandırmada büyük rol oynamıştır. Bu yıllarda her yıl dış açık vermeye başlanmasına rağmen ülkeye verilen dış yardımlar döviz kıtlığı koşullarının oluşmasını bir süre engellemiştir. Bu süreç ise ilerde döviz bağımlılığını giderek belirgin hale getirmiştir. 1954 yılından itibaren gerek dış ticarete gerek tarım sektöründe meydana gelen tıkanmalar sonucunda tarıma ve dış ticarete dayalı sanayileşme politikası terk edilerek, yerine sanayileşmeye öncelik veren korumacı, ithal ikamesine yönelik politikalar tercih edilmiştir. Türkiye bu dönemden itibaren iç pazara yönelik, tüketim malları üretimini ön plana çıkaran bir ithal ikameci sanayileşme sürecinde yol almaya başlamıştır¹²⁷.

15 Haziran 1950’de ekonomik alanda uygulanacak kalkınma, gelişme, atılım-açılım ve yatırım programı için bir “*Devlet Plânı*” hazırlamak üzere, Dünya Bankasından uzman bir heyet geldi. Bu heyet birkaç ay süreyle ülkemizi dolaştı ve 1951 yılında “öneri program ve projelerini” Hükümete sundu. Kalkınma ve gelişme seferberliği başladı. Hükümetin bu politikası, Zafer Gazetesinin 22 Haziran 1950 tarihli 417. sayısında destekler şekilde ifade edilmiştir. Mümtaz Faik Fenik “*Yabancı Sermaye ve İktisadımız!*” başlıklı yazısında CHP iktidarının yabancı sermayeye karşı oluşunun ülkenin bu fakir hale gelmesindeki rolünden bahsederek, DP’nin uygulamalarını destekleyici yazısını neşretmiştir¹²⁸.

Yabancı sermayenin Türkiye’ye gelmesini sağlamak için “Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu” çıkartıldı. Böylece dış kredi ve ABD (Marshall) yardımı temin edildi. Tek parti döneminin özel sektör aleyhine olan kanun ve düzenlemeleri kaldırıldı. Özel Sektörün önü açıldı. Bu gelişmeler 1950 Ağustos ayında yaşandı. Bu kanun Ağustos 1951’de 5821 Sayılı “Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununda” yapılan değişikliklerle son şeklini alarak TBMM’de kabul edilmiştir. Zafer Gazetesi’nin 11 Ağustos 1950 tarih ve 467.sayısında DP’nin bu politikasını destekler bir yazı, “*Ticaret Hayatımız lüzumsuz formalitelerden kurtuluyor*” sürmanşetten ifade edilmiştir. DP’nin Ekonomik alanda 1950 yılında yapmış

¹²⁷ Kanca, ag m, s.47-63.

¹²⁸ Zafer Gazetesi, 22.06 1950, yıl. 2, S.417,s1.

olduğu bir diğer icraat da 4 Ağustos 1950'de Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası'nın kuruluşudur.

DP'nin iktidara gelmesi ve icraatları ülke ekonomisinde kısa zamanda hissedilmiş ve yılsonu büyüme ve enflasyon rakamlarına da bu durum yansımıştır. 1950 yılı sonunda yıllık enflasyon %5'e düşmüştür. Yıllık fiyat artışı % 5,6'dır. Yıllık Kalkınma-Büyüme ise %15'dir. DP, iktidara başarılı bir başlangıç yapmıştır¹²⁹.

3.4. Zafer Gazetesi'nde Ekonomik Ve Sosyal Sıkıntıların Seçim Döneminde Gündeme Getirilme Biçimi

Ocak 1950 tarihinde TBMM de bakanlıkların bütçe görüşmelerine devam edilmiştir. Olumsuz hava koşulları nedeniyle kapanan yollar ve ısınma ile ilgili problemler gazetede gündem olmuştur. Demokrat Parti en çok oy beklediği orta direk diye adlandırılan kesimin haklarını dile getirerek, partilerine olan desteği artırmak istemiştir. Gazetenin daha önceki sayılarında da gündeme getirilen işçi sınıfına grev hakkı verilmesine dair haberler, bu ayda da gündeme getirilmiştir.

İktidar tarafından 1949 yılında gündemde olan erken seçim tartışmaları bu dönemde de iki parti arasında tartışmalara neden olmuştur. Bu tartışmaların eşliğinde erken seçim kaçınılmaz olmuştur. DP'nin seçim güvenliğiyle ilgili çekinceleri ve hassasiyeti yapılacak erken seçime girmeme tehdidi, iktisadi ve sosyal haberlerin önüne geçmiştir.

Ocak ayında işçi kesiminin sıkıntılarını dile getiren Fenik köşesinde işçi haklarını şu şekilde gündeme taşımıştır. “İşçi meselesi ve sıhhi sigorta” başlıklı yazısında Fenik iktidarı hedef göstererek, sosyal kanunların öneminden bahsetmiştir. Yazısının devamında sosyal kanunlara ne kadar itina gösterilirse, ülkemiz o kadar hızlı kalkınacaktır... Ülkemiz yeni yeni sanayileşmeye başlamıştır. Çalışma hayatımızı düzenleyecek kanunların bir an önce, hayata geçirilmesi gerekir. Şeklinde yazısına devam etmiştir¹³⁰.

¹²⁹Mustafa Nevruz Smacı, “Demokrat Parti Kronolojisi”, *[erişim]*<http://mns02.blogspot.com.tr/2012/05/14-mayis-1950-27-mayis-1960.html>, 9 Mayıs 2012.

¹³⁰Zafer Gazetesi, 15.01.1950, yıl.1, sayı.261, s.1,3.

Şubat 1950 tarihinde muhalefet gerek bütçe görüşmeleri vasıtasıyla gerekse de kış mevsiminin getirdiği olumsuz hava koşulları etrafında, haberler üretilmiştir. İktidarın savurganlıkla suçlayan gazete yaşanan kömür sıkıntısını da dile getirilmiştir. Kış aylarının sert geçmesi, halkın fizyolojik ihtiyaçlarını gidermede çektiği sıkıntılar, gazetede işlenen iktisadi ve sosyal olarak konuların başında gelmiştir.

İktidar Zafer Gazetesi'nde savurganlıkla suçlanmıştır. *“Millet hakikatleri anlamıştır. Refik Koraltan'ın Ceyhan nutku israfın önünü almak lazımdır. Refik Koraltan çekilen ıstırapların sebebini belli bir şekilde anlattı.”*¹³¹. Demokrat Partinin kurucularından Refik Koraltan, Adana Ceyhan'da yaptığı konuşmada iktidarın yaptığı israfı gündeme getirmiştir. Ankara tıp fakültesi inşaatında ve halkevleri inşaatında yapılan savurganlık ve partizanca tavır da örnek olarak vermiştir.

Şubat ayında Zafer Gazetesi'nde bireylerin pahalı ve kalitesiz yiyecekleri tüketmek zorunda bırakılması haber olarak verilmiştir. Yazıda Ankara'da yaş meyve ve sebze toptancı halinde ki ürünlerin saklanması, depolanmasın da yaşanan sorunlar dile getirilmiştir. Kötü koşullar nedeniyle, halin çamur ve pislik içinde olduğu insanların bu koşullar altında, nasıl temiz ve sağlıklı yiyecek temin edeceği sorusu sorulmuştur¹³².

Mart 1950 yılında DP politikalarının medya ayağını Zafer Gazetesiyle yöneten gazetenin Başyazarı Mümtaz Faik Fenik'in matbuat kanununa dayanılarak tutuklanması gazetenin toplumu yönlendirmede ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Ülke seçim döneminde dir. Zafer Gazetesi olayı DP'nin propaganda faaliyetlerini baskı altına almak için yapılmış, bir eylem olarak değerlendirilmiştir. Fenik'in tutuklanması Demokrat Partinin popülaritesini düşürmede etkili olamamıştır.

Bu ayda Eskişehir'de yaşanan sel felaketi gündemi belirleyen olay olmuştur. Şehirde, sel dolayısıyla büyük yıkım meydana gelmiştir. Gazete Eskişehir halkının aç ve evsiz kaldığını, hükümet yetkililerinin krize müdahale etmede geç kaldığı iddia edilmiştir. *“Bayındırlık Bakanı'nın Meclisteki ifadelerine rağmen Eskişehir felaketzedeleri aç. Eskişehir muhabirimizin dün geceki tekkikleri durum vahametini muhafaza ediyor. İki okul müstesna bütün okul ve camilerde bulunan felaketzedelere dün gece yarısına kadar bir kap dahi sıcak*

¹³¹ Zafer Gazetesi, 09.02.1950, yıl.1,sayı.286, s.1,6.

¹³² Zafer Gazetesi, 20.02.1950, yıl.1, sayı.297, s.1,2.

yemek verilmemişti... Haberde olay yerini ziyaret eden hükümet yetkililerinin öfkeli hali, gazetede sert bir dille eleştirilmiştir. - *Olayın vahameti o kadar büyük ki, yardımların yetersizliğinden dolayı açlık ve salgın hastalığı tehlikesi var. Felaket bölgesin de Bayındırlık Bakanı'na verilen ziyafet...*¹³³. Gündeme getirilerek iktidara karşı cephe oluşturulmak istenmiştir.

Nisan ayın da DP'nin seçim vaatleri seçmenlerle paylaşılmıştır. Gazete, mevcut iktisadi sıkıntılarının nasıl aşılacağına reçeteleri sıralanmıştır. Enflasyonun getirdiği pahalılığın ortadan kaldırılacağı, hayatın ucuzlatılacağı vaatleri verilmiştir. "*Bir Demokrat adayının notları iktisat siyasetimizin hedefi ucuzluktur. Bugünkü şartlar devam ettiği müddetçe müstehlikin istismarı mukadderdir.*"¹³⁴. DP iktidara geldiğinde en kısa zamanda fiyat istikrarına büyük önem vereceklerini, halkı enflasyona ezdirmeyeceklerini bildirmiştir.

Bir sonraki gün Demokrat Partinin iktisadi hedefleri gazetede yer almıştır. "*Bir Demokrat adayının notları iktisat siyasetinde paramızın kıymetinin rolü.*"¹³⁵. İktidara geldiklerinde Paramızın değerinin korunmak için gerekli tedbirleri alacaklarını, bunun sermayenin ülke sınırlarında tutmakla gerçekleştirileceği dile getirilmiştir. Bu sayede paramızın değeri korunacak, insanların fakirleşmesinin önüne geçilecektir. Şeklinde gazetede yer almıştır.

3.5. 1950 Seçiminde Zafer Gazetesi'nin Siyasi Ve Güncel Konuları Aktarma Yöntemi

Ocak 1950 tarihinde gelindiğinde, CHP bir hayli yıpranmıştır. İktidar tekrar güç tazelemek için erken seçimi gündeme getirmiştir. CHP, erken seçim kararıyla, gerilen siyasi ortamda güç kaybettiğinin bilinciyle hareket etmiştir. İktidar, yapılacak erken seçimle hem güç tazelemek, hem de gerilen ortamda Demokrat Partinin daha fazla büyümesini engellemek istenmiştir.

Ocak ayı içerisinde Demokrat Partinin danışma kurulu toplanmıştır. Danışma kurulu toplantısında alınan kararlar arasında en dikkat çeken konu, erken seçime katılıp katılmayacakları hususu olmuştur.

¹³³ Zafer Gazetesi, 08.03.1950, yıl.1,sayı.314, s.1,6.

¹³⁴ Zafer Gazetesi,12.04.1950, yıl.1, sayı.348, s.1.

¹³⁵ Zafer Gazetesi,13.04.1950, yıl.1,sayı.349, s.1.

3 Ocak 1950 Salı günü Zafer Gazetesinin manşetinde yer alan habere göre seçimlerin öne alınacağı söylentileri okuyucuyla buluşmuştur. Bu haberden sonra siyasi gündem, seçimlere kilitlenmiştir. *“İktidar partisi seçim propagandasını artırdı. Seçimler daha erken yapılacaktır. Kati karar 12 Şubatta divanda alınacak ve derhâl kurultay toplantıya davet edilecektir. Kurultayda İsmet İnönü'nün parti başkanlığı bilfiil ele alınmasının kararlaştırılması ihtimali çok kuvvetlidir.”*¹³⁶. İktidarın seçim çalışmalarına şimdiden başladığı aktarılmıştır. Başta Başbakan olmak üzere diğer bakanlarda devlet imkânlarını kullanarak yurt gezilerin de propaganda yapıyorlar. Çünkü iktidar başsızdır. Herkes başına buyruk hareket etmektedir. Şeklinde aktarılmıştır. Haberin devamında Şubat ayı içerisinde seçim kanunu çıkaracağını, CHP parti başkanlığına İsmet İnönü'nün geleceği bildirilmiştir.

Ülkede erken seçim haberlerinin gündeme gelmesinden sonra DP'nin propagandasının medya ayağını yöneten Zafer Gazetesi Başyazarı Fenik tarafından bir yazı kaleme alınmıştır. Haber okuyucuyla şöyle paylaşılmıştır. *“Takriri sükûn kanununa doğru!”*¹³⁷. Fenik, iktidarın sesini yükseltirken, muhalefetin sesini kesmek için bahaneler üretmektedir. Hükümet radyoyu kullanarak, Demokrat Partiyi ve gazetecileri hedef göstermiştir şeklinde iddiada bulunmuştur.

Demokrat Parti'nin danışma grubunun toplantısı erken seçim tartışmalarının gündeme gelmesiyle daha da önemli hale gelmiştir. Zafer Gazetesi'nde hemen her gün, bu toplantının yansımalarına yer vermiştir. Erken seçim tartışmalarıyla toplanan kongrenin kapanış bildirisinde yer alan, bazı konular şöyle olmuştur. Erken seçimde herhangi olumsuz bir durum yaşanırsa meclise girmeden istifa edecekleri dile getirilmiştir. İktidarın sert tutumu da yazının devamında eleştirilmiştir. *“D.P. iştişari kongresi sona erdi. Kongrenin dünkü kapanış celsesinde A. Menderes ve Fuad Köprülü'nün hitabeleri Demokrat Parti huzur ve sükûn bulmazsa seçimlere girmeyecek. Menderes 946'da ki gibi hileye saparlarsa, kazandığımız milletvekilliği adedi ne olursa olsun meclise girmeden istifa edeceğiz dedi.”*¹³⁸. Haberin detayına baktığımızda doğu bölgelerin de engizisyon mahkemeleri kurulduğu Demokratların burada sindirildiği dile getirilmiştir. Adnan Menderes ve Fuad Köprülü'nün konuşmalarından kesitler yine aynı haberde yer verilmiştir. Her iki yöneticisi de 1946 yılı seçimlerine atıfta

¹³⁶ Zafer Gazetesi, 03.01.1950, yıl.1,sayı.249, s.1,5.

¹³⁷ Zafer Gazetesi, 04.01.1950,yıl.1, sayı.250, s.1,5.

¹³⁸ Zafer Gazetesi, 10.01.1950, yıl.1,sayı.256, s.1,5.

bulunmuştur. 1950 seçimlerinde böyle olursa Demokrat Parti olarak meclise girmeden istifaya edecektir. Haberi yer almıştır.

Ocak ayı tamamen erken seçim gündemiyle çalkanmıştır. Zafer Gazetesi'nde erken seçim ile ilgili haberler çok fazladır. 18 Ocakta Adnan Menderes'in kaleme aldığı köşe yazısı gazetede yer almıştır. Menderes yazısında şu konulara değinmiştir. *“Bir nutuk vesilesiyle Kayseri nutku bize bir kez daha anlatıyor ki, ne 35ler ortada kalmıştır ne de davaları - Seçimlerde tahriklerden uzak durarak memleketimizin huzurunu bozmak isteyenlere prim vermeyeceğiz. Ulus Gazetesinin ağır tahriklerine ve oyunlarına sakın kanmayın... Nihat Erim tezatlar içinde bir nutuk yapmıştır...”*¹³⁹.

Şubat ayın da siyasi gündem, ocak ayın da olduğu gibi yine yoğun geçmiştir. Bütçe ve seçim kanunu görüşmeleri, siyasi gündemi meşgul eden temel konular olmuştur. Tarihler 11 Şubat 1950 cumartesi gününü gösterdiğin de, seçim müzakerelerinin tamamlandığı seçim tarihinin birkaç güne kadar netleşeceği bildirilmiştir. *“Seçim kanunu müzakeresi bitti. Dün yapılan müzakerelerde müfritlerin emniyeti baltalamak için yaptıkları gayretler fayda vermedi. Yüksek seçim kurulunun salahiyeti tanındı. Yapılan itirazlar tahkik edilebilecek. II Meclisleri ve belediye öne alınmasına dair teklif kabul edilmedi.”*¹⁴⁰. Hükümet, muhalefetin mantıklı tekliflerini kabul etmek zorunda kalmıştır. Demokrat Partinin seçim yasasıyla ilgili hassasiyetleri, iktidar tarafından kabul görmüştür. Şeklinde aktarılmıştır.

Demokrat Parti seçim kanunundaki çekincelerinin giderilmesi, Mayıs 1950 seçimlerini daha heyecanlı hale getirmiştir. Haberde bir tespit göze çarpmıştır. Genel seçimlerle yerel seçimlerin bir arada yapılmayacağı iktidarın sadece genel seçimleri yenilemekle yetineceği bildirilmiştir Aynı gün, gazetenin ilk sütununda CHP divanının toplanacağı, genel seçimlerle ilgili istişare yapılacağı iletilmiştir. Haber Zafer Gazetesi'nde şöyle verilmiştir. *“C.H.P. divanı dün toplandı. Divan yeni seçimler için karar verecek. H. Uran Salı günü İstanbul'a giderek bir basın toplantısında vaziyeti anlatacak. İş basındaki parti erkânı yeni seçimlere kendileri hâkim olmak için kurultayı daha sonra toplamak istiyorlar. CHP deki hazırlıklara dair tafsilatlar”*¹⁴¹. İstanbul'da Genel Başkan Vekili Hilmi Uran'ın başkanlığında toplanan CHP divan toplantısının çok kısa sürede bittiği, bunun nedeni olarak TBMM'de

¹³⁹ Zafer Gazetesi, 18.01.1950, yıl.1, sayı.265, s.1,5.

¹⁴⁰ Zafer Gazetesi, 11.02.1950, yıl.1,sayı.288, s.1,6.

¹⁴¹ Zafer Gazetesi, 11.02.1950, yıl.1,sayı.288, s.1,2.

görüülmesine devam edilen seçim kanununun öneminden kaynaklandığı aktarılmıştır. Erken seçim yapılması, bu toplantıda kesinleşmiştir. Yalnız, CHP kurultayının seçimden önce mi, sonra mı yapılacağı kararının alınmadığı haberi de yer almıştır.

Şubat ayında iki partide, birbirini eleştirmeye devam etmiştir. Gazetede ilginç bir haber verilmiştir, detaylar şöyledir. “ *Maraş kurtuluşu münasebetiyle CHP'nin çıkardığı garip bir beyanname! Demokrat Partiye karşı çok çirkin iftiralarla dolu olan bu beyannameyi neşrediyoruz.*”¹⁴². Kahramanmaraş'ın kurtuluşunun 30. Yıl dönümü münasebetiyle Demokrat Partinin istediği gibi davullu zurnalı, içkili bir kutlama yapılmayacaktır. İktidar, gençleri bu kötü alışkanlıklardan uzak tutmak için çaba gösterirken, DP'nin istediği gibi içkili bir kutlama tertip edilmeyecektir. Şeklinde bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride, DP suçlanmış ve ülkede ki huzursuzluğun kaynağı olarak gösterilmesi eleştirilmiştir.

Mart ayında Zafer Gazetesi Başyazarı Mümtaz Faik Fenik'in tutuklanması, Eskişehir'de meydana gelen sel felaketi, af kanunu; gündeme gelen konu başlıkları olmuştur. Bu ayda erken seçim tarihi netleşmiş, iki partide propaganda hazırlıklarını tamamlamıştır. Bu dönemde CHP de yaşanan istifalar gündeme getirilerek. Parti içi kavga yaratılmak istenmiştir.

Mart ayında Mümtaz Faik Fenik'in tutuklanması ile ilgili haber ön plana çıkmıştır. Haber gazete manşetten şu şekilde verilmiştir. “ *Mümtaz Faik'in haksız tevkifinin ilk akisleri İstanbul gazeteciler cemiyeti namına meclis başkanına ve Başbakanına dün bir protesto telgraftı gönderildi. Telgrafta bu haksız infaz kararının derhal kaldırılması lazım geldiği hususi mukni bir lisanla belirtiliyor.*”¹⁴³. Fenik'in, hasta olmasına rağmen tutuklanması ayrıntılı olarak incelenmiştir. Fenik'in matbuat suçundan gözaltına alınması siyasiler ve gazeteciler tarafın protesto edildiği de haberde yer almıştır.

Mart ayında gazetede yer alan başka bir konu şu haber olmuştur. Erken genel seçimlere birkaç ay kala aday gösterilme ihtimalleri düşük milletvekillerinin CHP'den istifa edeceği haberleri gazetede sıkça gündeme getirilmiştir. Bu haberlerin gazetede sıkça gündeme getirilmesindeki amaç herhalde CHP içerisinde çatışma havası oluşturmak istenmesinden kaynaklanmıştır. “ *C.H.P. Meclis Grubu'nda bozgun başladı. Seçimlerde namzet gösterilmeyecek birçok mebusun şimdiden partiden istifası muhtemel. Ferit Celal Güven'in*

¹⁴² Zafer Gazetesi, 21.02.1950, yıl.1,sayı.298, s.1,6.

¹⁴³ Zafer Gazetesi, 01.03.1950, yıl.1, sayı.306, s.1,2.

gelecek istifaların bir başlangıcı olduğu bildiriliyor. Halk partisi bozgunu nasıl önleyecek?”¹⁴⁴. Erken seçimlere aylar kala CHP içinde patlak veren huzursuzluğun nedeni olarak, birçok milletvekilinin aday listelerinde yer alamama ihtimali gösterilmiştir. Haberin devamında millettekinin aday listelerinin açıklanmasını beklediğini listeye giremeyen adayların partiden istifa edeceği bilgisi dile getirilmiştir.

Gazete erken seçim tarihinin 14 Mayıs 1950 Pazar günü olduğu okuyucuya manşetten paylaşılmıştır. Haberin ayrıntıları gazetede şu şekilde verilmiştir. “Seçimler 14 Mayıs'ta yapılacak. B. Millet Meclisi 24 Mart Cuma günü fes ediliyor. Bu akşam kaldırılacak olan seçim listeleri üzerindeki hatalara karşı şikâyetler çoğaldı.”¹⁴⁵. Seçim tarihin kesin olmamakla birlikte belirlendiği aktarılmıştır. CHP içerisinde genç ve ihtiyarlar olarak kutuplaşmanın olduğunu, aday fazlalığından dolayı bu durumun meydana geldiği yorumu yapılmıştır.

Mart ayında en önemli gündem Eskişehir’de meydana gelen sel felaketi olmuştur. Gerek iktidar, gerekse de muhalefet tarafından afet bölgesine ziyaretler yapılmıştır. DP Genel Başkanı Celal Bayar’da afet bölgesini yerinde incelemek için giden siyasiler arasındadır. Ziyaretinde sel mağdurlarıyla dertleşen Bayar’ın, Eskişehir’deki temasları Zafer Gazetesi’nde manşetten iletilmiştir. Burada verilmek istenen mesaj, Demokrat Partinin mağdur insanların yanında olduğu izlenimi verilmek istenmiştir. “ Başkan Celal Bayar Eskişehir’de felaket, işittiklerimizden daha feci ve anlatılandan çok daha büyüktür. Felaketzedelerden dertleşen başkan dedi ki Eskişehir’de başlamış olan iş, iyi düşünülmüş ve plana bağlanmış olsa idi, böyle bir felakete maruz kalmazdık.” Haberde, DP Genel Başkanı Celal Bayar’ın selden en fazla etkilenen Bağlar Mahallesi’ne yaptığı ziyaret sonrasında ki açıklamaları aktarılmıştır.

“- Bir devletin su politikasının olması gerekir. Bu tarımı yaşatmak ve geliştirmek için gerekli bir husustur. Ancak mevcut hükümetin böyle bir planı olmadığı açık... İktidara geldiğimizde geçmişten kalan projelerin hepsi tamamlanacaktır... İktidarı göreve davet ediyorum bir an önce Eskişehir halkının yaraların sarılması gerekir...”¹⁴⁶. Şeklinde dile getirmiştir.

¹⁴⁴ Zafer Gazetesi, 05.03.1950, yıl.1, sayı.310, s.1,2.

¹⁴⁵ Zafer Gazetesi, 15.03.1950, yıl.1, sayı.320, s.1,6.

¹⁴⁶ Zafer Gazetesi, 05.03.1950, yıl.1, sayı.310, s.1,2.

Nisan ayında erken seçime sayılı günler kalmıştır. Partilerde aday belirleme telaşı hat safhadadır. Adaylık süreci Zafer Gazetesi'nde en fazla gündem yapılan konu olmuştur. Gazete CHP'de aday belirlemede yaşanan sıkıntılar işlenmiştir.

DP seçim startını İstanbul'da vermiştir. Ayrıca siyasetin hararetli tartışmaları, iki partinin birbirini suçlar tavrı, bu ayda da etkisini azaltmadan devam etmiştir. Mareşal Fevzi Çakmak'ın ölümüyle tartışmalar biraz daha hafiflemiştir.

1 Nisan Cumartesi günü Celal Bayar'ın İstanbul il kongresinde yaptığı konuşmayı, DP'nin seçim startını verdiği gün olarak kabul edebiliriz. Haber gazetede şu şekilde verilmiştir. *“Celal Bayar'ın İstanbul D.P. kongresindeki konuşması Demokratlar Zafere Hazırlanınız. Bayar, 4 senelik emeklerinin neticelerini 14 Mayıs günü alınacaktır... Dedi kongre tam bir birlik havası içinde sona erdi, yeni idare kurulu seçildi. Bayar kongrede yaptığı konuşmasında, verdiğimiz emeğin ve fedakârlığın karşılığı artık alma zamanımız geldi. 14 Mayısta hedefimize ulaşmak için, durmadan gece gündüz çalışmaya devam etmeliyiz şeklinde konuşmasına devam etmiştir.”*¹⁴⁷.

Gazete bir yandan Demokrat Parti'nin seçim çalışmalarını yansıtırken bir yandan da, CHP içinde yaşanan olumsuz gelişmeleri yansıtarak, iktidarın erken seçimde elini zayıflatmak istemiştir. *“Adaylık yüzünden halk partisinde itilaf arttı. Sivas'ta General Fikri Tirkeş Demokratları destekleyeceğini ilan etti. İzmir'de de itilaf çıktı. Nevşehir heyeti şikâyete geldi. CHP'li milletvekillerinden yarısı adaylık yoklamalarında kaybetti.”*¹⁴⁸. CHP'de, birçok milletvekilinin adaylık yoklamalarında listede yer bulamadığı, bu yüzden CHP içinde kazanların kaynadığı iletilmiştir.

23 Nisan Pazar günü CHP listelerinin belirlendiğini, mevcut milletvekillerinden 169'unun liste dışı kaldığı iletilmiştir. *“CHP'nin namzet listesi ilan edildi. Liste ihtiva ettiği malum simalarla birlikte zayıf bir manzara arz ediyor. Halk Partisi Teşkilat ve Divan'ının geçen devrenin milletvekilleri arasından 169'unu tavsiyeye tabi tutmaya mecbur kaldığını anlaşılmış bulunuyor.”*¹⁴⁹. Halen milletvekili olan 393 kişiden 224'ü tekrar aday gösterilmiş, 169 kişide

¹⁴⁷ Zafer Gazetesi, 01.04.1950, yıl.1,sayı.337, s.1,6.

¹⁴⁸ Zafer Gazetesi, 11.04.1950, yıl.1,sayı.347, s.1,6.

¹⁴⁹ Zafer Gazetesi, 23.04.1950, yıl.1,sayı.359, s.1,5.

liste dışı kalmıştır. Şeklinde olumsuz bir tablo çizilerek iktidar içinde kavga havası oluşturulmak istenmiştir.

Erken seçime artık 14 gün kalmıştır. Her iki partide propaganda faaliyetlerine devam etmiştir. Mayıs ayında Zafer Gazetesi'nde, Celal Bayar'ın miting meydanlarında yaptığı konuşmalar temel haber kaynağı olmuştur. Zafer Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mümtaz Faik Fenik'in Ankara'dan milletvekili adayı yapıldığı gazetede yer alan haberler arasındadır.

Seçim günü yaklaştıkça CHP'ye olan desteği azaltmak için, Zafer Gazetesi İsmet İnönü'nün Eskişehir garında uğurlanırken Maden Tektik Arama müdürüne el öptürdüğü anın fotoğrafı yayınlamıştır. Bu fotoğrafla İnönü haberde eleştiri konusu yapılmıştır. "*Özel trenden seçim propagandası İnönü Eskişehir'de imtihan günü geldi yardımınızı beklerim dedi*"¹⁵⁰. İnönü'nün şehirden ayrılırken Eskişehir tren garında Maden Tetkik Arama Müdürü İhsan Ruhi Berent'in, İnönü'nün elini öptüğü anın fotoğrafı gazetede eleştiri konusu olmuştur. İsmet İnönü'nün Eskişehir'de seçim startını verdiği mitingde vatandaşlara şerefli bir imtihan vereceğinizden eminim. Beş sene içerisinde Türk demokrasisine katkılarımız ortadadır. Bu tutumumuz önümüzdeki dönem de devam edecektir. Şeklinde seslenmiştir.

Demokrat Parti genel seçimlerde, Zafer Gazetesi'nde Fenik'le birlikte iki gazeteciyi daha milletvekili adayı göstermiştir. "*Zafer'in adayları Zeki Rıza Sporel Rize'ye Muhip Dıranas'da Sinop'a hareket ettiler. Mümtaz Faik Fenik hapiste olduğu için mücadeleye bilfiil katılmıyor.*"¹⁵¹. Haberde Zafer Gazetesi yazarlarından üç kişinin milletvekili aday listesinde yer aldığı Zafer Gazetesi Başyazarı Fenik'in de Ankara'dan 1.sıra adayı olarak gösterildiği iletilmiştir.

Demokrat Parti 8 Mayıs'ta seçim beyannamesini kamuoyuyla paylaşmıştır. Haber Zafer Gazetesi'nde 9 Mayıs'ta verilmiştir. İktidara geldiklerinde önceliklerinin iktisadi büyümeyi gerçekleştirmek olduğu iletilmiştir. "*D. Parti seçim beyannamesi 30 sene devam eden iktidar, Rusya hariç bugünün dünyasında misli olumuyan hadisedir. Partimiz iktidara gelirse CHP beyannamesinde mevcut hayali vaidlere başvurmadan ve teşebbüslere girişmeden evvel iktisadi büyümeyi salaha kavuşturacak tedbirlere tevessül etmeyi kendisine ilk iş*

¹⁵⁰ Zafer Gazetesi, 02.05.1950, yıl.2, sayı.368, s.1,6.

¹⁵¹ Zafer Gazetesi, 06.05.1950, yıl.2, sayı.371, s.1,6.

sayacaktır.”¹⁵². Demokrat Parti iktidara gelirse izleyeceği yöntem toplumla paylaşılmıştır. Ayrıca, CHP'nin yayınladığı seçim beyannamesinin uygulanabilir olmadığı dile getirilmiştir.

Seçim günü artık gelmiştir. Zafer Gazetesi okuyucularına tarihi bir gününün geldiğini hatırlatarak, seçim sürecinin nasıl işleyeceğini okuyucularıyla paylaşmıştır. “*Türk Milleti nihayet beklediği güne erişti. 9 milyon vatandaş rey veriyor. Seçimler bugün saat 17’de biter bitmez, rey tasnifine sandık başlarında başlanılacak. İlk neticelerin gece yarısına doğru belli olacağı tahmin ediliyor. Başkan Celal Bayar seçimleri İstanbul’da takip edecek bu akşam saat 17’ye kadar bütün eğlence yerleri kapalı bulunacak.*”¹⁵³. Seçimlerde milletin geleceğinin belli olacağı tarihi bir günün yaşandığı dile getirilmiştir.

3.6. Demokrat Parti’nin İktidara Gelmesi ve Zafer Gazetesi’nde Yansımaları

Mayıs 1950 genel seçimleri herhangi bir olay olmadan tamamlanmıştır. Ertesi gün Zafer Gazetesi Demokratların zafer yolunda olduğunu müjdeleyen haber yayınlamıştır. DP’nin seçim başarısı, Zafer Gazetesi’nde şöyle yer almıştır. “*D.P. iktidarı aldı. Demokrat Parti dün akşama kadar 357 milletvekili çıkarmış bulunuyordu. Bunun bugün 400’e yaklaşması çok muhtemel*”¹⁵⁴. 1949 yılından beri Demokratların yazılı medyada propaganda ayağını yöneten gazete hedeflediği amacı böylelikle gerçekleştirmiştir. Zafer Gazetesi misyonunun ilk aşaması 1950 seçimleriyle tamamlanmıştır. Diyebiliriz. Haberde kesin olmamakla birlikte en az 357 milletvekilin kazanıldığı, oy sayım işlemlerinin devam ettiği aktarılmıştır.

Zafer Gazetesi Başyazarı Mümtaz Faik Fenik milletvekili seçildikten sonra tutuklu olduğu Sultan Ahmet Cezaevinden çıkarılmıştır. Fenik, gazetede 19 Mayıs 1950 tarihinde halkın demokratları neden tercih ettiğine dair bir yazı da kaleme almıştır. “*Halk niçin DP’yi tercih etti?*” Fenik, yazısında CHP’ye olan itimatsızlıktan oy aldıklarını, bunu inkâr etmenin mümkün olmadığını söylemiştir. Halkın DP’yi tercih etmelerinin nedenini de şöyle izah etmiştir: memleketin gerçek sıkıntılarını bilmesi ve buna çözüm üretecek tek parti olmasından kaynaklandığını dile getirmiştir¹⁵⁵.

¹⁵² Zafer Gazetesi, 09.05.1950, yıl.2, sayı.373, s.1,6.

¹⁵³ Zafer Gazetesi, 14.05.1950, yıl. 2, sayı.378, s.1,6.

¹⁵⁴ Zafer Gazetesi, 16.05.1950, yıl. 2, sayı.380, s.1,4.

¹⁵⁵ Zafer Gazetesi, 19.05.1950, yıl. 2, sayı.383, s.1,4.

3.7. DP İktidarının İlk Yılı: (1950: Zafer Gazetesine Yansımaları)

DP iktidara geldiğinde Zafer Gazetesi'nde artık olumsuz haberler yoktur. Gazete halkı iktidara daha fazla bağlayacak olayları gündeme taşımıştır. Haberler daha pozitif ve müjde şeklinde bireylere aksettirilmiştir.

Haziran ayında farklı günlerde şeker, ekmek ve petrol fiyatlarının düşeceği kok kömürü dağıtımında halkın herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmayacağı, devlet memurlarının halka karşı davranışlarında yaşanılacak kötü durumlara karşı aldığı önlemler gazetede yer almıştır. Ayrıca, DP'nin bir aylık iktidarları süresinde 40 milyon TL tasarruf yaptığı haberlerde göze çarpan önemli bir husus olmuştur.

Zafer Gazetesi'nde haziran ayında en fazla ses getiren olay ezanın tekrar Arapça okunacağı haberi olmuştur. Haberde Arapça ezan önündeki kanuni engellerin kaldırılacağı aktarılmıştır. *“Arapça ezana müsaade ediliyor. Vicdan hürriyeti ve laiklik hakkında Menderesin Başyazarımıza verdiği mühim beyanat dinin, siyasete karılmamak ve dini ibadetler amme nizamına ve umumi adaba aykırı olmamak şartıyla herkesin dini vecibe ve ibadetlerini serbestçe yerine gerdirebilmesi vicdan hürriyeti icabıdır”*¹⁵⁶.

Haziran 1950 yılında Zafer Gazetesi'nde ayrıntısına bakacağımız ilk haber genel af ilan edilmesi hususu olmuştur. DP iktidara geldiğinde bu konu üzerinde hemen çalışma başlatmıştır. Haber Zafer Gazetesi'nde şu başlıkla gündeme getirilmiştir. *“Af kanunu hazırlığı süratle ilerliyor Özyörük'ün başkanlığındaki komisyon gece de çalıştı.”*¹⁵⁷. Af kanunun ivedilikle çıkartılacağı bildirilmiştir. İktidar af kanunun kapsamı hakkında durmaksızın çalışmalarına devam etmektedir. Adalet Bakanı Halil Özyörük'ün başkanlığında kurulan komisyon gece geç saatlere çalışmaktadır. Amacımız TBMM tatile girmeden tasarısının kanunlaştırılmasıdır, şeklinde aktarılmıştır.

Haziran ayında hükümetinin güvenoyu alarak çalışmalara başladığı geniş bir şekilde işlenmiştir. *“Mevcut 282 milletvekilinin ittifakı ile... Hükümet dün itimat reyini aldı müstakillerde programın yapıcı vasfını belirttiler söz alan muhalifler CHP hesabına mazeret*

¹⁵⁶ Zafer Gazetesi, 05.06.1950,yıl. 2, sayı.400, s.1,6.

¹⁵⁷ Zafer Gazetesi, 02.06.1950,yıl. 2, sayı.397, s.1.

sayıp dökmekle iktifa ettiler muhalif milletvekilleri bir bahane bulup salonu terk ederek oya iştirak etmediler.”¹⁵⁸. TBMM’de Hükümet programının sunulması ve güven oylaması nedeniyle Bursa Milletvekili Hulusi Köymen’in başkanlığında toplanmıştır. Görüşmelerde İzmir Milletvekili Halide edip Adıvar da bir konuşma yapmıştır. Adıvar ekonomik konular hakkında genel bir değerlendirme de bulunmuştur. Devletçilik ilkesinin nerelerde uygulanabileceği hakkındaki görüşlerini aktarmıştır. Hükümetin güvenoyu alarak resmen göreve başladığı haberin içeriğinde belirtilmiştir

4 Haziran 1950 Pazar günü Zafer Gazetesi’nde güven oylaması sırasında CHP’li milletvekillerin meclisi terk etmesi eleştirilmiştir. “ *CHP’nin yapmak istediği oyun meclisi terk etmekle işi sabote etmek istediler. CHP meclise tahakküm mü etmek arzusundadır? En son sözü yine milletvekilleri söylemişler ve alınan kararlar üzerinedir ki muhalefete söz verilmemiştir! Yayımlanan tebliğ demagojinin ta kendisidir!*” CHP’nin baskı yaparak iktidarı zor duruma düşürmeyi planladığı öne sürülmüştür. Meclis çalışmalarını sabote ederek bir yere varmanın mümkün olmadığı açıklaması yapılmıştır. Yapılan oylama neticesinde muhalefete söz verilmediği aktarılmıştır, çoğunluğun kararına saygı duyulması gerektiği dile getirilmiştir. Bu kararın alınmasına dayanak olarak meclis içtüzüğü’nün 85. maddesi gösterilmiştir. Ortada kanunsuz bir uygulama söz konusu değildir şeklinde açıklama yapılmıştır. “... *Muhalefetin bu isteği yine reddolunmuş değildir. Yeniden müzakere açılıp açılmaması hakkında risayet divanı yeniden tekrar umumi heyetin reyine başvurmuştur. Umumu heyet sarih bir şekilde müzakere açılmaması fikrini beyan etmiştir bunun üzerinedir ki muhalefete söz verilmemiştir...*”¹⁵⁹.

Haziran ayında sosyal bir yara haline gelen, toplum vicdanını derinden etkileyen ezanın Türkçe okunmasına dair yasanın değiştirilme kararı en fazla gündem meşgul eden konu olmuştur. DP iktidarı ezan ve kamedin tekrar Arapça okunacağı bildirilmiştir. Haberde toplum içinde yeniden vicdan hürriyetinin tesis edilmesi gerektiği, hükümetinde bu husus hakkında harekete geçtiği okuyucuya manşetten verilmiştir. “ *Arapça ezana müsaade ediliyor. Vicdan hürriyeti ve laiklik hakkında Menderesin başyazarımıza verdiği mühim beyanat dinin siyasete karıştırılmamak ve dini ibadetler amme nizamına ve umumu adaba aykırı olmamak şartıyla herkesin dini vecibelerini ve ibadetlerini serbestçe yerine getirebilmesi vicdan hürriyeti icabıdır.*” Müjde şeklinde yansıtılan haberlerle, topluma moral ve motivasyon aşılanmak istenmiştir. Buradaki amaç; iktidara duyulan güveni canlı tutmak olmuştur. DP iktidarı

¹⁵⁸ Zafer Gazetesi, 03.06.1950,yıl. 2, sayı.398, s.1,6.

¹⁵⁹ Zafer Gazetesi, 04.06.1950,yıl. 2, sayı.399, s.1,6.

tarafından ezanın yeniden Arapça okunması için gereken yasal düzenlemelerin yapılacağı ilk ağızdan, Başbakan Adnan Menderes tarafından verilmiştir. “Ezanın din lisanında okunabilmesi hususunda gazetemiz baş muhabiri Mümtaz Faik Fenik’in sorduğu suale karşı Başbakan Adnan Menderes aşağıdaki cevabı vermiştir. – her taassup cemiyet hayatı için zararlı neticeler doğurur. Cemiyet hayatında esaslı değişiklikler yapılabilmesi için evvela taassup zihniyetinin yıkılmasına bağlıdır. Bu hakikatin iyice kavranmış olması neticedir ki, büyük Atatürk birtakım hazırlayıcı inkılâplara başlarken taassup zihniyetiyle mücadele etmek lüzumunu hissetmişti. Ezanın Türkçe okunması mecburiyeti de böyle zaruretin neticesi olarak kabul edilmelidir. Zamanında çok lüzumlu olan bu mecburiyet ve tedbir diğer tedbirlerle birlikte bugünün hür Türkiye’sine zemin hazırlamıştır... Şimdi meselenin laiklik ve vicdan hürriyeti bakımından halline sıra gelmiştir. Dinin siyasete karıştırılmamak ve dini ibadetler amme nizamına ve umumu adaba aykırı olmamak şartile herkesin dini vecibe ve ibadetlerini serbestçe yerine getirebilmesi vicdan hürriyeti icabındandır. Vicdan hürriyeti ve diğer hürriyetler gibi vatandaşın tabi hakkı kabul olunmadıkça laik devlet prensibinin tahakkuk ettirilmesine imkân görülmez. Parti programımızda da vicdan hürriyeti ve laiklik esası bu anlayışıyla tesis edilmiştir. Diğer inkılâplarda olduğu gibi laiklik esasının da muhafazası bugün için ancak prensiplere bağlı kalmakla mümkündür. Hâlbuki umumu adaba ve amme nizamına hiçbir aykırılık göstermeyen ezan meselesinde memnuniyetin devamı laiklik prensibini menfi cihetten zedelemek manasını tazammun eder...”¹⁶⁰.

DP iktidarı toplumsal sorunların çözümüne büyük önem vermiştir. Halkın duyarlılığı bilerek toplum nazarında önemli görülen konularda düzenleme yapmak için her zaman istekli davranmışlardır. Bunlardan biride cumhuriyetin kurucusu Atatürk’ün mezarının yer alacağı anıtkabir inşaatıyla ilgili haberdır. “Cumhurbaşkanı Bayar dün Başbakanla beraber Anıtkabir inşaatını tetkik etti Celal Bayar milleti manevi ıstıraptan kurtarmalıyız. Dedi. Menderes de para ve vakitten tasarruf edileceğini söyledi.” Anıtkabir inşaatın birkaç yıl içinde tamamlanmasının öngörüldüğü, iktidarın da bu konunun takipçisi olacağı haberde yer almıştır. “... Anıt-kabir mühendisleri Cumhurbaşkanına şimdiye kadar yapılan inşaat ve plan gereğince yapılması icap eden kısımlar hakkında izahat vermişler ve inşaatın ancak 1952 senesinde sona erebileceğini söylemişlerdir...”¹⁶¹.

¹⁶⁰ Zafer Gazetesi, 05.06.1950,yıl. 2, sayı.400, s.1,6.

¹⁶¹ Zafer Gazetesi, 07.06.1950,yıl. 2, sayı.402, s.1,6.

Haziran ayında gazeteye yansıyan önemli bir konuda askerlik süresinin 2 yıla indirileceği haberi olmuştur. Haber Milli Savunma Bakan'ı Reşit Şevket İnce'yi ziyaret eden Zafer Gazetesi Muhabirinin verdiği bilgiye dayandırılmıştır. *“Milli Savunma Bakanı'nun dün verdiği beyanat askerlik müddeti kısılacak Savunma Bakanı askerliğin 2 seneye tenzilin kabil olduğunu ifade etti ordu hayatında askerin izzetinefsi bilhassa durulacağı ve icaben tedbirlerin alınacağı anlaşılıyor.”* Zafer Gazetesi Muhabirinin Milli Savunma Bakanı ince'yle yaptığı mülakatın detaylarına yer verilmiştir. Milli Savunma Bakanlığı bütçesinde yapılması planlanan tasarrufların ayrıntıları haberde yer almıştır. Bu kapsamda askerlik süresinde de düzenleme yapılacağı sürenin 2 yıl olarak planlandığı paylaşılmıştır. *“ ... Muhabirimizin suallerine Bakanımızın cevabı şunlardır: Mili Savunma Bakanlığı'nun bütçesinde yapılacak tasarruflar hakkında muhtelif sayialar vardır efkârı umumiye üzerinde bu kabil sayialar hakikate uymadıkları takdirde nahoş tesirler yapabilir. Bu itibarla tenvir edilmek ricasındayız. Tasarruf tedbirleri neler olacaktır. Şimdiye kadar alınmış bir tedbir var mıdır? ... Askerlik müddeti indirilecek midir? ... Fevkalade zaman icabı olarak üç seneye çıkarılmış askerlik müddetinin iki seneye indirilmesi hatta bu müddet içinde bile askere daha başkaca kolaylıklar gösterilmesinin kabil olduğu görülmektedir. Bu hususa ait çalışmalara da başlamak üzereyiz...”¹⁶².*

DP kendisini iktidara taşıyan temel faktörlere yönelik iyileştirme çalışmalarını hayata geçirmiştir. Geçmiş dönemde halkı en fazla zorlayan gündem hayat pahalılığı olmuştur. DP iktidarı, iktisadi hayatı kontrol edebilmek ve toplumun hükümete karşı güveni sağlaştıracak atılımlar yapmaya çalışmıştır. *“Ucuzluk yolunda alınan tedbirler Sümerbank mamulleri yüzde 5-15 nispetinde ucuzlatıldı. Şeker fiyatı da haftaya indiriliyor. İşçi ücretleri indirilmeyecek, ucuzluk rasyonel çalışma ile sağlanacak.”* İşletmeler Bakanı Muhlis Ete Sümerbank Pamuklu Dokuma Fabrikalarında üretilen mallarda indirim gidileceğini söylemiştir. Burada iç piyasaya canlılık getirmek ve pamuklu dokuma ürünlerinin ithalatının azaltılması amaçlanmıştır, şeklinde yorum yapılmıştır. *“... İşletmeler Bakanı Muhlis Ete dün saat 17'de Bakanlık binasında gazetecilere beyanatta bulunmuş ve Sümerbank pamuklu dokuma fabrikası mamullerinin satış fiyatlarında yapılacak tenzilat ve bazı devlet işletmelerinin özel sermayeye devri hakkında şunları söylemiştir: - Bakanlığımıza bağlı Sümerbank'ın pamuklu dokuma mamullerinden olup halen stokta bulunan pamuklularla, aynı fabrika tarafından bu yılın programlarına göre imal edilip satışa çıkarılacak türlü pamuklu*

¹⁶² Zafer Gazetesi, 08.06.1950,yıl. 2, sayı.403, s..1,6.

çeşitlerinin ve 1947 yılında ithal edilmiş bulunan ve bugün cüzi bir kısmı elde kalmış olan İtalya malı basmalarla Japon bezi mallarının satış fiyatlarında piyasalarımızda satışları serbest rekabet çerçevesi içinde canlandırmak ve yabancı memleketlere verilecek siparişlerin çok fazla artmasını mümkün merteye önlemek maksadıyla muhtelif nispetlerde indirimlerin yapılması memleket iktisiyadi bakımından uygun görüşmüştür... ”¹⁶³.

DP Genel Başkanı Celal Bayar’ın Cumhurbaşkanı olması nedeniyle boşalan Genel Başkanlık makamına Başbakan Adnan Menderes getirilmiştir. Haber “ *Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın yerine DP Genel Başkanlığına Adnan Menderes seçildi DP genel idare kurulu dün gece toplandı. Ve seçim gizli oyla yapıldı.*” başlığıyla yer almıştır. DP tüzüğü gereği DP Genel Başkanı Celal Bayar’ın Cumhurbaşkanı seçilmesi nedeniyle 22 Mayıs’tan beri boş olan Genel Başkanlık makamı, Demokrat Parti idare kurulunun parti merkezinde yaptığı toplantıda belirlenmiştir. Yapılan seçim sonrasında DP Genel Başkanlığına Başbakan Adnan Menderes’in seçildiği bildirilmiştir. “*Demokrat Parti Başkanı Celal Bayar Cumhurbaşkanlığına seçilmesi üzerine tüzük mucibince DP Başkanlığından ayrılmış ve bu yüzden Başkanlık 22 Mayıs’tan beri açık kalmıştı. Demokrat Parti Genel İdare Kurulu dün gece saat 22.00 da parti genel merkezinde toplanarak Başkanlık seçimi yapılmıştır. Gizli oyla yapılan seçim sonucunda Başbakan Adnan Menderes aynı zamanda da Demokrat Parti Genel Başkanlığına da intihap olunmuştur... ”¹⁶⁴.*

16 Haziran Cuma günü Haziran ayı boyunca gündemden düşmeyen ezanın Arapça okunmasına dair kanun tasarısının TBMM geçerek kanunlaştığı müjdesi verilmiştir. CHP’nin yasa karşı tavır almadığı iletilmiştir. “*Ezana ait tasarı dün kanunlaştı. Yeni kanuna göre de ezan bugün Arapçada okunabilecek. Son günlerde aleyhte hareket etmesine rağmen CHP milletvekilleri dün ezan tasarısına muhalefet etmediler.*” TBMM Başkanvekili Fuat Hulusi Demirel’in başkanlığında toplanarak ezanın Arapça okunmasına dair tasarı TBMM’de görüşülerek kabul edilmiştir. Başbakan Adnan Menderes toplumu ilgilendiren önemli konu hakkında meclisin gösterdiği hassasiyet karşısında teşekkür konuşması yapmıştır. Kanunla ezan ve kamedin Arapça okunmasının önündeki yasal engel kaldırılmıştır. “*Büyük Millet Meclisi dün Başkanvekillerinden Fuat Hulusi Demirellinin başkanlığında toplanmıştır günün en büyük meselesini gündemde bulunmakla beraber Arapça ezan okunması teşkil ediyordu. Bu itibarla daha celse açılmasına uzan zaman olmasına rağmen dinleyici locaları tamamen*

¹⁶³ Zafer Gazetesi, 09.06.1950,yıl. 2, sayı.404, s.1,6.

¹⁶⁴ Zafer Gazetesi, 10.06.1950,yıl. 2, sayı.405, s.1.

dolmuş mühim bir kısım vatandaşa kâfi derecede yer olmaması yüzünden içeri girememiştii ayrıca her iki parti milletvekilinin hemen hemen hepsinin salonunda yer aldıkları görülyordu... -Muhterem arkadaşlar Arapça ezan hakkında Demokrat Parti meclis grubunca verilen kararın gazeteler ve radyo ile yayınlanması neticesinde kanuni mani kalkmış olduğu telakkisine uğraması bazı vatandaşların Arapça ezan okumaya teşebbüs etmesi gibi hadiselerle karşılaşmamız muhtemel olduğu için bu bapta sevk etmiş olduğumuz layihanın bugün ki ruznameye alınması ve müstacelen müzakere edilmesini tasvibinize arz ediyorum... ”¹⁶⁵.

Verem hastalığı bu dönemde toplum sağlığını tehdit eden önemli bir husus olmuştur. Hükümetin verem hastalığına karşı aldığı tedbirler paylaşılmıştır. “*Veremle savaş hükümet yeni tedbirler alıyor Selimiye kışlası veremli tecrithanesi haline getirilecek.*” Sağlık Bakanlığı salgın haline gelen verem hastalığıyla mücadele etmek için Selimiye Askeri Kışlası boşaltılarak veremle mücadele merkezine dönüştürülecektir. Bu hususla ilgili kurumlar arası görüşmelerin başladığı iletilmiştir. “*... Sağlık Bakanlığı yavaş yavaş yurt da afet alma istidadını gösteren vereme karşı tam bir mücadele açmak kararındadır. Bu cümleden olarak İstanbul’daki Selimiye kışlasının askerden tahliyesi düşünülmektedir. Kışla bir verem tecrithanesi haline getirilecektir, bu hususta askeri ve sivil makamlar arasında temaslara başlanmış bulunmaktadır... ”¹⁶⁶.*

Bu dönemin en önemli olayı Kore Savaşının patlak vermesidir. Yeni bir Dünya Savaşının olmasından endişe duyulduğu dile getirilmiştir. “*Bir üçüncü Dünya harbi mi? Kore’de harp başladı! Bu hadise dünya çapında ehemmiyet arz etmektedir. Güvenlik konseyi dün gece toplandı Amerika’nın Rusya’ya karşı cenubu Kore’ye silah yardımı yapacağı anlaşılıyor.*” Londra 25 radyosu, sabaha karşı iki taraf arasında savaş ilan edildiği haberi pyongyang radyosundan alınan bilgilere dayandırılmıştır. Kuzey Kore kuvvetlerinin Seoul kuzey batısındaki Kaesong’u işgal ettiği ABD’nin de savaşa her an dâhil olabileceği bilgisi verilmiştir. “*... Moskova tarafından desteklenen Şimal Kore kuvvetleri topçu ateşinden sonra harekete geçmişlerdir. Gelen haberler Kuzey Kore kuvvetlerinin Seoul’un 40 km kuzey batısındaki Kaesong’u işgal ettikleri bildirmektedir. Hasonda Cenup Kore ordusunun birinci tümeni karargâhı bulunmaktadır. Gelen haberler hudut bölgesinde evvelce Rus nüfuzu*

¹⁶⁵ Zafer Gazetesi, 17.06.1950,yıl. 2, sayı.412, s.1,6.

¹⁶⁶ Zafer Gazetesi, 18.06.1950,yıl. 2, sayı.413, s.1.

altındaki Kuzey Kore kuvvetleriyle Güney Kore kuvvetleri arasında sık sık çete çarpışmaları olmakla beraber hiç birinin şimdiki kadar büyük olmadığı bildirilmektedir... ”¹⁶⁷.

Temmuz ayından aralık ayının sonuna kadar ekonomik ve ticari hayatın canlandırılmasıyla ilgili müspet haberler düzenli olarak gazetede yer almıştır. Temmuz ayında inşaat demiri fiyatlarında, ağustos ayının ilk haftasında indirimine gidileceği, ihtiyarlık sigortasının yeniden düzenleneceği, askerlik süresinin iki yıla indirilmesi, ticaret esaslarının günün şartlarına göre yeniden düzenleneceği, beyaz ekmeğin tekrar üretileceği konularına yer verilmiştir. Temmuz ayında demokratlar Kore savaşında Birleşmiş Milletler Anayasası dâhilinde verdikleri taahhütleri yerine getireceği de iletmişlerdir.

Haziran ayında patlak veren Kore Savaşı ve etkileri temmuz ayı boyunca da gazetede yer alan konuların başında yer almıştır. 1 Temmuz cumartesi günü Türkiye üyesi olduğu Birleşmiş Milletler Anayasası çerçevesinde üzerine düşecek görevleri yerine getirileceğinin haberi gazetede önemli bir gündem maddesi olmuştur. “ *Birleşmiş Milletler Anayasası hükümleri dâhilinde, Kore’ye karşı Türkiye taahhütlerini yapacak, kararımız Trygve Lie bildirildi Kore’deki hadiseler dün mecliste konuşuldu. Dışişleri Bakanının verdiği izahat Fuad Köprülü Birleşmiş Milletlerle aramızda teatü edilen Kore tecavüzü ile ilgili telgrafların metinleri açıklandı. Hükümetin politikaları tam ittifakla tasvip edildi.*” Kısa süre önce patlak veren Kore Savaşı meclis toplantılarında gündeme getirilen konuların başında yer almıştır. Muhalefet tarafından koyuyla ilgili eleştirilere ve değerlendirmelere Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü’nün TBMM de verdiği cevap gazete yer almıştır. Haberde Köprülü: güney Kore hükümetinin talebi ve dünya barışı için Birleşmiş Milletler genel kurulunun aldığı kararlara Türkiye olarak uyacaklarını dile getirmiştir. “ *...Büyük Millet Meclisi ’nin dünkü toplantısında Kore Savaşı ve güvenlik konseyinin bu hususta vermiş olduğu karar muvacehesinde hükümetimizin durumunu soran Milletvekili Cihan Baban’ın konuşmasından sonra kürsüye gelen Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü şunları söylemiştir. - Muhterem arkadaşlar; Kore’deki malumunuz olan vaziyet dolayısı ile hükümetimizin bu mesele hakkında noktai nazarını belirtmeyi zaten istiyordum. Eğer arkadaşlarımın bu tavrı olmasaydı bu maruzatımı müsaade etmenizi rica edecektim. Sualleriyle buna vesile verdikleri için kendilerine bilhassa teşekkür ederim. Geçen Pazar gününden beri Kore meselesinin aldığı vaziyet tabiyatiyle malumunuzdur, Şimali Kore’deki komünist Kore Cumhuriyeti, Cenubu Kore’ye aralarında*

¹⁶⁷ Zafer Gazetesi, 18.06.1950,yıl. 2, sayı.413, s.1,8.

evvelce ayrılmış olan 38. Arz decerecesiyle tehdit edilmiş olan muntıkaya hücum suretiyle silahlı bir tecavüz yaptı. Hâlbuki o muntıkada Birleşmiş Milletler Kore Komisyonu tetkikle meşguldü ve muvakkat bir hudut tespit edilmişti. Binaenaleyh bu hareket yani bu açık tecavüz Dünya sulhuna karşı bir tehdit teşkil ediyordu. Bunun geçirdiği safhaları yine gazete ve ajanslarla takip etmişinizdir. Bu tecavüz üzerine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi bir taraftan Cenubu Kore Hükümetinin talebi üzerine diğer taraftan Dünya sulhunun muhafazasıyla alakadar devletlerin talepleri üzerine toplandı. Hariciye Vekâletinizin Birleşmiş Milletler Umumi Kâtibi Trygve Lie'den bütün Birleşmiş Milletler Teşkilatına dâhil devletlerine gönderilen şu iki telgrafı aldı. Birincisi 27 tarihi ile lake Surcess'den çekilen telgraftır...¹⁶⁸.

DP muhalefeti zamanında eksik gördüğü alanlarda düzenleme yapmaya devam etmiştir. Bu konulardan biri de ihtiyarlık sigortası kanunu hakkında olmuştur. “İhtiyarlık sigortasına ait kanun tadil edilecek. Çalışma Bakanı dünkü Mecliste izahat vererek şikâyetlerin tetkik edildiğini söyledi. Primlerin kısmen hazineden verilmesine çalışılacak.” İhtiyarlık sigortası kanununda görülen eksikliklerin giderilmesi amacıyla ilgili Bakanlık tarafından çalışma başlatıldığı, halktan gelen talepler ve şikâyetler doğrultusunda kanunda düzenleme yapılacağı dile getirilmiştir. Çalışma Bakanı Hasan Polatkan işçiler lehine önemli değişikliklerin gündemlerin de olduğunu belirtmiştir. “İzmir'in işçi milletvekili Abidin Tek ön'ün ihtiyarlık sigortası hakkındaki sözlü sorusuna Hasan Polatkan dün büyük millet meclisinde cevap vermiş bu münasebetle ihtiyarlık sigortası kanununda işçiler lehine büyük değişikliklere yapılacağını açıklamıştır. Bakan cevabında ezcümle demiştir ki: - kanunun tatbikine başladığı tarihten itibaren geçen zamanın çok kısa olmasına rağmen ihtiyarlık sigortası işçilerimiz arasında hakikaten pek çok şikâyetlere yol açmıştır. Bundan onbeş gün önce yapılan ve beş gün devam eden işçi sigortaları genel kanunun genel kurul toplantısında ileri sürülen dilek ve şikâyetlerin büyük bir kısmında ihtiyarlık sigortasına ait olduğu görülmüştür. Bu şikâyetler bilhassa işçiler tarafından ödenmekte olan %4 primin, nispetine, yaş haddine, ödenen tazminatın miktarına, kanunun tatbikinden önce geçmiş olan hizmetlere ait kıdem tazminatlarının nazara alınmamasına taalluk etmektedir. İhtiyarlık sigortasını yeni baştan ele alarak şikâyetlere mevzu olan hususları ehemmiyetle tetkik ettirmeye başlamış bulunuyoruz...¹⁶⁹.

¹⁶⁸ Zafer Gazetesi, 01.07.1950,yıl. 2, sayı.426, s.1,8.

¹⁶⁹ Zafer Gazetesi, 04.07.1950,yıl,2, sayı.429, s.1,6.

Bingöl'de genel seçimlerde yapılan itirazlar, iktidar ve muhalefet arasında tartışmalara neden olmuştur. Gazete bu tartışmalara Başbakan Adnan Menderes'in verdiği cevabı ön plana çıkarmıştır. Manşetten verilen haber şu başlıkla okuyucuyla buluşmuştur. *“Bingöl seçimlerine itirazlar hakkında Başbakanın muhalefete verdiği susturucu cevap bütün gayretlerimiz hakikatleri olduğu gibi meydana çıkarma gayretleridir. Meseleyi izama hacet yoktur. Muhalefet emniyet adlındadır ve daima öyle kalacaktır.”* Bingöl ilinde ki seçimlerin incelenmesi için kurulması planlanan tahkikat komisyonu tartışmalara neden olmuştur. CHP'nin konuyla ilgili itirazına Başbakan Adnan Menderes'in verdiği cevap gazetede okuyucuya şöyle iletilmiştir. *“... Tahkikat nedir arkadaşlar? Tahkikat hakikati meydana çıkarmak demektir. Şayet orda seçimleri kanun dairesinde yapmışsalar tahkikattan kaçınmak için ne sebep vardır. Hükümetten mi korkuyorlar adaletten mi korkuyorlar Büyük Millet Meclisi'nin tahkikat vasıtalarını kötü kullanacağından mı korkuyorlar adalete hükümete idareye ve demokratik esasların iyi tatbik edileceğine niçin itimat etmek istemiyorlar. Şuradan buradan bir takım deliller getirerek tahkikatı önlemeye çalışıyorlar...”*¹⁷⁰.

DP iktidarı bu ayda idari alanda düzenlemelerde yapmıştır. Yerel seçim kanun tasarısı meclis gündemine getirilmesi ile ilgili haber şöyledir: *“Meclis toplantısı dün sabahın erken saatlerine kadar sürdü. Belediye kanununu tadil eden yasa tasarısı dün kabul edildi, muhtar seçimlerinin her iki senede bir yapılması kararlaştırıldı.”* Belediyeler kanununda yapılacak değişikliklerle ilgili mecliste yapılan görüşmelerin ayrıntıları gazetede yer almıştır. Şehir ve kasabalarda mahalle muhtarları ve ihtiyar heyetleri ile ilgili maddelerde düzenlemeye gidileceği belirtilmiştir. Kanunun 46. Maddesinin değiştirilmesine ilişkin tasarının meclis gündemine getirilmesinin kabul edildiğine de yer verilmiştir. *“Büyük Millet Meclisi dün saat 15'de Başkan Vekillerinden Fuat Hulusi Demirel'in başkanlığında toplanmış, muhtelif mevzuları müzakere edecek akşam saat 20'de içtima ara verip gece saat 22'de tekrar toplanmıştır. Gece toplantısı sabahın erken saatlerine kadar sürmüştür. Oturum açıldığı zaman İçişleri Bakanı, gündemde bulunan belediyeler kanununun bazı maddelerin eklenmesine ve bu kanununun bazı maddelerinin kaldırılmasına idare-i umumiye-i vilayet kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanununun 11. Maddesinin değiştirilmesine şehir ve kasabalarda mahalle muhtarları ve ihtiyar heyetlerinin teşkiline, köy kanununa bazı maddeler eklenmesine ve 46. Maddenin değiştirilmesine dair olan kanun tasarılarının öncelik ile görüşülmesini teklif etmiş bu teklif kabul olunmuştur...”*¹⁷¹.

¹⁷⁰ Zafer Gazetesi, 06.07.1950,yıl,2, sayı.431, s.1,8.

¹⁷¹ Zafer Gazetesi, 08.07.1950,yıl,2, sayı.433, s.1,8.

Temmuz ayında kabine üyelerinin yaptıkları ziyaretlere geniş yer ayrılmıştır. Bunlardan biri de Çalışma ve İşletmeler Bakanlarının Kırıkkale'ye yaptığı ziyaret olmuştur. *“Çalışma ve İşletmeler Bakanları dün Kırıkkale işçileri ile görüşti. Kırıkkalede bir işçi sendikası kuruyor. İşletmeler Bakanı Muhlis Ete ve Çalışma Bakanı Hasan Polatkan beraberinde milletvekilleriyle Kırıkkale silah fabrikasında incelemelerde bulunmuştur.”* İşçiler kendilerine komünist sıfatı yakıştırılmaya çalışılması nedeniyle duydukları rahatsızlığı dile getirmiştir. *“... İşletmeler Bakanı Muhlis Ete ve Çalışma Bakanı Hasan Polatkan beraberlerinde milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Ramiz Eren, Muhlis Bayramoğlu, Abdullah Gediklioğlu, Kazım Taşkent, Fuat Sayhun... Bugün saat 12.00'da Kırıkkale'ye gelmişlerdir. Kırıkkale silah fabrikası işçilerinin dertlerini dinlemek fabrikalardaki çalışmalarını yakından görmek maksadıyla bu sabah 8'de otomobillerle Ankara'dan hareket eden Bakanlar... Öğle yemeğine müteakip her iki Bakan ve milletvekilleri fabrika müdürleriyle temaslarda bulunmuşlar. Ve saat 17'de sinema salonunu dolduran binlerce işçi ve memurların dertlerini dinlemişlerdir. Sinema binasında yapılan toplantıda sıra ile söz alan işçiler işlerinden çıkarıldıklarını CHP zihniyetinin el'an devam ettiğini, kendilerine komünist damgası vurulmak istendiğini söylemişler, fakat komünizmin Türk işçiler arasına giremeyeceğini ifade etmişlerdir...”¹⁷².*

Haziran ayında askerlik süresinin düşürüleceğine dair haberler yer almıştır. Askerlik süresinin kısaldığı müjdesi temmuz ayında verilmiştir. *“Büyük Millet Meclisi müzakereleri, askerlik müddeti iki yıla indirildi.”* 1 Ekim 1950 tarihinde yürürlüğe girecek kanunla, askerlik süresi üç yıldan iki yıla düşürülmüştür. *“Büyük Millet Meclisi dün öğleden evvel ve sonra üç oturum yaparak gündemindeki işleri görüşti. Birinci oturum saat 10.20'de Başkan vekillerinden İstanbul Milletvekili Fuat Hulusi Demirel'in başkanlığında toplandı. Oturum açılınca İstanbul Milletvekili Hüsnü Yırcalı ve iki arkadaşının önergesi okundu... Sıra askerlik kanununun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ve böylece muvazaflik müddetinin kısaltılmasına dair tasarının müzakerelerine gelmişti. Bu tasarının görüşülmesine evvelki gün başlanmış, bir maddesinin değiştirilmesi için kanun komisyonu gönderilmesine karar verilmişti. Müzakereye devam edildi ve madde yeni şekliyle kabul edildi. Tasarı ek maddesi de bu kanununun 1 Ekim 1950 tarihinde yürürlüğe girer şeklinde kabul edildikten sonra oya konulup kanunlaştı.”¹⁷³.*

¹⁷² Zafer Gazetesi, 10.07.1950,yıl,2, sayı.435, s.1,8.

¹⁷³ Zafer Gazetesi, 13.07.1950,yıl,2, sayı.438, s.1,8

Başbakan Adnan Menderes temaslarda bulunmak için sık sık yurt gezisi yapmıştır. Gazete Adnan Menderesin İstanbul'da incelemelerde bulunduğunu manşetten iletmiştir. “*Basın mensupların sorularına karşı Başbakan çeşitli yurt mes’elelerini izah etti. Normal bir idarenin teessüsü için icap eden mevzuat hazırlanmaktadır. Başbakan demokrat bir idarenin kurulması bahsinde muhalefetin elinde bize tevcih edebileceği hiçbir tariz silahı bırakmayacağız dedi.*” Başbakan Adnan Menderes, Başbakan yardımcısı Samet Ağaoğlu, İçişleri Bakanı Ruknettin Nasuhioğlu, İstanbul Belediye Başkanı Fahrettin Kerim Gökay ile İstanbul’u ilgilendiren konular hakkında görüş alışverişi yapıldığı dile getirilmiştir. Başbakan İstanbul’daki gecekondulaşma sıkıntısıyla ilgili çözüm arayışı içerisinde olduklarını bildirmiştir. “... *Bugün İstanbul’un bildiğiniz işler bahis mevzu olmuştur. Bunlar gecekondular işi, şehirlerin su, kışlık kömür ve gıda maddeleri ihtiyacı ve toptan fiyatlarda görülen ucuzlamaların perakende fiyatlara inikâs ettirilmesi mecburidir. Görüyorsunuz ki bütün bunlar İstanbul gibi büyük bir şehrin kendisine mahsus klasik işlerdir. İstanbul’a gelince vali ve belediye başkanı ile temas ederek bu meseleleri görüşmek tabidir. ... Bugüne kadar gecekondular bahsinde mevcut emrivakiler kabul edilecektir. Bundan sonra bu emrivakilerin katıyetle önüne geçme kararındayız. Bugüne kadar mevcut plan ve projeleri yapılarak bir plan dâhilinde şehrin bir parçası haline getirilecektir.*”¹⁷⁴.

Zafer Gazetesi başyazarı DP milletvekili Mümtaz Faik Fenik CHP’yi eleştiren bir yazı kaleme almıştır. “*Muhalefet sabotaj yapmak değildir.*” Fenik yazısında CHP’yi, iktidarın icraatlarını sabote etmekle suçlamıştır. Muhalefeti memleket hayrına çalışmak yerine; idareyi atalete düşürmek, çalışamaz hale getirmek için hareket çalışmaktadır, şeklinde eleştiride bulunmuştur. “*-muhalefet erkânı şimdiye kadar muhtelif vesilelerle verdikleri nutuklarda ve beyanatlarda memleket hayrına olan bütün işler üzerinde Demokrat Parti iktidarına ellerinden gelen yardımlarını bildirmişlerdi, bu yardım doğru telaki ettikleri tasvip, yanlış gördüklerini tenkid, hem de şiddetle tenkid şeklinde olacaktı. Fakat acı ile söyleyeyim ki iki aya yakın bir zaman içinde muhalefetin takındığı tavır hiç de vaat ettikleri gibi tezahür etmedi. ... Evvela idare mekanizmasını atalete sürüklemek herkesi endişede bırakmak için kendi organları vasıtasıyla harekete uymayan haberler neşrettiler ve dediler ki Demokrat Parti bütün idare cinazında değişiklik yapacaktır. Her memuru yerinden oynatacak kısmını nakledecek kısmını tekaude sevk edecek kısmını da işinden atacaktır. Böylelikle idare cihazını sanki bir marunle uyuşturmak istediler. Bu suretle herkes yarın endişesine düşecek, her*

¹⁷⁴ Zafer Gazetesi, 22.07.1950,yıl,2, sayı.447, s.1,7.

memur akıbetinden endişe edecek, dedikoduya başvuracak böylelikle işler yüzüstü kalacaktı! Bundan da güya faydalanan halk partisi olacaktı... ”¹⁷⁵.

Zafer Gazetesi kısa süre önce patlak veren Kore Savaşı nedeniyle Birleşmiş Milletlere verdiği tahaaüt çerçevesinde, Güney Kore’ye asker gönderileceği tam sütun, kalın puntolarla manşetten iletilmiştir. “Kore’ye 4500 asker veriyoruz. Cumhurbaşkanı, Başbakan ve yardımcısı dün İstanbul’dan avdet ettiler. Bakanlar kuruluda derhal toplanarak Kore işini görüştü. Fuad Köprülü Trygve Lie’ye bir telgraf çekti. Telgrafta hükümetin 4500 mevcutlu silahlı bir Türk birliğini Birleşmiş Milletler emrine verileceği bildiri liyor.” Cumhurbaşkanı Celal Bayar başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu Birleşmiş Milletler Teşkilatından gelen talep doğrultusunda Güney Kore’ye asker gönderilmesine dair talebi değerlendirmiştir. Bakanlar Kurulu kararıyla 4500 silahlı Türk askerinin Güney Kore’ye gönderilmesi kararlaştırılmıştır. “... Birleşmiş Milletler paktından doğan taahhütlerine ve Güvenlik Konseyi’nin kararlarına uymağı vecibe bilen Türkiye Cumhuriyeti Kore Hükümet’i, Kore hakkında yardım talebini mütezammın 15 Temmuz 1950 tarihli telgrafınızı bu zihniyet içinde itina ile tetkik etmiştir. Cumhuriyet hükümeti bu tetkik neticesinde meskur kararları Dünyanın şimdiki şartları içinde umumi barış hizmetinde müessir ve fiili şekilde icra mevkine vazetmekteki lüzum ve ehemmiyeti müdrük olarak Kore’de hizmet etmek üzere 4500 mevcutlu silahlı bir Türk savaş birliğini Birleşmiş Milletlerin emrine vermeye karar vermiştir.”¹⁷⁶.

25 Temmuz 1950 tarihinde Türk askerinin güney Kore’ye gönderilmesine yönelik Bakanlar Kurulu kararı Zafer Gazetesinde işlenen konuların başında gelmiştir. Gazete Türkiyecinin uluslararası platformlarda görev almasının faydalarını işlemiştir. “Kore’ye asker vermemizin uyandırdığı akisler karar her yerde çok iyi karşılandı. Yüksek tahsil gençliğinin Başbakana çektiği telgraf – hak yolunda bütün taahhütlerini yerine getirmeyi vazife bilen bir milletin evlatları olmaktan duyduğumuz gurur sonsuzdur.” Hükümetin güney Kore’ye asker göndermesine yönelik kararı yeni bir dünya savaşı felaketine sürüklenmesine mani olmak ve uluslararası barışı korumak adına yapıldığı bildirilmiştir. “Hükümetimizin Güney Kore’ye yapılan Bolşevik taarruzunda Birleşmiş Milletleri filen desteklemeye ve Birleşmiş Milletler emrine 4500 kişilik silahlı kuvvet göndermeğe karar vermesi dün şehrimizde günün başlıca konuşma mevzusu idi. Her sınıf vatandaşın bu kararı tasvip ettiği zaruretinde ve isabetinde müttefik bulunduğu müşahede edilmekte idi. Umumi kanaat şudur: Birleşmiş Milletler

¹⁷⁵ Zafer Gazetesi, 23.07.1950,yıl,2, sayı.448, s.1,4.

¹⁷⁶ Zafer Gazetesi, 26.07.1950,yıl,2, sayı.451, s.1,8.

Anayasası Sanfransisko’da imza ettiği vakit bu ideale samimi olarak inanmış, sulhun ancak bu sayede ve sulh idealine bağlı milletlerin tecavüz karşısında tek cephe halinde hareket etmeleriyle korunabileceğine kanaat getirmiş bulunuyordu...”¹⁷⁷.

Zafer Gazetesi Güney Kore’ye asker gönderilmesi kararında muhalefeti de içine alan bir alarak işlemeye devam etmiştir. “ *Hükümetin tarihi kararı tam ve umumi tasbive mahzar oldu. Muhalefetin baltalama kampanyası geniş ölçüde infial uyandırdı. Birleşmiş Milletlerden cevabı bir telgrafın gelmesine itiraz ediliyor.*” Güney Kore’ye asker gönderme kararını, CHP’ye yakın gazetelerin eleştirilmesi konu edilmiştir. Gazete, CHP’nin muhalif tavrına şu cevabı vermiştir: “ *Umumi kanaat şudur ki eğer tecavüz bugün Kore’de ise yarın başka yerde olacaktır. Bu itibarla Kore’deki tecavüzü önlemeye matuf bir hareket Dünyanın başka tarafında da bu şekilde çıkacak tecavüzleri de önleyecek mahiyettedir. Dolayısıyla Türkiye sınırları da böylece daha mahfuz olacaktır...”¹⁷⁸.*

Zafer Gazetesinde ertesi gün yine Türkiye’nin Kore’ye asker göndermesine dair eleştirilere cevap yer almıştır. “ *Hükümetin verdiği karar harp kararı değildir, Başbakan tenkitlerin yetersizliğini belirten beyanatta bulundu. Muhaliflerimiz bu kararı almamak lazımdı diyemez! Bugün ki hükümetin kararı, onlar tarafından da takip edilen yolun ve girilmiş taahhütlerin en tabii neticesidir.*” Başbakan Adnan Menderes basına verdiği beyanatta, yapılan gayretleri partililik kılıfı içerisinde de yapılmış yorumlar olarak değerlendirmiştir. “ *... Karar münasebetiyle yapılan tenkit ve hücumlar mevzua münhasır kalmamış olduğundan ve yapılan polemikler partililik gayreti ile memleket menfaatlerini rencide edecek hudutlara götürülmüş olduğundan sözlerimin bir az mevzuu aşmış gibi görünmesi müsamaha karşılamanızı rica ederim. Evvela şurasını söyleyeyim ki hükümetimizin almış olduğu karar bir harp kararı değildir, sulhu koruma ve teşebbüs ve karardır...”¹⁷⁹.*

DP ağustos ayında iktisadi hayatı canlandırmak amacıyla düzenlemeye gitmiştir. Yeni ticaret politikalarının eylülde uygulanacağı hatırlatılmıştır. “ *DP programının bir maddesi daha tahakkuk ediyor. Ticaret hayatımız lüzumsuz formaliteden kurtuluyor, Ticaret Bakanı yeni dış ticaret rejimine ait izahat verdi. Yeni rejim 1 Eylülde yürürlüğe girecek.*” Ticaret ve Ekonomi Bakanı Zühtü Velibeşe DTCF konferans salonunda yapılan toplantıda ticari hayatı

¹⁷⁷ Zafer Gazetesi, 27.07.1950,yıl,2, sayı.452, s.1,8.

¹⁷⁸ Zafer Gazetesi, 28.07.1950,yıl,2, sayı.453, s.1,8.

¹⁷⁹ Zafer Gazetesi, 29.07.1950,yıl,2, sayı.454, s.1,8.

yeniden düzenleyecek, adımları basın toplantısında dile getirmiştir. Ticaret ve ekonomi Bakanı ithalat ve ihracat rejiminde düzenlemeye gidileceği, takas sistemine son verileceğini söylemiştir. Yeni ticaret rejiminin 1 Eylül 1950 tarihi itibarıyla yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. *“Dün saat 17.00’da Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi salonunda bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda Ticaret ve Ekonomi Bakanı Zühtü Velibeyse dış ticaret rejimi hakkında gazetecilere izahat vermiştir ve demiştir ki: Bakanlar kurulunca dün müzakere ve kabul edilen yeni dış ticaret rejimi, eski rejimle kıyasla hem bünye hem de usul bakımından esaslı değişiklikleri ihtiva etmektedir. Tediye bakımından yeni rejim hususi takas sistemine tamamen son vererek milletlerarası çalışmalarla muvazi manzara arz etmemektedir. Anlaşmalı memleketlerle anlaşma hükümleri dâhilinde cereyan edecek olan ithal ve ihraç işleri anlaşmamız bulunmayan memleketlerle serbest döviz ve sterlinle yapılabileceği gibi Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından kabul edilecek herhangi bir memleket parasıyla de görülebilecektir. Rejimin tamamen yeni olan bu hükmü ile hususu takas meselesine sarıh bir son verilmektedir.”*¹⁸⁰.

Ağustos ayında Türk- Bulgar ilişkileri kopma noktasına gelmiştir. Bulgaristan’da yaşayan 250 bin Türk’ün tehcirine yönelik girişimler iki ülke arasında siyasi krize neden olmuştur. *“Türk- Bulgar muhaceret mukavelenamesine ait Bulgar notası radyo gazetesi tefsir ediyor. Eğer ortada mukavelenamenin ihlalli bahis mevzuu ise, bundan asıl Bulgar makamları mes’uldür...”* Bulgar makamları tarafından verilen notaya göre Türkiye’nin Sofya büyükelçiliğinin kapatılacaktır. Ayrıca Bulgaristan’da bulunan Türklerin de tehcir edileceği haberi göze çarpmıştır. İki ülke arasında yaşanan bu kriz Bulgar yöneticilerin iç politik malzeme haline getirdiği konuların başında yer almıştır. Burada yaşayan Türkler, Büyük Bulgaristan idealin önündeki tek engel olarak görülmüştür. *“ Dün akşam Radyo Gazetesi’nde Bulgaristan’ın muhaceret mevzuu üzerinde Türkiye’ye verdiği şayi olan notaya ait şu konuşma yapılmıştır. Yabancı memleket ajanlarının ve radyolarının bildirdiğine göre Bulgar Dış İşleri Bakanlığı Sofya’daki maslahatgüzarımıza Bulgaristan’da ki Türk azınlığı hakkında bir nota tevdi etmiştir. Bulgar notasına göre son iki sene zarfında Türkiye’de umumu efkârı yanıltmak ve Bulgaristan’daki Türk azınlığı arasında hoşnutsuzluk yaratmak için bir iftira propagandasına girişilmiştir. Bulgar makamları Bulgaristan’da ki Türk azınlığın büyük bir kısmının Türkiye’ye hicret etmek arzusunu nazarı dikkate almak imiş ve 18 Ekim 1925 tarihli muhaceret mukavelenamesine uygun olarak Türkiye’ye hicret arzusunu izhar etmekte olan*

¹⁸⁰ Zafer Gazetesi, 11.08.1950,yıl,2, sayı.467, s.1,8.

250 bin kadar Türk asıllı Bulgaristan tebaasına vize vermek meselesini kararlaştırmış bulunuyormuş...¹⁸¹.

13 Ağustos Pazar günü yapılan muhtarlık seçimleri, gündemi meşgul eden ikinci haberdır. Muhtarlık seçimleri ileriki tarihlerde yapılacak yerel seçimlerin provası olması bakımından önemli bir gösterge olmuştur. *“Muhtar seçimleri bugün yapılıyor. Adalet Müsteşarı'nın başkanlığındaki seçim bürosu çalışmalarına başladı. Bugün akşama kadar içki satma yasağı da tatbik ediliyor.”* Haberde yürürlükte olan seçim yasakları hatırlatılmıştır. Muhtarlar bu dönemde siyasi partileri temsil etmişlerdir. Bu yüzden, her iki partinin de alacakları oy, yerel seçimler öncesinde partilerin pozisyonlarını belirlemeleri, açısından önemli bir gösterge olmuştur. *“... Seçimler için siyasi partilerin ve müstakillerin afiş ilan beyanname ve söz gibi her çeşit propagandası 10 Ağustos Perşembe akşamı sona ermiştir. Bu müddetten sonra propaganda yapanlar hakkında 5545 sayılı kanunun ceza hükümleri tatbik edilecektir. Diğer taraftan oy verme günü silah taşıyanlar içki satan ve içenler 144'cü maddeye göre ceza göreceklerdir...”¹⁸².* Ertesi gün yayımlanan sayıda yapılan muhtarlık seçimlerinde DP'nin önde olduğu iletilmiştir. *“Muhtar seçiminde DP kazanıyor. Bir iki hadise müstesna seçim sükûnet içinde geçti. Ankarada DP adayları ekseriyetle ileri gidiyorlar, neticeler kısmen belli oldu.”* Seçim tarihinin tatile denk gelmesi nedeniyle katılım oranının beklenilenden daha düşük olduğu dile getirilmiştir. *“... Akşam geç vakit gelen haberlere göre yurdun her tarafında tasnif devam etmektedir tasnif neticelerine göre İzmir, Manisa, Gaziantep, Eskişehir, Bursa Mersin, Aydın'da da Demokrat Parti başta gitmektedir. Buralarda da seçimin kazanılacağı muhakkak nazariyle bakılmaktadır...”¹⁸³.*

18 Ağustos 1950 tarihinde yayımlanan Zafer Gazetesinde Kore Savaşının patlak vermesi nedeniyle silâh altında bulunan askerlerin terhisi durdurulmuştu, savaşın Kore Yarımada'sıyla sınırlı kalacağıın anlaşılması üzerine silâh altında bulunan yedek subayların ay sonunda terhis edileceği bildirilmiştir. *“Yedek subayların terhisi bu ay sonunda yapılacak. Terhislerin durdurulmasına dair verilen emir geri alındı.”* Milli Savunma Bakanlığı'nın gördüğü lüzum üzerine yedek subayların dört aylık hizmet sonunda terhisinin ertelendiği bildirilmişti. Ancak Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut'un basın toplantısında bu karardan geri dönüldüğü bildirilmiştir. *“Milli Savunma Bakanlığı'nın gösterdiği lüzum üzerine, yedek subayların 4*

¹⁸¹ Zafer Gazetesi, 12.08.1950,yıl,2, sayı.468, s.1,8.

¹⁸² Zafer Gazetesi, 13.08.1950,yıl,2, sayı.469, s.1,8.

¹⁸³ Zafer Gazetesi, 14.08.1950,yıl,2, sayı.470, s.1,8.

aylık hizmet sonunda terhisi kararından vazgeçildiğini birkaç gün önce yazmıştık. Verdiğimiz haber Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nuri Yamut'un tertip ettiği basın toplantısında da bahis mevzuu olmuş ve terhisin geri bırakıldığını bizzat başkan da teyit etmişti. Dün aldığımız kati malumata göre vaziyet tamamen değişmiş ve yedek subayların 30 Ağustos zafer bayramına müteakip terhis edilmesi için alakalı askeri birliklerimize terhis emri gönderilmiştir.”¹⁸⁴.

20 Ağustos Pazar günü Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün Amerikan International News servisinde yayımlanan makalesi gazetede işlenmiştir. Köprülü makalesinde Türkiye'nin dış politikasının ana hatlarını anlattığı makalesi yer almıştır. “*F. Köprülü'nün mühim makalesi son hadiselerin ışığı altında dünya sulhu ve Türkiye dış siyaseti*” Köprülü, dünyanın içinde bulunduğu durumun pek iç açıcı olmadığını yazısında dile getirmiştir. Ayrıca Türk dış politikasının realist ve kararlı çizgiler etrafında şekilleneceğini söylemiştir. “... *Dün Anadolu ajansı tarafından neşredilen bu mühim makaleyi aynen sütunlarımıza alıyoruz. Fuad köprülü bu yazın da bugünkü dünyanın içinde bulunduğu vaziyeti büyük bir vukufu ve realist görüşle izah etmekte ve bu vaziyet karşısında Türkiye'nin dış politikasının ana hatlarını anlatmaktadır. Bütün dünya basınında layık olduğu ehemmiyetle büyük bir alaka toplayacak olan bu makale Türkiye dış politikasına hâkim olan yeni azimli ve kararlı politikanın da tam bir ifadesidir...*”¹⁸⁵.

Ağustos ayının başında Bulgaristan'ın Türkiye'ye verdiği notaya karşılık Türk hükümetinin vermeyi planladığı cevap gazetede yer almıştır. “*Bulgaristan'ın tehcir etmek istediği 250 bin Türk cevabı notamız Sofya'ya veriliyor. Mukabil nota hakkında basına bilgi verilecek Bulgar Elçisiyle Dışişleri umumi kâtibimiz arasındaki mülakat Başbakanlıkta dün yapılan toplantı.*” Bulgar Büyükelçisi Çaborof'un Dışişleri Bakanlığına davet edildiği, görüşmelerden sonra Bulgar hükümetine verilecek notaya son şeklinin verileceği belirtilmiştir:“... *Son Bulgar notasından sonra Bulgaristan'ın Ankara Elçisi Çobanof'un evvelki gün Dışişleri Bakanlığı'na müracaatla umumi kâtibimiz Faik Zihni Akdur'a bir mülakat talebinde bulunduğumuzu bildirmiştik. Dün sabah 10'da Dışişlerine geleceği yazılan Çobanof saat 11.30'da Başbakanlık binasına gelmiş umumi kâtibimiz Faik Zihni Akdur'la 25 dakika kadar konuşmuştur... Aldığımız malumata göre umumi kâtip Akdur, Çobanof'un*

¹⁸⁴ Zafer Gazetesi, 18.08.1950,yıl,2, sayı.468, s.1.

¹⁸⁵ Zafer Gazetesi, 20.08.1950,yıl,2, sayı.476, s.1,5.

izahatını dinledikten sonra önümüzdeki günlerde cevap verileceğini söylemiştir...”¹⁸⁶. Ertesi gün bu önemli mesele Zafer Gazetesinde tekrar ele alınmıştır. Ağustos ayının tamamını içine alan bu mesele siyasi iktidar tarafından reddedilmiştir. “ *Bulgar notası reddediliyor Bakanlar Kurulu dün de toplandı Bulgarların iki yüz elli bin türkü tehcir etmesini kabul etmiyoruz.*” Yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında 250 bin Türk’ün tehcir edilmesi meselesi Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü’nün bilgilendiresi ışığında Bulgaristan’a karşı nota verildiği bildirilmiştir. Türkiye olası bir göçe karşı, alınacak tedbirler de Bakanlar kurulunca ele alınmıştır. “*Bakanlar kurulu dün saat 12.’de Başbakan Adnan Menderesin başkanlığında toplanması ve Bulgaristan’a verilecek cevabı notanın metni üzerine konuşmuştur. Toplantıda hazır bulunan Dışişleri Bakanımız Fuad köprülünün bu cevap hakkında etraflı malumat verdiği ve bu notanın gerekçesini izah ettiği tahmin olunmaktadır. Öğrendiklerimize göre oldukça uzun olan cevabı notamızda Bulgar Hükümeti’nin 250 bin Türk’ün üç ayda Türkiye’ye tehcir etmek için yaptığı münacatta ileri sürdüğü mütalaalar birer birer cevaplandırılmakta ve hepsi reddolunmaktadır...*”¹⁸⁷.

Tarihler 30 Ağustos gösterdiğinde Zafer Gazetesi’nin renkli baskısı dikkat çekmektedir. Haberde Türk toplumunun Zafer Bayramı kutlanmıştır. Gazetenin başyazarı Mümtaz Faik Fenik köşesinde 30 Ağustos Zafer Bayramının önemini belirten bir yazı kaleme almıştır. “*30 Ağustosun verdiği ders*” Fenik köşe yazısında büyük zaferin yirmi sekizinci yıl dönümünde bu büyük günü yaşatan kahraman ecdadına teşekkür etmiştir. Bu zafer dünyaya örnek olan, medeniyet tarihini değiştiren bir mücadele olarak göstermiştir. Fenik 30 Ağustos zaferinin mucize olarak görmüştür. Çelik süngülerin iman ve vatan sevgisiyle eritildiği gün olarak tarihe geçtiği dile getirilmiştir. “*Büyük zafer yirmi sekiz yıl evvel bugün kazanılmıştır. Bize bu günü kanları pahasına bağışlayan şehitlerimizin iman dolu hatıraları önünde tazimle eğilelim ve kurşundan süngüden ölümden arta kalan gazilerimizi minnetle analım. 30 Ağustos sade Türk tarihinde değil medeniyet tarihinde de merhaledir; çünkü bu zafer dünyaya örnek bir millet göstermiş Türklere müstakil ve yekpare bir vatan vermiştir. Bugün onun için bu mukaddes yıl dönümünü heyecana kutluyoruz ...*”¹⁸⁸.

Ağustos ayında muhtar seçimleri yapılmıştı. 3 Eylül 1950 Pazar günü de belediye meclisi seçimleri yapılmıştır. “*Vatandaş reyini kullanmayı ihmal etme belediye seçimi bugün*

¹⁸⁶ Zafer Gazetesi, 23.08.1950,yıl,2, sayı.479, s.1,4.

¹⁸⁷ Zafer Gazetesi, 27.08.1950,yıl,2, sayı.481, s.1,3.

¹⁸⁸ Zafer Gazetesi, 30.08.1950,yıl,2, sayı.484, s.1,6.

yapılıyor. Çankaya ilçesiyle merkez ilçesinin listeleri ayrıdır, merkez ilçede oturanlar Çankaya, Çankaya'da oturanlar da merkez adaylarına oy vermeyecek.” Gazetede yer alan haberde seçimde uyulması gereken kurallar hatırlatılmıştır. Umuma açık yerlerde içki satan temin eden veya kullanan kişiler 500 lira para cezasına çarptırılacaktır yasak 24 saat geçeli olacaktır. “Bu sabah saat 8’den itibaren yurdun her yerinde olduğu gibi şehrimizde de belediye seçimleri yapılacak 18 yaşını doldurmuş bütün vatandaşlar reylerini kullanacaklardır. Seçim kanunu mucibince umuma açık yerlerde ispirtolu içki satan ve içenler 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılacaktır...”¹⁸⁹. 5 Eylül Salı günü belediye seçimlerinin kesin olmayan sonuçları manşetten verilmiştir. “Demokrat Partinin büyük zaferi halk partisinin müthiş hezimetine karşı millet DP ye itimadını belirtti Demokrat Parti adayları vilayet merkezlerinin yüzde doksanında kahir bir ekseriyetle seçilmiş buldukları anlaşıldı. Muhalefetin baskı yapıldığına dair iddialarının aslı yoktur.” Pazar günü yapılan belediye meclisi seçim sonuçları DP genel merkezine gelen veriler ışığında değerlendirilmiştir. DP’nin şehirlerin büyük bir kısmında seçimleri kazandığı dile getirilmiştir. Ayrıca Pazar günü yapılan seçimlerde huzuru bozacak, demokrasiye darbe vuracak herhangi bir olumsuzluk yaşanmadığı belirtilmiştir. “Pazar günü yapılan belediye meclislerinin seçimlerinin neticeleri peyderpey Demokrat Parti merkezine gelmekte şimdiye kadar alınan neticeler Demokrat Partinin kahir bir ekseriyetle seçimleri kazandığını göstermektedir. Diğer taraftan seçim zamanında yurdun hiçbir yerinde herhangi bir hadise cereyan ettiğine dair haber gelmemesi de seçimlerin türe millete yakışır bir olgunluk içinde sona erdiğini göstermektedir...”¹⁹⁰.

Eylül ayında Kore’de kuzey bölgesini destekleyen Rusya’nın savaşa müdahalesi haber yapılmıştır. “Kore’de Rusya’nın fiili müdahalesi bir Rus uçağı harbe karıştı ve derhal düşürüldü. Amerikan hükümeti hadiseyi dün Birleşmiş Milletlere haber verdi. Kore cephesinde Kızılların yeni taarruzu” Washington United press haberine göre Birleşmiş Milletler deniz birliklerine saldıran bir Rus uçağının düşürüldüğü bu olayın vahim sonuçlarının olabileceği tahmini yapılmıştır. “... Kore kıyıları açıklarında Birleşmiş Milletler deniz birliklerine hücum eden Sovyet mürettebatı idaresindeki bir Rus uçağının Birleşmiş Milletler av uçakları tarafından düşürüldüğünü Amerika Dışişleri Bakanlığı Birleşmiş Milletlere bildirmiştir. Siyasi çevreler bu hadiseyi Amerikan deniz kuvvetlerine ait bir uçağın

¹⁸⁹ Zafer Gazetesi, 03.09.1950,yıl,2, sayı.488, s.1,5.

¹⁹⁰ Zafer Gazetesi, 05.09.1950,yıl,2, sayı.490, s.1,4.

batlıkta Sovyet avcı uçakları tarafından düşürülmesinden beri Amerikan- Rus münasebetlerinde vuku bulan en vahim hadiselerden biri olarak telaki etmektedirler... ”¹⁹¹.

Eylül ayında hem tarım sektörünü geliştirmek hem de ülkenin kalkınma hamlesini bu sektörden başlatmak amacıyla çeşitli projeler hayata geçirilmiştir. “*Ziraatımızda yeni esaslı bir hamle bölge ziraat araştırma enstitüleri kuruluyor, Tarım Bakanının verdiği izahat.*” Tarım Bakanı Nihat Eğriboz’un Anadolu ajansı muhbirine verdiği beyanatta şu açıklamalarda bulunmuştur. “*- Yapılan yatırımlar ve düzenlemelerle şimdiye kadar gerçek bir temele oturtturulmamış ve zirai esasların temelleri atılamamıştır. Ülke topraklarının değeri şimdiye kadar tam anlamıyla kavranmamıştır. Tarım haritamız yoktur bunların hızlıca halledilmesi gerekmektedir... ... Memleketimizde şimdiye kadar yapılan ziraatçılık esaslı bir temele dayanmazdı. Toprağımızın mahiyeti bilinmiyor ve bütün ziraat memleketlerinde olduğu gibi tarım haritamız yoktur. Sularımızda bizim için meçhul ikisinin mahiyeti bilinmiyor. Ve nihayet istihsalin en büyük elemanı olan köylümüzün psikolojisine vakit bulamıyoruz. İşte dört esası bilmediğimizden birçok masraflara rağmen Avrupalı ziraatçılar ayarında olan arkadaşlarımızda muvaffak olamıyorlardı. Şimdi bu dört mevzu esaslı olarak araştırıp tektik etmek üzere bütün teçhizatı laboratuvarları ve motorlu vasıtaları mücehhez bir bölge ziraat araştırma enstitüleri kuruyoruz... ”¹⁹².*

DP iktidarı, geçmiş iktidar döneminde yapıldığı iddia edilen yolsuzluklar; zaman zaman Zafer Gazetesinde gündeme getirilmiştir. “*Hesap günü gelmiştir. H.P’nin gasp etikleri istirdat edilecek. Maliye Bakanının demeci millet kesesinden yapılan gasıpların, üzerine oturulan Halk Partisi binansın hesapları birer birer soruluyor.*” Maliye Bakanı Halit Ayan’ın açıklamaları çerçevesinde hazırlanmış bir haberdir. CHP döneminde halkevlerine verildiği iddia edilen 50 milyon liranın hesabının sorulacağı, CHP genel merkezinin devlete ait olduğu, yasal sürecin başlatıldığı bildirilmiştir. “*Halk Partisi bu günlerde çok müşkül bir vaziyet içerisinde. Çünkü hükümet, halkevleri için bugüne kadar verilen 50 milyon liranın hesabını sormak için harekete geçmiştir. Ayrıca Halk Partisinin bugün işgali altında bulunan genel merkez binası devlete ait bulunduğundan binanın istirdadı için teşebbüs yaptırmak üzeredir... ”¹⁹³.*

¹⁹¹ Zafer Gazetesi, 06.09.1950,yıl,2, sayı.491, s.1,4.

¹⁹² Zafer Gazetesi, 07.09.1950,yıl,2, sayı.492, s.1,4.

¹⁹³ Zafer Gazetesi, 08.09.1950,yıl,2, sayı.493, s.1,4.

Kore Savaşına dair haberler tartışmalara neden olmuştur. Zafer Gazetesinde yer alan habere göre CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün Rusya'yı destekleyen açıklamaları gazetede yer almıştır. *“Yalman'ın mühim bir makalesi İnönü Moskova'ya ümit verecek dil kullanıyor. İsmet İnönü tövbe etmeli ve hatasını itiraf ve ilan etmek cesaretini göstermelidir.”* Haberde Ahmet Emin Yalman tarafından yazılan makaleye dikkat çekilmiştir. İnönü'nün tavrı İttihat ve Terakki günlerine benzetilmiştir. *“ ... Bir tarafta şeref sokağında memleketi idare eden mesul hükümeti hiçe indiren bir gayri mes'ul komiteni ihtirası tahakkümü, inhisarcılığı: diğer taraftan buna müdahale edeyim her şeyi düzelteyim derken yavaş yavaş ihaneti meşru sayan ecnebi hükümetlere...”*¹⁹⁴. Geçmişte çift taraflı politikaların bedelini acı bir biçimde ödediğimiz örnek göstererek İnönü'nün açıklamaları eleştirilmiştir

ABD tarafından Marshall planı dâhilinde yapılan yardımlar devam etmektedir. Bu kapsamda Sakarya'da hidroelektrik santrali kurulması için ABD icra komitesiyle varılan anlaşma gazetede yer almıştır. *“Marshall icra yardım planı icra komitesiyle yeni anlaşma Sakarya üzerinde 80.000 kilovatluk hidroelektrik enerji santrali ve havai nakil hattının inşası ve finansmanı için anlaşmaya varıldı. Mukavele Devlet Bakanı Karaosmanoğlu ile Russel Dorr arasında dün imza edildi.”* Hükümet ile Marshall planı icra komitesi arasında Sakarya nehrinde hidroelektrik santrali inşası için yapılan finansman anlaşması aktarılmıştır. Haberin detayında anlaşmanın Devlet Bakanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu ve russel dorr tarafından imzalandığı iletilmiştir. *“... Hükümetimizle Marshall Planı icra komitesi arasında Sakarya Nehri üzerinde Sarıyer mevkiinde 8 bin kilovatluk bir hidroelektrik enerji santrali ve bu enerjiyi nakletmek için lüzumlu havai nakil hattının inşası ve finansmanı için anlaşmaya varılmış ve bu anlaşma Devlet Bakanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Marshall planı icra komitesi başkanı Orta Elçi, Russell H. Dorr tarafından dün müştereken imza ve ilan edilmiştir...”*¹⁹⁵.

DP iktidarında çiftçi kesimine yönelik müjdeli haberler verilmiştir. Tarım sektörü, bu dönemde DP iktidarının en fazla eğildiği ekonomik alan olmuştur. Zafer Gazetesinde de çiftçiye yönelik destek haberleri bu nedenle geniş yer bulmuştur. *“Yeni iktidarın kısa bir müddet içinde başardığı işlerden birkaç güzel örnek çiftçiler için müjdeli haberler mahsulün az olduğu yerlerde çiftçinin bankaya borçları tecil edildi. Bu gibi çiftçilere ayrıca yeni krediler sağlanıyor. Ziraat bankası genel müdürü Rifat Dülge'nin zirai krediler hakkında*

¹⁹⁴ Zafer Gazetesi, 11.09.1950,yıl,2, sayı.496, s.1,4.

¹⁹⁵ Zafer Gazetesi, 22.09.1950,yıl,2, sayı.507, s.1,4.

gazetemize çok mühim beyanati.” Kuraklık, verimsizlik ve afet nedeniyle yeteri kadar ürün elde edemeyen çiftçilerin ziraat bankasına olan borçlarının, yeniden yapılandırılacağı bildirilmiştir. Haber gazetenin başyazarı Mümtaz Faik Fenik tarafından kaleme alınmıştır. “- Bugün bu sütunlarda çiftçilere müjdeli bir haber vereceğim için cidden büyük bir sevinç duyuyorum. Bu sene mahsul durumu az olan yerlerdeki çiftçilerin ziraat bankasına olan borçları tecil edilecek, hatta sade tecil edilmekle kalmayacak aynı zamanda kendilerine gelecek sene için yeni kredi imkânları sağlanacaktır...”¹⁹⁶.

Türk Birliği'nin Kore'ye gönderilmesi nedeniyle düzenlenen tören manşetten kalın puntolarla okuyucuya iletilmiştir. “*Birliğimiz Kore yolunda*” haberde Türk savaş birliğinin Ankara'dan tren yoluyla İskenderun limanına oradan da törenle Kore'ye sevki haber yapılmıştır. Kore'ye gidecek Türk Birliği'nin ne zaman ve nerden gideceği üç ay süresince gizli tutulması dikkat çeken bir ayrıntı olmuştur. “*Kore'ye askeri yardım bulunmamız hakkındaki karardan sonra Türk savaş birliğinin Kore'ye harekâtı için bütün hazırlıklar sona ermiş ve kahraman ordumuz bir sabah Ankara garından trenle İskenderun müteveccihen hareket etmişlerdi Kore'ye hareket edecek erlerin hareket gün ve saati o günlerde bir askeri sır olarak basına aksettirilmemiş...*”¹⁹⁷.

Ekim ayında Cumhurbaşkanı Celal Bayar Doğu Anadolu bölgesini ziyaret etmiştir. On gün kadar sürecek bu ziyarete Başbakan Adnan Menderes ve Çalışma Bakanı Hasan Polatkan da eşlik etmiştir. Cumhurbaşkanı Bayar'ın Doğu Anadolu bölgesinde ziyaret ettiği ilk il Erzurum olmuştur. Celal Bayar Bölge gezilerinde yaptığı konuşmalarda ve basına verdiği beyanatlarda, iç ve dış siyasi ve ekonomik gelişmeler hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Cumhurbaşkanı Bayar'ın toplumun moral ve motivasyonu yüksek tutacak pozitif konuşmalar yapması dikkat çekmiştir. “*Cumhurbaşkanı doğuya gidiyor. Bayar'ın Doğu Anadolu'daki seyahati on gün kadar sürecek Başbakan Adnan Menderes ile Çalışma Bakanı Hasan Polatkan Bayar'a refakat edecekler.*” Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Erzurum gezisine çıkmadan önce 1949 yılında Eskişehir'de sel felaketi nedeniyle evlerini kaybeden vatandaşları ziyaret etmiştir. Felaket zamanından bu zamana yapılan çalışmaları yerinde incelemek vatandaşların dertlerini dinlemek amaçlanmıştır. “*Cumhurbaşkanı Celal Bayar evvelce haber verdiğimiz doğu seyahati için bugün Ankara'dan ayrılmaktadır. Cumhurbaşkanı ve bu seyahat de kendisine refakat edecek olan Başbakan Adnan Menderes*

¹⁹⁶ Zafer Gazetesi, 23.09.1950,yıl,2, sayı.508, s.1,4.

¹⁹⁷ Zafer Gazetesi, 29.09.1950,yıl,2, sayı.514, s.1,4.

ile Çalışma Bakanı Hasan Polatkan bu sabah otomobille Eskişehir'e hareket edecektir. Cumhurbaşkanı, Başbakan ile Çalışma Bakanı Eskişehir'de bir gün kalarak selden zarar görenler için yeni yapılan evleri görecekler, işyerlerinde tetkiklerde bulunacaklar geceyi Eskişehir'de geçirdikten sonra yarın sabah uçakla Erzurum'a gideceklerdir... ”¹⁹⁸.

Ekim ayında dönemin en büyük sağlık problemi olan verem hastalığı bu aylarda da iktidarın eğildiği konulardan biri olmuştur. Verem hastalığı salgın halini almıştır, bu nedenle hükümet acil önlem planlarını devreye sokmuştur. “*Verem afetinin feci tahribatı sağlık Bakanı yurt da durumun vahim olduğunu açıklıyor.*” Bu dönemde verem hastalığı ülkemizde, Avrupa ve Amerika kıtasıyla karşılaştırılmayacak kadar feci bir hal almıştır. “*Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Ekrem Hayri Üstündağ verem afetinin korkunç tahribatı hakkında vatandaşlara dün, haber ajansı vasıtasıyla şu açıklamalarda bulunmuştur: ne Avrupa nede Amerika memleketlerinden hiçbirisiyle kıyas kabul etmeyecek şekilde, verem Türkiye'miz de tahribat yapmaktadır. İhraca Salih olmayan istatistiklere nazaran veremden ölenlerin sayısı 40 bindir fakat ve fiyatın bunun üstünde olduğundan endişe edilebilir. Bu miktar kabul olursa bile 40 bin ölüm dünyadaki vefiyatın en yüksek haddini teşkil etmektedir...*”¹⁹⁹.

ABD ile ekonomik işbirliği ve yardımlar kapsamında ABD temsilcisi ülkemizi ziyaret etmiştir. ABD'nin iktisadi işbirliği başkanı Paul Hoffman'ın Türkiye'de yaptığı temaslara manşette yer almıştır. “*İktisadi idare işleri sabık başkanı Mr. Paul Hoffman dün şehrimize geldi. Kıymetli misafiri dün Dışişleri ve Devlet Bakanlarını makamlarında ziyaret etti. Mr. Hoffman diyor ki Amerika Türkiye'nin meseleleriyle alakalandığı gibi hiçbir memleketle meşgul değildir.*” Dönemin ABD Başkanı Truman'ın direktifiyle Avrupa'da mali alanda etkinliğini hissettirmek isteyen Birleşik Devletler temsilcileri Türkiye'yi de bir ziyarettir. “*... Avrupa iktisadi işbirliği eski başkanı MR. Paul Hoffman dün saat 16.15'de Amerikan Hava Kuvvetlerine ait hususi askeri bir uçakla şehrimize gelmiştir. Paul Hoffman'ı, Marshall planı Avrupa özel temsilcisi büyükelçi Milton Katz'ın vekili ve ECA teşkilatının ileri gelen memurlarından MR. C. Tayler, MR. Katz'ın özel temsilcisi Mathaniel T. Barlett Washington ECA Teşkilatı Basın İşleri Müdür Muavini... Gelmiştir...*”²⁰⁰.

¹⁹⁸ Zafer Gazetesi, 01.10.1950,yıl,2, sayı.516, s.1,6.

¹⁹⁹ Zafer Gazetesi, 09.10.1950,yıl,2, sayı.524, s.1,4.

²⁰⁰ Zafer Gazetesi, 12.10.1950,yıl,2, sayı.527, s.1,5.

Ekim ayın DP iktidarını iştişari kongresi toplanmıştır. DP'ye il ve ilçe başkanları aracılığıyla gelen dilek ve şikâyetlerin değerlendirildiği, parti politikasının gözden geçirildiği kongre olması açısından önemlidir. “D.P iştişari kongresi toplandı. İhtiyaç ve arzular bildirildi. D.p Başkanı Adnan Menderes bugün kongrede konuşacak. Partinin genel çalışmaları için bir kuvvet kaynağı olan iştişari kongre büyük bir samimiyet havası içinde devam ediyor.” Altı ayda bir toplanan bu kongreye, her ilden birkaç temsilci katılmaktadır. Toplantının ana gündemi parti içi meseleler ve düzenlemeler olmuştur. Ülke gündemi de yer yer toplantılarda istişare edilmiştir. “Demokrat Parti iştişari kongresi dün saat 14’de Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu’nun başkanlığında Gar gazinosunda üst salonlarında toplanmıştır. Demokrat Parti Başkanı Adnan Menderes iki gündür rahatsız bulunduğu için kongreye gelememiştir... Demokrat Parti’nin her altı ayda bir toplanan bu iştişari kongresine her vilayetten D.P il idare kurulu başkanı, iki delege, Demokrat Partili milletvekilleri, parti müfettişleri iştirak etmektedirler. Toplantı partinin iç meselelerinin konuşulması için tertip edildiğinden kapalı yapılmamakta ve gazeteciler alınmamaktadır.”²⁰¹.

Yakın zamanda da tartışma konusu olan sokağa çıkma yasağıyla birlikte nüfus sayımı yapılması manşet olarak verilmiştir. Dönemin demografik özelliklerinin bilinmesi açısından önemli bir haber niteliği taşımıştır. “Sayım günü bu sabahdan itibaren top atılmaya kadar kimse evden sokağa çıkmayacak, Yirmi iki sorulacak.” nüfus sayımı için sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Yasağın, nüfus sayımının tamamlanmasına kadar geçerli olduğu uyarısı yapılmıştır. “1950 nüfus sayımı bugün yapılacaktır. Bütün yurttaki bu mühim memleket işi için haftalardan beri yapılmakta olan hazırlıklar tamamlanmıştır. Sayımın mümkün olduğu kadar çabuk yapılması için bu işte 150 bin memur çalışacaktır. Yalnız şehrimizde sayımla vazifelendirilen memurların sayısı 4600’dür sayımın devamı müddetince bütün dükkânların kapalı bulunacağından halk ekmek ve seaiire gibi ihtiyaçlarını dünden tedarik etmişlerdir. İzdihama mani olmak için fırınlar ekmek çıkarmışlardır... Sayımın tamamlandığı atılacak olan toplarla bildirilecek ve top atışından sonra herkes sokağa çıkabilecektir...”²⁰². Bir hafta sonra nüfus sayımının sonuçlarıyla ilgili tahmini rakamlar okuyucuyla paylaşılmıştır. “nüfusumuz 21 milyona yaklaştı. Nüfusumuz 5 yılda 2 milyondan fazla arttı. İlk gelen neticelere göre nüfusumuz 20.902.628” II. Dünya savaşı zamanında düşen nüfus artış hızımız bu dönemde artmaya başlamıştır. İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bilgilendirmede kaynak olarak il ve ilçelerden genel müdürlüğe aktarılan veriler ışığında

²⁰¹ Zafer Gazetesi, 21.10.1950,yıl,2, sayı.536, s.1,2.

²⁰² Zafer Gazetesi, 22.10.1950,yıl,2, sayı.537, s.1,5.

hazırladığı bilgisi verilmiştir. 1945 yılı nüfus sayımına göre ülkemizin nüfusu yaklaşık olarak iki milyon artmıştır. “1950 genel nüfus sayımının alınan muvakkat neticelerine göre. Nüfusumuz 20 milyon 902 bin 628 dir. İstatistik Genel Müdürlüğü, bu neticeyi başkanlığa dün aşağıdaki tezkereyle bildirmiştir. 22 Ekim 1950 Pazar günü bütün yurttaki yapılan genel nüfus sayımının il ve ilçelerden telgraflarla alınan muvakkat neticelerine nazaran Türkiye nüfusu 1945 nüfusu ile mukayeseli olarak aşağıda arz edilmiştir... 1950 nüfusu:20.902.628, 1945 nüfusu:18.790.174 bu rakamlar bu akşam ajansa ve radyoya verilmek suretiyle bütün memlekete duyurulacaktır...”²⁰³.

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kutlamalarını Zafer Gazetesi’nde manşetten okuyucuyla paylaşmıştır. Gazete cumhuriyetin kuruluşunun 27. Yıl dönümü nedeniyle bir kutlama mesajı yayınlamıştır. “27 nci yıl millete kutlu olsun. 10 ncu yılda Atatürk ’ün Millet ’e hitabesi.” Zafer Gazetesi cumhuriyetin 10’cu yılında Atatürk’ün yaptığı konuşmayı yayınlamıştır. Bu haber, Türk milletinin birlik ve beraberliği sağlamlaştırma adına yapılmıştır. “- Türk milleti! Kurtuluş savaşına başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Bu anda büyük Türk Milletinin bir ferdi olarak bu kutluluğa kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık; bu işlerin en büyüğü temeli Türk kahramanlığı ve Türk kültürü olan Türk cumhuriyetidir. Buradaki muvaffakiyeti Türk Milletinin ve onun bu değerli ordusunun bir ve beraber olarak azimkârane yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz! Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz...”²⁰⁴.

İktidar ile muhalefet arasında zaman zaman tartışmalar yaşanmıştır. Gerçeği yansıtmayan haberler her iki iktidar döneminde de ortaya atılmıştır. Bunlardan biride Başbakan Adnan Menderes’in ortalarda gözükmemesi gerekçe gösterilerek, hükümetin istifa edeceğine dair haberleridir. Bu söylentilere cevap olarak Zafer Gazetesi bir haber yayınlamıştır. “ Hükümetin istifa edeceği şayiaları resmen yalanlandı. Başbakan yardımcısı S. Ağaoğlu kasti ve çirkin şayialara cevap verdi. Ağaoğlu gazetecilere Başbakan A. Menderes istirahat halinde olmakla beraber devlet işlerini tedvire devam etmektedir. Dedi.” Başbakan Adnan Menderes’in rahatsızlığı bahane edilerek hükümetin istifa edeceğine yönelik söylentilerin asılsız olduğu dile getirmiştir. “Demokrat Parti iktidara geldiği günden bugüne kadar muhalefet çevrelerinin yalan ve yanlış haberlerle efkârı bulandırma gayreti arasız

²⁰³ Zafer Gazetesi, 28.10.1950,yıl,2, sayı.543, s.1,5.

²⁰⁴ Zafer Gazetesi, 29.10.1950,yıl,2, sayı.544, s.1,2.

olarak devam etmektedir. Muhtelif vesilelerle aslı olmayan haberler yayılarak memleket de huzuru bozmak hükümete karşı vatandaşın emniyet ve itimadını sarsmak gayeleriyle yapılan bu propagandalarla bu seferde Başbakan Adnan Menderesin rahatsızlığı ele alınmış ve evvela Başbakanın hasta olmadığı istifa etmek üzere olduğu yayılmıştı bu kasti şayialar tamamen ...²⁰⁵.

Kasım ayında iktidar ile muhalefet arasındaki siyasi tartışmalar alevlenmiştir. Ayrıca bu dönemde Kore Savaşı, gündemin önemli bir kısmını kaplamıştır. Verem ve sıtma hastalığıyla mücadele, DP'nin kurucularından Refik Koraltan'ın Meclis Başkanı olarak seçilmesi de Zafer Gazetesi'nde manşetleri süslemiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Meclis açılışında iç ve dış siyasi gündemi değerlendirmesi de gazetede önemli başlıklar arasına girmiştir.

Kasım ayında Refik Koraltan'ın Meclis Başkanlığına adaylığıyla ilgili haberler de gazetede sıkça yer almıştır. “ D.P. Meclis Grubu dün toplandı. Meclis Başkanlığı adayı: Koraltan. Başkanvekili aday seçimi de dün yapıldı. Sıtkı Yırçalı, Hulusi Köymen, Fikri Apaydın namzetliğe seçildiler. Meclis bugün Cumhurbaşkanı'nun nutkuyla açılıyor.” DP meclis grubu toplantısında yapılan oylama sonucu TBMM Başkanlığı adaylığına Refik Koraltan gösterilmiştir, Başbakan Adnan Menderes hasta olduğu için DP meclis grubu toplantısında yer almamıştır. “Ankara artık siyasi faaliyet günlerine girmiş bulunuyor. Şimdiye kadar seçim dairelerinde bulunan milletvekillerinden hemen hepsi şehrimize gelmişlerdir. Dün Demokrat Parti meclis grubu öğleden sonra saat 15'te Abidin Putoğlu'nun başkanlığında toplanmış ve Meclis Başkanlığı ve Risayet Divanı için aday seçimi yapmıştı... Meclis parti grubu başkanlığı için yapılan seçimler Perşembe günkü grup toplantısına bırakılmıştır. Meclis başkanlığı adaylığına gizli oyla yapılan seçimde ittifakla İçel Milletvekili Refik Koraltan aday gösterilmiştir...”²⁰⁶. Ertesi gün TBMM Bakanlığı'na Refik Koraltan'ın seçildiği haberi ilk sayfada yer bulmuştur. “Koraltan Meclis Başkanı oldu. Dünkü toplantıda Bayar'ın Kore'ye dair sözlerini muhalefetin alkışlamaması fena tesir yarattı. Refik Koraltan'ın Başkan seçilmesini müteakip güzel bir hitabe iradetti.” Refik Koraltan TBMM'de yapılan seçimde geçerli oyların 309'unu alarak ikinci kez Meclis Başkanlığı'na seçilmiştir. Yeniden TBMM Başkanı seçilen Koraltan Meclis'de teşekkür konuşmasını da yapmıştır. “... Koraltan 309 oyla yeniden Meclis Başkanı seçildi. Yapılan tasnif sonucunda oya katılan 340 üyeden 309'unun oyu ile İçel milletvekili Refik Koraltan'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na

²⁰⁵ Zafer Gazetesi, 31.10.1950,yıl,2, sayı.546, s.1,5.

²⁰⁶ Zafer Gazetesi, 01.11.1950,yıl,2, sayı.547, s.1,2.

getirildiği anlaşılmıştır. Bir oy sahibi çekimser kalmıştır... - Aziz ve muhterem kardeşlerim Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin dokuzuncu dönem yılı birinci oturumunda yapılan seçimde beni Meclis Başkanlığı'na seçmek suretiyle ihzar buyrulan sevgi ve itimattan dolayı şükran ve saygılarımı arz ederim..."²⁰⁷. Aynı gün TBMM açılışında konuşan Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın TBMM de yaptığı nutuk Zafer Gazetesinde manşetten verilmiştir. "Büyük Millet Meclisi dün açıldı. Cumhurbaşkanın mühim nutku iç meselelerimizin izahı Cumhurbaşkanımız iç emniyetten bahsetti. Devlet hukukuna riayet etmeyenler için kanun hükümlerini yerine getirmek müşkül değildir. Vatandaşlarla münasebetlerde karşılıklı hürmete dayanan yeni bir anlayışın hâkimiyetini istiyoruz" Bayar konuşmasında meclisin hür iradesine atıfta bulunarak, demokrasinin memlekete huzur ve sükûnet getirdiğini dile getirmiştir. Yurdun her tarafında insan haklarını temel alarak iktisadi kalkınmayı amaç edindiklerini, bu temel amaçla iktisadi sosyal ve hukuki düzenlemeleri yapacaklarını dile getirmiştir. Bayar konuşmasını sağlık ve sosyal yardım, milli eğitim, tarım, ticaret ve ekonomi, bayındırlık, tekel, ulaştırma, maliye, çalışma ve milli savunma vb. gibi başlıklara ayırarak detaylandırmıştır. Cumhurbaşkanı Bayar ayrıca dış siyaseti ilgilendiren ve gündemde olan konu başlıklarını da değinmiştir. "... Birleşmiş Milletlere bağlılığını her vesile ile gösteren ve vaki tecavüze karşı bu teşkilatın zamanında harekete geçmesini memnuniyetle gören, Türkiye güvenlik konseyinin davetine uyarak Kore'ye bir askeri birlik göndermek suretiyle kendine düşen vecibeyi zamanında yerine getirmiştir... Kezalik sulh davasına candan bağlı olan memleketimiz halen tecavüze karşı en müessir emniyet teşkilatı addettiği ve günden güne daha sağlam esaslara istinat ettirilmesine gayret ettiğini memnunlukla gördüğü Atlantik paktının inkişafını büyük bir alaka ile takip etmekte ve bu emniyet sisteminin takviyesi için akit devletlerle işbirliğine amade bulunmaktadır..."²⁰⁸.

Muhalefet, Başbakan Adnan Menderes'in ortalarda görünmemesini, hükümetin istifa edeceği şeklinde yorumlamıştır. Bu söylentilere karşılık olarak iktidar kanadından cevap gecikmeden verilmiştir. Başbakan yardımcısı Samed Ağaoğlu Zafer Gazetesinde muhalefete şu cevabı vermiştir. "Muhalefetin bugünkü çehresi Başbakan Yardımcısı Samed Ağaoğlu'nun Zafer'e beyanatı – bugünkü durum, muhalefetin tahakküm ihtirasıyla hasta insanların... Göstermeye kâfidir. Ağaoğlu: mecliste onların gölgeleri bile yoktur. Şimdiye kadar hükümetten tek sual sormaya cesaret edememişlerdir. Dedi." Haberde muhalefetin iktidara karşı takındığı tavır eleştirilmiştir. Muhalefetin üslubunu da eleştiren Ağaoğlu muhalefeti

²⁰⁷ Zafer Gazetesi, 02.11.1950,yıl,2, sayı.548, s.1,5.

²⁰⁸ Zafer Gazetesi, 02.11.1950,yıl,2, sayı.548, s.1,8.

yoldan çıkmış olarak nitelemiştir. “... Muhalefet bu son haftalar içinde ihzar ettiği ruh ve zihniyet haleti bilhassa dikkate şayandır. Artık tenkid sahasının dışında... Demokrat Parti'nin muhalefette bulunduğu zaman itihaz ettiği hakaret haddi ile muhalefetin ve CHP nin tuttuğu yolu mukayese etmek, muhalefet gibi hayırlı lüzumlu bir müessesenin yalnız ikbal ve tahakküm ihtirasıyla hasta insanların... Göstermeye kâfidir.”²⁰⁹.

Kore savaşı yine gündemin büyük bir kısmını kaplamaktadır. Zafer Gazetesi'nde yer alan habere göre; kahraman ordumuz bizzat düşman kuvvetleriyle sıcak temasta bulunmuştur. “General Mac Arthur'un bir raporuna göre Kore birliğimiz savaşa katıldı. Kahramanlarımız 8. Amerikan ordusu ile birlikte savaşıyor. Milli savunma Bakanlığının tebliği” haber Amerikan radyosunda verilen bilgiye dayandırılmıştır. Ekim 1950 tarihinde Kore'ye intikal eden Türk silahlı birliğin savaşa dâhil olduğu bildirilmiştir. “... Birleşmiş Milletler Başkomutanı General Douglas Mac Arthur karargâhından gelen bir haber neşretmiştir. Bu habere göre General Mac Arthur lako Success'deki Birleşmiş Milletler Genel Merkezine yolladığı raporda 7 Ekim 1950 tarihinde Kore'ye varmış olan Türk savaş birliğinin 8. Amerikan ordusu ile birlikte muharebelere iştirake başladığını bildirmektedir...”²¹⁰.

Tarihler 10 Kasım 1950'yi gösterdiğinde Cumhuriyetin Kurucusu Atatürk'ün ölüm yıldönümü nedeniyle gazete renkli baskı yerine matem ve yası temsil eden siyah beyaz şekilde çıkarılması dikkat çekmiştir. Gazete, 10 Kasım dolayısıyla yapılacak anma programı hakkında da bilgi vermiştir. “En büyük yas günümüz bugün yapılacak anma töreni tören 9.05'de bir ihtiram vakfesiyle başlayacak” Anıtkabirin bu dönemde inşaatı devam etmektedir, bu nedenle Atatürk'ü anma törenleri Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi konferans salonunda yapılacağı ayrıntısı yer almıştır. Atatürk'ün ölüm yıl dönümü nedeniyle Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın mesajı da haberde yer almıştır. “Bayar'ın mesajı – Atatürk'ün 12 senelik hicranı her gün artan hürmet duygularımızla beraber kalbimizde yaşamaktadır. Emanetlerini mukaddes vesika halinde muhafaza etmeği vazife biliyoruz.” “...- birkaç defa tekrarladım sevgili Atatürk için benden hatıra istenildiği zaman adeta müfekkiremin durduğunu hisseder, bu azametli varlık karşısında ne söylemek lazım geleceğini tayin etmekte büyük müşkülata uğrarım. Düşünürüm: ... Bu emsalsiz diplomatın siyasi kaide haline gelen vecizlerinden (milli misak) andından mı bahsedeyim...”²¹¹.

²⁰⁹ Zafer Gazetesi, 05.11.1950,yıl,2, sayı.551, s.1,4.

²¹⁰ Zafer Gazetesi, 08.11.1950,yıl,2, sayı.554, s.1,5.

²¹¹ Zafer Gazetesi, 10.11.1950,yıl,2, sayı.556, s.1,4.

Demokrat Parti iktidarı bu dönemde bulaşıcı hastalıklarla baş etmek için önlemler almıştır. Verem hastalığıyla mücadelede Avrupa'nın gerisinde kaldığını da itiraf eden hükümet, bulaşıcı hastalıkları önlemeye yönelik projeler hayata geçirmiştir. “*Cumhurbaşkanı sıtma ile savaş kongresinde kongre hem çeltik ziraatımızı korumak hem de sıtma ile savaş temin için tedbirler alıyor.*” Hükümet, sıtmayla mücadelede etmek için çalışmalar yapmıştır. Alınan kararlarla ülkede çeltik yetiştirilen bölgeler belirlenmiştir. Bu bölgelerde sıtma ile mücadele için yatırım yapılması kararlaştırılmıştır. “*Cumhurbaşkanı Celal Bayar dün Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gelerek sıtma ile savaş kongresi müzakerelerini yakından takip etmiştir. Cumhurbaşkanımız Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Doktor Hayri Ekrem Üstündağ'ı ve Tarım Bakanı Nihat İğriboz tarafından karşılanmış, doğru kongrenin yapıldığı salona gitmiş ve kongre üyelerinin çeltik mevzuu etrafında yaptıkları çok dikkate değer konuşmaları dinlemiştir. Hatipler pirinç ziraatı ile sıtma savaşını birlikte yürütmek için yapılan çalışmaları anlatmıştır...*”²¹².

Kore savaşında görev alan askerlerimizden üçü şehit olmuştur. Milli Savunma Bakanlığı tarafından verilen bilgiye göre astsubay Sedat Baran, er Mehmet Aftan, er Ali Keskin şehit olmuştur. “*Kore'de şehit düşen erlerimiz ailelerine maaş Sedat baranın ailesine 450 lira maaş bağlanıyor.*” “*Kore'de Birleşmiş Milletler saflarında çarpışmakta olan Türk kuvvetlerinde bir başgedikli iki erimizin şehit düştüğünü milli savunma Bakanlığının resmi tebliğine atfen bildirmiştik...*”²¹³. Kore savaşında Türk kuvvetlerinin başarıları da gazetede sürekli gündem olmuştur. “*Kore'de günün tek zaferini tugayımız kazandı. Türk tugayı süngü hücumu ile kızıl Çin çemberini parçaladı. Dün tam mevcudu ile savaşa giren birliğimiz kızıl Çinliler tarafından çevrildi, Amerikan karargâhı ümit kesmişken süngü ile muhasarayı yarararak kurtuldu, 200 Çinli öldürüldü, 200 esir aldı.*” Kore Savaşından gelen haberler yabancı haber ajanslarından alınan bilgilere dayandırılmıştır. Bu haberde France Presse Ajansına dayandırılmıştır. Haberinde Türk kuvvetlerinin, ilk defa cephede göğüs göğse savaştığı bildirilmiştir. “*...Bütün kuzey- batı cephesini çökerterek Birleşmiş Milletler kuvvetlerini 15 kilometreden fazla geri çekilmeye icbar eden komünist hücumunu durdurmaya çalışmak üzere cepheye takviye olarak gönderilen Türk tugayı bugün düşmanla cephede ilk defa göğüs göğse savaşmıştır. Kuniri önünde mevzi olan Türk tugayı bu şehirle Takşan arasında düşman kuvvetleri tarafından derhal tamamıyla sarılmıştır. Amerikan kumandanlığı*

²¹² Zafer Gazetesi, 18.11.1950,yıl,2, sayı.564, s.1,4.

²¹³ Zafer Gazetesi, 23.11.1950,yıl,2, sayı.569, s.1,5.

Türk askerlerinin akıbeti hakkında derin bir endişeye düştüğü sırada Türk Mehmetçikleri süngü takarak hücumla kalkmış ve düşman hatlarını yarararak selamete ulaşmıştır. Bu süngü hücumu esnasında Türk askerleri 200 Çinliyi öldürmüş ve bu muvaffakiyetli hareket sonunda 200 de esir almışlardır... ”²¹⁴.

Veremle mücadele için çeşitli projeler hayata geçirilmeye başlamıştır. Bunlardan biride verem aşısı istasyonudur. Açılış Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de bu dönemde verem hastalığı nedeniyle yaşanan ölümleri önlemek için hükümet somut adımlar atmıştır. *“Verem aşısı yeni istasyonu açıldı. Sağlık Bakanı’nın yaptığı konuşmadan sonra Celal Bayar kordelayı kesti.” “hıfzıssıhha enstitüsüne bağlı bulunan yeni B:C:G aşısı istasyonu dün saat 15’te Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından açılmıştır... ”²¹⁵.*

DP İktidarı, halkın hoşnut olmadığı alanlarda düzenlemeye gitmiştir. Bu düzenlemeler incelemekte olduğumuz Aralık 1950 yılına kadar artarak devam etmiştir. Aralık 1950 tarihinde gündemin ilk sırasını yine Kore Savaşıyla ilgili gelişmeler almıştır. Bu konu nedeniyle iktidar ile muhalefet arasında sert tartışmalar yaşanmıştır, tartışmalar aralık ayında daha da şiddetlenmiştir. Hükümet Turizmi sektörünü canlandırmak için 1951 yılı bütçe görüşmeleri öncesinde çeşitli çalışmalar yapmıştır. Atatürk’ün vasiyetinin TBMM’de okunması da önemli konuların başında gelmiştir. Bulgaristan’la yaşanan diplomasi krizi, göçmen problemini daha da derinleşmiştir. Hükümet Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan Türk vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı çalışmalar Zafer Gazetesi tarafından ön plana çıkartılan haber başlıkları olmuştur.

Kore Savaşı nedeniyle TBMM’de yaşanan tartışmalara Zafer Gazetesinde geniş yer ayrılmıştır. *“ Mecliste dünkü gürültülü celse Cumhuriyet Halk Partisi dünkü toplantıda Kore birliğimize tahsisat verilmesi hakkındaki kanun tasarısının aleyhinde bulundu ve meskur tasarının kabulüne de taraftar olmadığını resmen ilan etti.”* TBMM’de muhalefet ve iktidar Kore’ye gönderilen Türk birliği dolayısıyla karşı karşıya gelmiştir. Yaşanan sert tartışma iki parti arasında gerilime neden olmuştur. Muhalefetin verdiği gensoru TBMM’deki tartışmaların daha da şiddetli olmasına neden olmuştur. *“... Büyük Millet Meclisinin dünkü celsesi, unutulmadık gelişmelerle dokuzuncu dönemin en hareketli müzakerelerine sahne*

²¹⁴ Zafer Gazetesi, 29.11.1950,yıl,2, sayı.575, s.1.

²¹⁵ Zafer Gazetesi, 30.11.1950,yıl,2, sayı.576, s.1,4.

olmuş. Kore'ye, Birleşmiş Milletler emrine verilen tugay mensuplarına ödenecek, aylık ve tazminatla, birlik masraflarına dair kanun tasarısı Millet Partili bir milletvekili tarafından verilen ve görüşülmesi kabul edilen gensoru mevzunun CHP muhalefeti tarafından ortaya atılmasına yol açmıştır. Müzakerenin umumi seyrinden CHP'nin malum olan gündemin, işaret edilen maddesi için hazırlandığı ve Kore mevzuundaki itirazlarını bu vesileden faydalanarak tekrarlamağa karar vermiş olduğu gensoru için önümüzdeki pazartesi gününe kadar hazırlanacağını açıklamış, bulunan hükümeti hazırsız yakalamak gayesiyle harekete geçtiği derhal anlaşılmıştır...²¹⁶. Kore'ye asker göndermesi nedeniyle Millet Partisi Milletvekili Osman Bölükbaşı ve Mardin Bağımsız Milletvekili Kemal Türkoğlu tarafından verilen gensoru Zafer Gazetesi tarafından derinlemesine incelenmiştir. TBMM'de yapılan gensoru oylaması reddedilmiştir. “ İstizah takririnin müzakeresi gece yarısına kadar sürdü, hükümete itimad beyan edildi. Başbakanla Köprülü'nün etraflı izahları istizahçıların tezleri delillerle çürütüldü. B.M.M 8,5 saat süren müzakerelerden sonra 311 oyla hükümete güvenini ifade etti.” Hükümete verilen gensoru nedeniyle TBMM'de yapılan görüşmede Başbakan Adnan Menderes ve Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, hükümete yöneltilen eleştirilere cevap vermiştir. Menderes ve Köprülü Kore'ye gönderilen Türk tugayının neden orda olduğuna dair geniş çaplı açıklamalarda bulunmuştur. “... -Bu mevzuda kendilerine verilecek cevabım şudur. Memleketimiz cumhuriyet hükümetimiz bugüne kadar tuttuğu yolda devamla milli emniyet ve bekasının temininde Birleşmiş Milletler Teşkilatına dâhil olmakta ve Birleşmiş Milletler Anayasasının tatbik yerini bulmasında bulunmuştur. İzahlarına devam eden Başbakan Adnan Menderes, Bölükbaşı tarafından ileri sürülen hukuki mütalaaların asla varid sayılmayacağını, ezcümle, Birleşmiş Milletler Teşkilatının böyle bir karar almağa salahiyeti olmadığı iddiasının, Sovyet tezi ile aynı mahiyette bulunduğunu söylemiş ve teklif karşısında kalan hükümetin önce bu hususu tezekkür ettiğini ve malum karara vardığını ifade ederek demiştir ki...²¹⁷.

İktidarla, CHP arasındaki siyasi hava bu ayda da oldukça gergin geçmiştir. CHP'nin mal varlıklarıyla ilgili hükümetin tavrı, iki parti arasındaki tartışmaları daha da alevlendirmiştir. Birinci Büyük Millet Meclisli tapusunun hazineye devredilmesi nedeniyle iki parti arasında ki ipler kopma noktasına gelmiştir.²¹⁸ Bu tartışmalar yaşanırken CHP'nin ve cumhuriyetin kurucusu Atatürk'ün vasiyetinin açılması aynı döneme denk gelmiştir, bu durum ilginç bir

²¹⁶ Zafer Gazetesi, 07.12.1950,yıl,2, sayı.583, s.1,5.

²¹⁷ Zafer Gazetesi, 12.12.1950,yıl,2, sayı.588, s.1,4.

²¹⁸ Zafer Gazetesi, 16.12.1950,yıl,2, sayı.592, s.1,6.

ayrıntı olarak tarihe geçmiştir. TBMM de açılan Atatürk vasiyetinden bir kısım gazetede yer almıştır. “*Mecliste Atatürk’ün vasiyeti açıklandı. S. Tekelioğlu C.H.P’ye kalan malların bedeli ile Ata’ya türbe inşası istedi.*” TBMM Kayseri Milletvekili Fikri Apaydın’ın başkanlığında yapılan toplantıda Adalet Bakanı Atatürk’ün vasiyetini okudu. “- *Dolmabahçe 5 Eylül 1938 malik olduğum bütün nutuk ve hisse senetleri ile Çankaya’daki menkul ve gayrimenkul emvalimi Cumhuriyet Halk Partisi atideki şarhlarla terk ve vasiyet ediyorum. 1- nutuk ve hisse senetleri şimdiki gibi iş bankası tarafından nemalandırılacaktır. 2- her seneki nemadan bana nispetleri şerefi mahfuz kaldıkça yaşadıkları müddetçe Makbule’ye ayda 1000 Afete 800 Sabiha Gökçen’e 600 Ülkü’ye 200 lira Rukiye ve Nebile’ye 100’er lira verilecektir. 3- Sabiha’ya ayrıca bir ev alınabilecek ayrıca para verilecektir. 4- Makbule yaşadığı müddetçe Çankaya’da oturduğu evde emrinde kalacaktır. 4- İsmet İnönü’nün çocuklarına yüksek tahsillerini ikmal için muhtaç olacakları yardım yapılacaktır...*”²¹⁹.

Aralık ayında TBMM’de 1951 yılı bütçe görüşmeleri de başlamıştır. Ay boyunca Zafer Gazetesi bu konuyu bütün ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Gazete bütçenin komisyon görüşmelerinden, mecliste müzakere edilmesine kadar geçen sürede konuyu sık sık gündeme getirmiştir. Maliye Bakanı Hasan Polatkan Başkanlığında 1951 yılı bütçesi hazırlanmıştır. “*bütçe komisyonu toplandı. Bütçe müzakerelerine bugün başlanıyor. Maliye Bakanı Hasan Polatkan yeni yıl bütçesi üzerinde komisyonu tenvir edici izahat verecek.*” Maliye Bakanı Hasan Polatkan’ın 1951 yılı bütçesi hakkında genel bir değerlendirme yaptığı bildirilmiştir. “*... Komisyonunda ilk sözü olan Eskişehir milletvekili Maliye Bakanı Hasan Polatkan bütçenin ana hatları hakkında komisyonu tenvir edecek ve bütçenin hazırlanışında hâkim olan ruh ile prensipleri üzerinde bilgi verecektir... Maliye Bakanının bugün ki izahatında bu hususu hakkında hükümet görüşünü de açıklaması beklenmektedir. Ayrıca Bakanlıklar bütçelerinde yapılmış bulunan tasarruflar ile önümüzdeki sene zarfında yapılacak imar ve kalkınma hareketleri umumi olarak belirtilmiş olacaktır...*”²²⁰.

Bulgaristan’da yaşayan Türk azınlığı bu ülkeyle yaşanan krizden dolayı Türk sınır boylarına akın etmiştir. Bu konu halk nazarında iktidarın takdir topladığı konuların başında gelmiştir. İktidar, Türk göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için var olan gücüyle aralıksız olarak çalışmıştır. “*Cumhurbaşkanının koruyucu başkanlığında kurulan Göçmen Yardım Birliği toplandı. Dün yapılan ilk kuruluş toplantısında Cumhurbaşkanımız şahsi kanaatlerini*

²¹⁹ Zafer Gazetesi, 17.12.1950,yıl,2, sayı.583, s.1,4.

²²⁰ Zafer Gazetesi, 19.12.1950,yıl,2, sayı.595, s.1,6.

açıkladı.” Haberde göçmen yardım birliğinin idari yapısının kurulduğu bildirilmiştir. “*Memleketimize gelen ve ileride gelecek olan göçmenlere yapılacak sağlık nakil iase ve iskân gibi hizmetlere yardımcı olmak üzere Cumhurbaşkanı Celal Bayar himayesi altında kurulan Göçmen Ve Mülteciler Türkiye Yardım Birliği ilk toplantısı dün sabah saat 11’de Kızılay Genel Merkez Binasında Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın başkanlığında yapılmıştır...*”²²¹. Ayrıca Bulgaristan’dan gelen Türkler için kurulan Göçmenlere Yardım Birliği Başkanı Refik Koraltan da bir beyannamede yayınlanmıştır. “*Göçmenlere Yardım Birliği beyannamesi: Beyanname Birlik Başkanı Refik Koraltan tarafından radyo ile yayınlandı. Bütün Türkler Bulgaristan’dan gelen Türk göçmenlerin imdadına koşmaya davet ediliyor.*” İçel Milletvekili Koraltan Dünya’da sıkıntı çeken Türklere yardım edeceklerini dile getirmiştir. “*... -Muhterem vatandaşlar dünyanın hak koruyan muhterem insanları. Bir müddettir milletler ve insanlar arası münasebetleri normal mecralardan uzaklaştıran Dünya hal ve şartlarının yarattığı yeni bir durum karşısında bulunuyoruz. Yüz binlerce insan asırlardır bağlı bulunduğu topraklardan ve köklerden kopuyor. Bütün mal ve mülklerini terk ve göç etmek zorunda kalıyorlar. Dünya durumunun ıstırabını böyle bir şekilde çeken Türk kardeşlerimizdir... Göç eden kardeşlerimizi yaşatmak kendilerini hürriyete ve diğer insanca nimetlere kavuşturmak için Türk milleti elinden gelen her fedakârlığı yapmaktan gayri kalmayacaktır...*”²²². Hükümet göçmen iskânı için Amerika hükümeti ile de işbirliği ve koordinasyon çalışması içine girmiştir. Bu kapsamda Amerika İç İşleri Bakanlığı İskân Şefinin ülkemizi ziyaret edeceği ve Bulgaristan’dan gelen göçmenlerle ilgi görüş alışverişi yapılacağı bildirilmiştir. “*Göçmen işini tanzim için geniş faaliyetler Amerika İçişleri Bakanlığı İskân Şefi yakında Türkiye’ye geliyor. Göçmeler için tedbirler zamanında alınmıştır. Yurda gelen göçmenlerin sayısı 50.000 yaklaşmış bulunuyor.*”²²³. Hükümet Bulgaristan’dan gelen göçmenlere yönelik zamanında tedbir alınmadığına dair eleştirilere de cevap vermiştir. Haberde geçmiş dönemle kıyaslama yapılmıştır. Geçmişle karşılaştırıldığında 1949 yılında başlayan göç harekâtı geçmiş yıllarla kıyaslandığında çok yüksek seviyelere ulaştığı aktarılmıştır. 1950 senesinin başından beri yaklaşık 30 bin göçmenin yurda giriş yaptığını bu rakamında göz ardı edilmemesi gerektiği dile getirilmiştir.

Hindistan Başbakanı Nehru tarafından hediye edilen yavru filin Türkiye’ye getirilmesi gazetede ilginç bir başlık olarak göze çarpmaktadır. Yavru filin İstanbul’daki hayvanat

²²¹ Zafer Gazetesi, 22.12.1950,yıl,2, sayı.598, s.1,4.

²²² Zafer Gazetesi, 22.12.1950,yıl,2, sayı.598, s.1,5.

²²³ Zafer Gazetesi, 30.12.1950,yıl,2, sayı.606, s.1,6.

bahçesine yerleştirildiği ve hava değişimine uyum sağlaması için özenli bir bakım uygulanacağı ayrıntılarda yer almıştır. “ *Yavru fil Mohini geldi. Fil orman çitliğine giderek istirahata çekildi.*” Haberi detaylarında yavru filin Samsun limanından Ankara’ya oradan da İstanbul’a getirilişi aktarılmıştır. “*Hindistan Başbakanı Nehru tarafından Türk çocuklarına hediye edilen Mohini ismindeki yavru fil dün sabah 7.20 de Samsun Ekspresine bağlanan bir sıhhi imdat vagonu ile şehrimize gelmiştir...*”²²⁴.

²²⁴ Zafer Gazetesi, 30.12.1950,yıl,2, sayı.606, s.1,5.

SONUÇ

1940 ve 1950 yılları Türkiye’inde gazeteler, siyasal yaşam içerisinde toplumdaki değişim ve dönüşümün temelini oluşturmuştur. Bu durum gazeteleri siyasetin şekillendirilmesinde en önemli aktör hâline getirmiştir. Halkın, fikirlerine radikal şekilde yön verebilme potansiyelinin, siyasi erk tarafından keşfedilmesiyle gazeteler daha da önemli hale gelmiştir.

Tek parti döneminde toplumsal yaşayışa doğrudan katkı sağlayamayan gazeteler çok partili sürecin başlamasıyla toplumsal yaşama hızla entegre olmuştur. Siyasiler, bu dönemde toplumun düşünce yapısını yönlendirmek ve geliştirmek amacıyla gazetelerle daha fazla etkileşim içerisinde olmuşlardır. Buradaki temel hedef, gazeteler vasıtasıyla yönetici olduğu siyasi partinin büyümesini ve güçlenmesini sağlayarak, seçim yarışında öne geçmek olmuştur.

Çok partili sürecin başlamasıyla birlikte özellikle Demokrat Parti yöneticileri, bireylerin düşünce yapısını kontrol altında tutmada en mantıklı ve en kestirme yol olarak gazeteleri ve diğer iletişim araçlarını görmüşlerdir. Demokrat Partililer, gazeteler vasıtasıyla oluşturmak istedikleri kolektif ve ideolojik kimlik sayesinde toplumla olan iletişimini kolaylaştırmak ve siyasetin yönünü belirleyen taraf olmak için büyük çaba sarf etmişlerdir.

Demokrat Parti, gazetelerin topluma yön verme ve toplumu değiştirme gücünü kullanarak siyasi popüleritesini artırmıştır. Bununla da yetinmeyip kendi yayın organı olan Zafer Gazetesi’ni kurarak parti programını ve hedeflerini en verimli şekilde gerçekleştirecek daha profesyonel adımlar atmıştır. Zafer Gazetesi, dönemin birikmiş siyasi, sosyal ve ekonomik sıkıntılarını sistemli şekilde toplum önüne getirmiştir. Temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlanan, umutsuzluk ve hoşnutsuzluk havası hâkim olan bireylerin hassasiyetleri, Zafer Gazetesi vasıtasıyla gündeme getirilmiştir.

Demokrat Parti, Zafer Gazetesi vasıtasıyla, toplum dinamiklerini harekete geçirerek halkın sosyal potansiyeli ve kültürü etrafında siyaset üretmeyi başarmıştır. Toplumun, milli mutabakat ruhunu önemsemesi, var olan baskı ve şiddet unsurlarını reddetmesi, toplum tarafından hızla kabul görmesini sağlamıştır. Burada en önemli husus, Zafer Gazetesi’nin merkezi temsil edecek propaganda faaliyetlerini gerçekleştirebilmesinden ileri gelmiştir. Partinin, Zafer Gazetesi aracılığıyla halkın beklentileriyle doğru orantılı siyaset üretmesi, topluma karşı sorumlu hareket ettiği anlayışını yerleşirmesi, insanların Demokrat Parti’yi

“kurtarıcı” olarak görmesini sağlamıştır. Bu duygular etrafında karar veren halk 14 Mayıs 1950 genel seçimlerinde Demokrat Parti’yi iktidara taşımıştır.

DP iktidara geldiğinde de Zafer Gazetesi’nin çizgisinde bir değişme olmamıştır. Gazetenin olaylara bakışı, DP siyasetiyle sınırlı ve tek boyutlu olarak devam etmiştir. Ancak haberlere bakış açısı değişmiştir. Olayların iktidar düşüncelerine ters düşen tarafları görmezden gelinmiştir. Gazetenin siyasal pozisyonu, geçmişte savunduğu ifade ve basın özgürlüğünü daha az önemser hale getirmesine zemin hazırlamıştır. İktidarı zor duruma düşürecek negatif haberleri kendi süzgecinden geçirmiştir. Olaylar kamu yararı ilkesi etrafında yeniden düzenlenmiştir.

Demokrat Parti’nin kazanmış olduğu bu toplumsal desteğin devamını sağlamak için gazeteyi toplumsal iletişimde sürece dâhil etmek zorunlu bir hâl almıştır. Özellikle iktidar değişimi sonrasında, toplumla olan iletişimde Zafer Gazetesi toplumsal kalkınmanın ve huzurun bir parçası olarak görülmüştür. Siyasi mekanizmanın var olabilmesi ve büyümesi için haberlerin yeniden inşa edilmesi bu amaca hizmet etmiştir.

Zafer Gazetesi, DP iktidarı döneminde var olan olumsuz havanın dağıtılması ilkesiyle yayıncılık yapmıştır. Bununla da yetinmeyip kalkınma düşüncesi etrafında iktidarın siyasi, sosyal ve ekonomik politikalarını öne çıkarmayı da başarmıştır. Büyüme ve refah söylemleri etrafında, popüler ve çoğulcu yayıncılık anlayışıyla Demokrat Parti’nin siyasi geleceği de bu sayede sağlamlaştırılmıştır.

KAYNAKÇA

I. Kaynak Kitaplar

Albayrak Mustafa, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)* , 1. Baskı, Phoenix Yayınları, Ankara, 2004.

Durur Elif Küçük, *Medya Okuryazarlığı*, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2016.

Eroğlu Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Yordam Kitap, İstanbul, 2014.

Goloğlu Mahmut, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-IV Demokrasiye Geçiş (1946-1950)*, 1.Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013.

Güliz Uluç, *Medya ve Oryantalizm Yabancı. Farklı ve Garip... Öteki*, 1.Basım, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2009.

Hocaoğlu Durmuş, *Laisizm'den Milli Sekülerizm'e*, 1. Baskı, Kocav Yayınları, İstanbul, 2014.

İrvan Süleyman, *Medya Kültür Siyaset*, 3. Baskı, Pharmakon Yayınevi, Ankara, 2014.

Kabacalı Alpay, *Türk Basınında Demokrasi*, 1. Baskı, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 1994.

Kalaycıoğlu Ersin, SARIBAY Ali Yaşar, *Türk Siyasal Hayatı Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*,

Koçak Cemil, *Resmi Tarihe Meydan Okuyorum*, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2014.

-----, *Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950) İktidar ve Demokratlar*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

- Karpat Kemal H, *Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012*, 3. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2013.
- Köse Hüseyin, *Küresel Akıntıya Karşı Sivil Arayışlar Alternatif Medya*, Yirmidört Yayınevi, İstanbul, 2007.
- Macit Mustafa, *Siyasal afiş ve ilanların dilinden Türkiyede Toplumsal Değişim ve Siyaset Çok Partili Demokrasiye Geçişten Günümüze*, Serüven kitapevi, İstanbul, 2015.
- Kovach Bill - Rosenstiel Tom, Çeviren: Göktaş Serdar - Uğur Umut, *Gazeteciliğin Esasları*, 1. Basım, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 2007.
- Sclesinger Philip, (Çeviren: Mehmet Küçük), *Medya, Devlet ve Ulus Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlikler*, 1. Basım, Ayrıntı Yayınları, 1994.
- Şahin Ömer, *Medya ve Demokrasi (Parlamento Muhabirleri Örneğinde)*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Kayımları No: 145, Ankara, 2012.
- Taşkıran Nurdan Öncel, *Medya Okur Yazarlığına Giriş*, Siyasal Kitap evi, Ankara, 2016.
- Yaylagil Levent - Korkmaz Nilüfer, *Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji*, 1. Baskı, Dipnot Yayınları, Ankara, 2008.
- YAZICI Tolga *1923-1946 tek partili dönem Medya ve Siyaset 2*, 1. Baskı, Volga Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- YAZICI Tolga- Karlı İhsan, *Bilgi Toplumunda Teknoloji, Medya ve Siyaset*, 1. Baskı, Volga Yay, İzmit-Kocaeli, 2016.
- Yıldırım Rahmi, *Dördüncü Ordu Medya*, 1. Basım, Karınca Yayınları, Ankara, 2010.
- Yıldız Aytaç, *Üç Dönem Bir Aydın: Burhan Asaf Belge(1899-1967)*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.
- Zürcher Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, 25. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

Yılmaz Yalçın, *Türkiye’de Gazetecilik Mesleği*, 1. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara, 2015.

II. Süreli Yayınlar-Makaleler ve Tezler

Arslan Ali, “Medya- Politika Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”,*Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Tokat, 1999.

Bulunmaz Barış, “Türk basın tarihi içerisinde DP dönemi sansür uygulamaları”, *Öneri Dergisi*, C.10, S.37, İstanbul, 2012, s. 209.

Karaçor Süleyman, “Yeni İletişim Teknolojileri, Siyasal Katılım, Demokrasi”, *Celâl Bayar Üniversitesi, İ.İ.B.F. Manisa, Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, S.2, C.16, Manisa, 2009, s.122.

Kaya Ayşe Elif Emre, “Demokrat Parti Döneminde Basın-İktidar İlişkileri”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Fakültesi Dergisi*, S.39, Yıl:1, Ankara,2010

Kılıçaslan Emine, “Siyasal İletişimde İdeolojik Dil”, *Yüksek Lisans Tezi*, Edirne, 2008.

Kubilay Çağla, “Demokrat Parti Döneminde Bir Baskı ve Denetim Mekanizması Olarak Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanımı: Ulus Gazetesi Örneği (1956-1960)”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.39, Kütahya, 2014.

Kanca Osman Cenk, “1950-1960 Arası Türkiye’de Uygulanan Sosyo-Ekonomik Politikalar”, *Mutafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.9, S.19, 2012.

Özerkan Şengül, “Medya, Dil ve İletişim”, *Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*

Sevginer Pınar, “Medya ve Siyaset İlişkisi İçerisinde Türkiye’de Gazetecilik ve Sansür”, *T.C. Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2012.

Yıldız Nuran, “Demokrat Parti İktidarı (1950-1960) ve Basın”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programında yer alan Türkiye'nin Siyasal sorunları seminer dersi için hazırlanan aynı başlıklı çalışmanın gözden geçirilmiş yazıtı*, Ankara, 1996.

Zafer Gazetesi,15.07.1950, yıl.2, S.440, s.1,8.
-----,01.03.1950, yıl.1,S.306,s.1,2.
-----,01.04.1950, yıl.1,S.337,s.1,6.
-----,01.08.1949, yıl.1,S.94,s.1,6.
-----,01.08.1949, yıl.1,S.94,s.1,5.
-----,02.05.1950, yıl.2,S.368,s.1,6.
-----,02.10.1949, yıl.1,S.156,s.2.
-----,02.11.1949, yıl.1,S.187,s.1,6.
-----,02.11.1949, yıl.1,S.187,s.2.
-----,03.01.1950, yıl.1,S.249,s.1,5.
-----,03.06.1949, yıl.1,S.36,s.1.
-----,03.06.1949, yıl.1,S.37,s.1,5.
-----,03.07.1949, yıl.1,S.65,s.1,6.
-----,30.04.1949. yıl.1,S.1,3
-----,30.04.1949. yıl.1,S.1.
-----,04.01.1950, yıl.1,S.250,s.1,5.
-----,04.10.1949, yıl.1,S.158,s.1,4.
-----,05.03.1950, yıl.1,S.310,s.1,2
-----,05.03.1950, yıl.1,S.310,s.1,2.
-----,05.06.1950, yıl2,S.400,s.1,6
-----,05.11.1949, yıl.1,S.190,s.1,6.
-----,06.05.1950, yıl.2,S.371,s.1,6.
-----,07.06.1949, yıl.1,S.39,s.1,6.
-----,07.06.1949, yıl.1,S.39,s.3.
-----,07.11.1949, yıl.1,S.182,s.1,6.
-----,08.03.1950, yıl.1,S.314,s.1,6.
-----,08.06.1949, yıl.1,S.40,s.1,3.
-----,08.09.1949, yıl.1,S.132,s.1,6.
-----,08.12.1949, yıl.1,S.223,s.2.

-----,08.09.1949, yil.1,S.9,s.1.
-----,09.02.1950, yil.1,S.2861,s.1,6.
-----,09.05.1949, yil.1,S.10.s.1.
-----,09.05.1950, yil2,S.373,s.1,6.
-----,09.07.1949, yil.1,S.71,s.1,4.
-----,09.11.1949, yil.1,S.194,s.1.
-----,09.12.1949, yil.1,S.224,s.7.
-----,10.01.1950, yil.1,S.256,s.1,5.
-----,10.05.1949, yil.1,S.11,s.1.
-----,11.02.1950, yil.1,S.288,s.1,2.
-----,11.02.1950, yil.1,S.288,s.1,6.
-----,11.04.1950, yil.1,S.347,s.1,6.
-----,11.08.1949, yil.1,S.104,s.1,6.
-----,11.11.1949, yil.1,S.196,s.2.
-----,12.04.1950, yil.1,S.348,s.1.
-----,12.06.1949, yil.1,S.44,s.1.
-----,13.04.1950, yil.1,S.349,s.1.
-----,14.05.1950, yil2,S.378,s.1,6.
-----,14.07.1949, yil.1,S.76,s.1,6.
-----,15.01.1950, yil.1,S.261,s.1,3.
-----,15.03.1950, yil.1,S.320,s.1,6.
-----,15.04.1949, yil.1,S.16,s.1,6.
-----,15.07.1949, yil.1,S.77,s.1,6.
-----,16.05.1949, yil.1,S. 17, s.1.
-----,16.05.1950, yil2,S.380,s.1,4.
-----,16.09.1949, yil.1,S.140,s.1,6.
-----,16.10.1949, yil.1,S.179,s.1.
-----,16.11.1949, yil.1,S.201,s.2.
-----,17.07.1949, yil.1,S.79,s.1,6.
-----,18.01.1950, yil.1,S.265,s.1,5.
-----,18.05.1949, yil.1,S. 19, s.1,6.
-----,18.05.1949, yil.1,S.19,s.1.
-----,18.07.1949, yil.1,S.80,s.1,6.
-----,18.07.1949, yil.1,S.80,s.1.

-----,18.12.1949, yil.1,S.233,s.3.
-----,19.05.1950, yil.2,S.383,s.1,4.
-----,19.07.1949, yil.1,S.81,s.1,6.
-----,19.09.1949, yil.1,S.143,s.1,6.
-----,20.02.1950, yil.1,S.297,s.1,2.
-----,20.05.1949, yil.1,S.20,s.1,3.
-----,20.07.1949, yil.1,S.82,s.1,6.
-----,20.09.1949, yil.1,S.144,s.1,6.
-----,21.02.1950, yil.1,S.298,s.1,6.
-----,21.05.1949, yil.1,S.22,s.1,3.
-----,21.06.1949, yil.1,S.53,s.1,6.
-----,22.06.1950, yil. 2, S.417.
-----,22.05.1949, yil.1,S.23,s.1,5.
-----,22.09.1949, yil.1,S.146,s.1,6.
-----,23.12.1949, yil.1,S.238,s.1,6.
-----,25.10.1949, yil.1,S.179,s.1.
-----,26.05.1949, yil.1,S.27,s.1,6
-----,30.04.1949, yil.1,S.1,s.1.
-----,30.05.1949, yil.1,S.31,s.2.
-----,31.05.1949, yil.1,S.32,s.5.
-----,14.05.1949, yil.1S.14,s.1.
-----,17.05.1949, yil.1,S. 18, s.1,6.
-----, 16.05.1950, yil. 2, S.380, s.1,4.
-----, 19.05.1950, yil. 2, S.383, s.1,4.
-----, 05.06.1950, yil. 2, S.400, s.1,6.
-----, 02.06.1950, yil. 2, S.397, s.1,
-----, 03.06.1950, yil. 2, S.398, s.1,6
-----, 04.06.1950, yil. 2, S.399, s.1,6.
-----, 05.06.1950, yil. 2, S.400, s.1,6.
-----, 07.06.1950, yil. 2, S.402, s.1,6.
-----, 08.06.1950, yil.2, S.403, s.1,6.
-----, 09.06.1950, yil.2, S.404, s.1,6.
-----, 10.06.1950, yil.2, S.405, s.1.
-----, 17.06.1950, yil. 2, S.412, s.1,6.

-----, 18.06.1950, yıl. 2, S.413, s.1.
-----, 01.07.1950, yıl. 2, S.426, s.1,8.
-----, 04.07.1950, yıl.22, S.429, s.1,6.
-----, 06.07.1950, yıl2, S.431, s.1,8.
-----, 08.07.1950, yıl2, S.433, s.1,8.
-----, 10.07.1950, yıl2, S.435, s.1,8.
-----, 13.07.1950, yıl2, S.438, s.1,8
-----, 22.07.1950, yıl2, S.447, s.1,7.
-----, 23.07.1950, yıl2, S.448, s.1,4.
-----, 26.07.1950, yıl2, S.451, s.1,8.
-----, 27.07.1950, yıl2, S.452, s.1,8.
-----, 28.07.1950, yıl2, S.453, s.1,8.
-----, 29.07.1950, yıl2, S.454, s.1,8.
-----, 11.08.1950, yıl2, S.467, s.1,8.
-----, 12.08.1950, yıl2, S.468, s.1,8.
-----, 13.08.1950, yıl2, S.469, s.1,8.
-----, 14.08.1950, yıl2, S.470, s.1,8.
-----, 18.08.1950, yıl2, S.468, s.1.
-----, 20.08.1950, yıl2, S.476, s.1,5.
-----, 23.08.1950, yıl2, S.479, s.1,4.
-----, 27.08.1950, yıl2, S.481, s.1,3.
-----, 30.08.1950, yıl2, S.484, s.1,6.
-----, 03.09.1950, yıl2, S.488, s.1,5.
-----, 05.09.1950, yıl2, S.490, s.1,4.
-----, 06.09.1950, yıl 2, S.491, s.1,4.
-----, 07.09.1950, yıl2, S.492, s.1,4.
-----, 08.09.1950, yıl2, S.493, s.1,4.
-----, 11.09.1950, yıl2, S.496, s.1,4.
-----, 22.09.1950, yıl2, S.507, s.1,4.
-----, 23.09.1950, yıl2, S.508, s.1,4.
-----, 29.09.1950, yıl2, S.514, s.1,4.
-----, 01.10.1950, yıl2, S.516, s.1,6.
-----, 09.10.1950, yıl2, S.524, s.1,4.
-----, 12.10.1950, yıl2, S.527, s.1,5.

-----, 21.10.1950, yıl2, S.536, s.1,2.
-----, 22.10.1950, yıl2, S.537, s.1,5.
-----, 28.10.1950, yıl2, S.543, s.1,5.
-----, 29.10.1950, yıl2, S.544, s.1,2.
-----, 31.10.1950, yıl2, S.546, s.1,5.
-----, 01.11.1950, yıl2, S.547, s.1,2.
-----, 02.11.1950, yıl2, S.548, s.1,5.
-----, 02.11.1950, yıl2, S.548, s.1,8.
-----, 05.11.1950, yıl2, S.551, s.1,4.
-----, 08.11.1950, yıl2, S.554, s.1,5.
-----, 10.11.1950, yıl2, S.556, s.1,4.
-----, 18.11.1950, yıl2, S.564, s.1,4.
-----, 23.11.1950, yıl2, S.569, s.1,5.
-----, 29.11.1950, yıl2, S.575, s.1.
-----, 30.11.1950, yıl2, S.576, s.1,4.
-----, 07.12.1950, yıl2, S.583, s.1,5.
-----, 12.12.1950, yıl2, S.588, s.1,4.
-----, 16.12.1950, yıl2, S.592, s.1,6.
-----, 17.12.1950, yıl2, S.583, s.1,4.
-----, 19.12.1950, yıl2, S.595, s.1,6.
-----, 22.12.1950, yıl2, S.598, s.1,4.
-----, 22.12.1950, yıl2, S.598, s.1,5.
-----, 30.12.1950, yıl2, S.606, s.1,6.
-----, 30.12.1950, yıl2, S.606, s.1,5.

III. İnternet Kaynakları

Ayşe Azman, “Çok partili döneme geçişte basın Polemikleri”, C.3, S.12, s.51. [erişim], www.dergipark.gov.tr, 5 Nisan 2017.

Şerif Demir, “İktidar Basın İlişkilerinin Türkiye’deki Görünümü (1918-1960)”, *International Journal of Social Science (Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi)*, S.5, 2012, s. 132-133. [erişim], <http://www.arastirmax.com.tr>, 3 Mart 2017.

Neşe Yeşilçayır, “Çok Partili Döneme Geçiş Sürecinde Türk Basını”, s.156. [erişim], www.atam.gov.tr, 2 Şubat 2018.

Mustafa Nevruz Sınacı, “Demokrat Parti Kronolojisi”, *[erişim]* <http://mns02.blogspot.com.tr/2012/05/14-mayis-1950-27-mayis-1960.html>, 9 Mayıs 2017.

